

EGYETEMES REGÉNYTÁR.

14.964 OSZK

IV. 4a

Ö.

Irta

Rider Haggard

Ország Második kötet.

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA BUDAPESTEN.

EGYETEMES REGÉNYTÁR

GYŰJTEMÉNYE A LEGKIVÁLÓBB
HAZAI S KÜLFÖLDI REGÉNYEKNEK.

o o o

Egy-egy kötet ára díszes vászonkötésben 1 kor.

o o o

AZ EGYETEMES REGÉNYTÁR-ban minden hóban egy teljes regény 1—2 kötetben jelenik meg. Egy-egy évfoiyam 18 kötetből áll. Minden kötet külön és bármely könyvkereskedésben megszerezhető. **Egy-egy kötet ára díszes piros vászonkötésben 1 korona.** Az előfizetési ár bérmentes küldéssel 20 kötetre **20 kor.**, 10 kötetre **10 kor.**, 6 kötetre **6 kor.**

SINGER és WOLFNER könyvkiadóhivatala.

I. ÉVFOLYAM:

A bánya, írta Ohnet György.
A lohinai fű, írta Mikszáth Kálmán.
Beatrice házassága, írta Hugh C.
A jubilánsok, írta Tolnai Lajos.
A kék fátyol, írta Fortuné duBoisgobey.
A halott, írta Feuillet Oktáv.
Lise Fleuron, írta Ohnet György.

A fülemile, írta Petelei István.
Nem! írta Wilkie Collins.
Violanta, írta Eckstein Ernő.
Saját kezébe, írta Beniczkykyné.
Egy csontváz elbeszélése, írta Maruel Gonzales.
Az uri körökben, írta Hamilton Aidé.

II. ÉVFOLYAM:

A Croix-Mort grófnő, írta Ohnet.
Elő halott, írta Hugh Conway.
Megölt lelkek, írta Margitay Dezső.
Az özvegy, írta Feuillet Oktáv.
Magduska öröksége, írta Abonyi L.
Jung Helén, írta Lindau Pál.
Sarah grófnő, írta Ohnet György.

Balassa Bálint, írta P. Szathmáry K.
A marquisné, írta Delpit Albert.
Első szerelem. — Kép-kop, írta Turgenyev Iván.
A fészek regényel, írta Mikszáth Kálmán.
Tábori posta, írta Carmen Sylva.

III. ÉVFOLYAM:

Ő az! írta Beniczkykyné B. Lenke.
A hitetlen, írta Delpit E.
Almanach 1888. évre, szerk. Mikszáth.
Holdelen Meta, írta Cherbuliez V.
Lég és föld. — Kitérőlt évek, írta Kazár E.
A tábornok úr fia. — A nevelő, írta Groller Balduin.

Akarat, írta Ohnet György.
A legszebb hercegnő, írta P. Szathmáry Károly.
A freskók, írta Ouida.
Blaisot kasszony, írta Uchard Mario.
Emberek, írta Bródy Sándor.
Fehér éjszakák, írta Dosztojevszkij Tivadar.

IV. ÉVFOLYAM:

Az elvált asszony, írta Csiky G.
„Ó”, írta Rider Haggard.
Busuló Gentry, írta Gottier.
Úri emberek, írta Milkó Izidor.
Alom, írta Zola Emil.
Szent Mihály, írta Werner E.

A pénzes molnár románcza, írta Abonyi.
Rameai orvos, írta Ohnet György.
A szívirvány, írta Kazár Emil.
A kis lord, írta Burnett E. H.
Anjuta, írta Letneff P.

V. ÉVFOLYAM:

A hegység tündére, írta Beniczkyné B. Lenke.
 Paulina, írta Hugh Conway.
 Jetti, írta Petelei István.
 A szív küzdelmei, írta Tarchetti H.
 Utolsó szerelem, írta Ohnet György.
 Faust orvos, írta Bródy Sándor.

Fenn és Lenn, írta Herczeg F.
 Az eltélt leánya, írta Daudet E.
 Felejtethetlen szavak. — Megosztott szív, írta Heyse P.
 A ki a szívét a homlokán hordja, írta Jókai Mór.
 Miss Rovel, írta Cherbuliez V.

VI. ÉVFOLYAM:

A Pierre leike, írta Ohnet György.
 Piros Narancsok, írta Hevesi József.
 Carly, egy színész története, írta Coleman John.
 Rang és pénz, írta Beniczkyné.
 Művészbecsület, írta Feuillel Oktáv.

A havasok alján, írta Gyarmathy Zsigáné.
 A vasgyáros. (A hámos), írta Ohnet.
 Isten hozzád szerelem, írta Serao M.
 Ildeiné leánya, írta Mudrony Soma.
 Lázban, írta Lindau Pál.
 A hivek, írta Tinsseau Leon.

VII. ÉVFOLYAM:

A gyűlölség adója, írta Ohnet György.
 Marcellus, írta Pap Dániel.
 Egy apáca története, írta Verga G.
 Yerba Buena, írta Bret Harte.
 Elmult évekből, írta Váradi Antal.
 Veszedelmes bűbáj, írta Theuriet André.

A kegyencz, írta Sudermann H.
 Damáz Margit, írta Kövér Ilma.
 Kis hercegnő, írta Hungerford.
 A kiengesztelt átok, írta P. Szathmáry Károly.
 A tilalom, írta Tinsseau Leon.
 A vér, írta Beniczkyné B. Lenke.

VIII. ÉVFOLYAM:

Nimrod és társa, írta Ohnet György.
 Tünező világ, írta Andor József.
 Marina (Mr. Barnes of New-York).
 Írta Gunter A. C.
 Nagy játék, írta Tábori Róbert.
 Hivatalos feleség, írta Savage R. H.
 Téli rege, írta Rákosi Viktor.

A fogadalom, írta Jeanne Schultze.
 Anteusz, írta Werner Gyula.
 Titok, írta Charles Reade.
 Nyomor, írta Bródy Sándor.
 Végzet, írta Louis Couperus.
 Vénusz, írta Salvatora Farina.

IX. ÉVFOLYAM:

Simon Zsuzsa, írta Herczeg F.
 Almanach 1894. évre, szerk. Mikszáth.
 Hét év múltán, írta Delpit Albert.
 A szép Neville kisasszony, írta Croker B. M.
 Hőfehérke, írta Bródy Sándor.
 Ibolya, írta Filon A.

Kálvárián, írta Békefi Antal.
 Göröngyös utakon, írta Tinsseau L.
 Andrásfalvy de Andrásfalva, írta Werner Gyula.
 Noemi, írta Mercedes.
 Mindszenti Katalin, írta Borostyány N.
 A kis hőbortos, írta Hungerford.

X. ÉVFOLYAM:

A gyermek joga, írta Ohnet György.
 Almanach 1895. évre, szerk. Mikszáth.
 Sibilla, írta Mrs. Alexander.
 Két leány és egy legény, írta Beöthy László.
 Lou, írta Róberts Sándor.
 Viola története, írta Tutsek Anna.

A nábob kincse, írta Doyle A. C.
 Asszonyokról — asszonyoknak, írta Gyarmathy Zsigáné.
 Angéla, írta Theuriet André.
 A napszámosok, írta Kupa Árpád.
 A komédiánsné, írta Contessa Lara.
 Lavina, írta Pekár Gyula.

XI. ÉVFOLYAM:

Régi harag, írta Ohnet György.
 Almanach 1896. évre, szerk. Mikszáth.
 Salamon király kincse, írta Rider Haggard.
 Knopfmacher, írta Hermann Ottóné.
 A párhaj, írta Csehov P. Antal.
 Korhadt oszlopok, írta Tábori R.

A Csókás-árok, írta Cherbuliez V.
 Nyári felhők, írta Szemánházy I.
 Az első kolera, írta Gerolamo R.
 Vadrózsák, írta Jean de la Bréte.
 A szabadtűz, írta Gyalui Farkas.
 A rejtélyes ház, írta Warden Florence.

XII. ÉVFOLYAM:

Híába való gazdagság, írta Ohnet Gy.
 Almanach 1897. évre, szerk. Mikszáth.
 Bűn és büntetés, írta Serao Matild.
 Hatalom, írta Pekár Gyula.
 Három elbeszélés, írta Zola Emil.
 Ecce Homo, írta Bársony István.
 Az arany, írta Moeller O. M.

Közvélemény, írta Beniczky B. L.
 Az amerikai, írta Gunter A. C.
 Két világ közt, írta Kövér Ilma.
 A képviselő leánya, írta Ohnet Gy.
 Két mennyasszony, írta Gárdonyi G.
 Az üldöző, írta A. Conan Doyle.

XIII. ÉVFOLYAM:

A faviéresi lelkész, írta Ohnet Gy.
 Almanach 1898. évre, szerk. Mikszáth.
 A szeleburdi, írta Gyp.
 Alkonyat, írta Szántó Kálmán.
 Családi hasonlatosság, írta Croker.
 Képzelt királyok, írta Kupa Árpád.

A titkos kert, írta Marcel Prévost.
 Ulrich főhadnagy, írta Thury Z.
 Egy leány miatt, írta Rovetta.
 Ella kisasszony ötlete, írta Szoma-
 házy István.
 Ismeretlen ország, írta Rider Haggard.

XIV. ÉVFOLYAM:

Páris királya, írta Ohnet György.
 Almanach 1899. évre, szerk. Mikszáth.
 A negyvenéves férfi, írta Tábori R.
 A milliomos, írta Croker B. M.
 Balázs Klára, írta Lengyel Laura.
 A bűnös, írta Coppée E.

Olga, írta Werner Gyula.
 Kerüld az asszonyt, írta Neera.
 Mara rózsái, írta Kemechey F.
 Nem házasodunk, írta Norris.
 Az első fecske, írta Herczeg F.

XV. ÉVFOLYAM:

Az örvény fenekén, írta Ohnet György.
 Almanach 1900. évre, szerk. Mikszáth.
 Nina kisasszony, írta Jean Rameau.
 Egy házasság története, írta Alexan-
 der Mrs.
 Falusi bohémek, írta Benedek Elek.
 Asszony-e vagy leány! írta Croker.

A kékszemű Dávidkáné, írta Gár-
 donyi Géza.
 A róka-ut, írta Sudermann.
 A gyamu, írta Ambrus Zoltán.
 A zendai fogoly, írta Hope Ant.
 A kaméleon leány története, írta Bár-
 sony István.

XVI. ÉVFOLYAM:

A szirén, írta Ohnet György.
 Almanach 1901. évre, szerk. Mikszáth.
 Páratlan szerdák, írta Szomaházy.
 Két férfi, írta Croker.
 Livió hadnagy, írta Pekár Gy.
 A püspök kalandja, írta Murray.

Jó szerencsét! írta Kupa A.
 Hentzau Rupert, Hope A.
 Judith, írta Malonyay D.
 D'Arce kapitány, írta Verga G.
 Keresd az asszonyt, írta Bársony I.

XVII. ÉVFOLYAM:

A könnyüvérűek. Írta Ohnet György. | Gwen. Angol regény. Írta Croker.
 Almanach 1902. évre. Szerk. Mikszáth. | Aprópenz, írta Szomaházy István.

Az ezüst kecske, írta Bródy Sándor.

EGYETEMES REGÉNYTÁR.

Ó.

REGÉNY

IRTA

RIDER HAGGARD

Az Angol eredetiből fordította

CSEPREGHYNÉ-RÁKOSI IDA

MÁSODIK KÖTET.

Íj. Dr. Kövér Kálmán

BUDAPEST,

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

ANDRÁSSY-UT 10.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

R
2

~~11~~ 14.964 / 10. 11a
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
1968 R Jeltár

I.

Ayesha törvényt ül.

A mint újra feleszméltem, Jóbot láttam, a ki már teljesen felgyógyult lázából. Ruháimat rázta ki, egyengette és szépen összehajtogatva tette ágyam lábához. Aztán elővette utiládát, kinyitotta és a tükröt igyekezett felállítani. Aztán a vizes kancsókat vizsgálta sorra.

— Oh, — hallottam mormogni — semmi forró vizet nem adtak, persze a nyomorultak abba csak egymást szoktak megfőzni — és mélyen sóhajtott.

— Mi baj, Jób? — kértem.

— Bocsánat, uram, — mondá szalutálva — azt hittem, alszik, bizony rá is férne egy kis alvás. A milyen a színe, azt hinné az ember, hogy rossz éjszakája lehetett.

Felelet helyett nyögtem, — ugyancsak igaz, hogy rossz éjszakám volt, olyan, a melyet nem kívánnék még egyszer átélni.

— Hogy van Leó? — kérdém.

— Egyformán rosszul, uram, bár mondhatom, hogy az a vad leány, Ustane, kitünően ápolja, akár csak egy igazi keresztény. Mindig körülötte van és utána néz és ha én bele akarok avatkozni, borzasztó nézni, hogy mit mivel. A haja szinte felborzolódik, aztán szid és átkoz a maga pogány nyelvén.

— Aztán mit csinálsz olyankor?

— Módosan meghajtom magam előtte, aztán így szólok: Ifiasszonykám, a maga állása itt olyanforma, hogy én azt tartozom is, nem is, elismerni. Engedje megmagyaráznom, hogy nekem kötelességeim vannak a gazdám körül, a ki tehetetlen a betegségében, és szándékom is azokat hiven teljesíteni mindaddig, a mig csak mozogni tudok. De rám sem ügyel, csak még jobban kiabál és átkozódik. A mult éjjel is a keblébe nyul, az alá a háló-ing-féle alá, a mit visel, és egy kést ránt elő; én kirántom a revolveremet, aztán egy idejig farkasszemet néztünk egymással, mig végre ő elnevette magát. Nem illő és helyes, hogy egy jóra való keresztény lélek ilyet eltűrjön egy vad pogánytól, ha az még olyan csinos is, de hát ugy kell az olyan bolondoknak (Jób különösen hangsúlyozta a bolondokat), a kik ilyen helyre jönnek, hogy olyan dolgokat tudjanak meg, a melyeknek tudása nem embernek való. Átok van rajtunk, uram,

csakhogymég nem teljesedett be egészen, még nincs vége mindennek, csakhogymég akkor majd nekünk is végünk lesz, aztán itt maradhatunk örök időre ezekben az utálatos barlangokban, a kísértetekkel és halottakkal körülöttünk. Most pedig megyek, uram, és Leó ur leveése után látok, ha az a vadmacska megengedi. és talán ön is szívesen felkelne már, mert hát kilenczre jár az idő.

Jób beszéde nem volt alkalmas arra, hogymegvigasztaljon vele valakit, a ki olyan éjszakát töltött, mint én, és a mi több, az igazság súlyával birt. Egybevetve az eddig tapasztaltakat, lehetetlen volt megszöknünk onnan, a hol voltunk. Feltéve, hogymég Leó meggyógyul, és feltéve hogymég, — Ő — eleresztene bennünket — a mi igen kétségessnek látszott — és hogymég nem öl rossz szélséye egy fellobbanásában, feltéve, hogymég az amahaggerek megkimélik fejünket a tüzes fazéktól, még akkor is lehetetlen a szökés, mert a száz és száz mérföldekre terjedő mocsár oly hálóval vett körül, a mely minden erődítésnél jobban megvédte az amahaggerek lakóhelyeit. Csak egy mód állt előttünk: kívárni a dolog végét és engem az egész különös história annyira kezdett érdekelni, hogymég nem is kívántam egyebet, még ha életem lesz is kíváncsiságom ára. Mely férfi ne tanulmányozta volna szívesen egy olyan nő jellemét, a milyen Ayesha volt? Félelmes volta csak még jobban

izgatta kíváncsiságomat és kénytelen voltam bevalani, még most, a napvilág kijózanító befolyása alatt is, hogy az Ő személye legyőzhetetlen vonzóerővel birt rám nézve. Még a rémes jelenet, a melynek az éjjel tanuja voltam, sem irtotta ki elmémből az örültséget; és haj! be kell vallanom, hogy még mind a mai napig sem sikerült kiirtanom.

Öltözködésemet befejezve, átmentem az ebédlő-vagyis bebalzsamozó szobába és megreggeliztem. Ismét a néma leányok szolgáltak fel Ezután szegény Leót néztem meg, a ki eszméletét teljesen elvesztette és már megsem ismert. Kérdeztem Ustanet, hogy mit gondol, mi lesz vele, de ő nem felelt, csak fejét csóválta és sirni kezdett. Ugy látszik, nem bizott hozzá és ekkor feltettem magamban, hogy valamiképen ráveszem Ő-t, hogy jöjjön ide és nézze meg Leót. Bizonyos, hogy meg tudja gyógyítani, ha akarja, legalább azt állította, hogy tudja. A mint így töprenkedve álltam, Billali jött a szobába és fejét csóválva mondá:

— Meg fog halni ez éjjel.

— Isten mentsen, hogy úgy legyen, atyám

— feleltem nehéz szívvvel.

— Ő, a kit szolgálunk, szine elé rendelt téged páviánom, — mondá az öreg, a mint a függönyön tul voltunk — de ah, édes fiam, légy óvatosabb. Tegnap a fejemet tettem volna rá, hogy Ő el fog téged pusztítani, mert nem térdein kö-

zelítettél hozzá. Most ítéletet akar mondani azok felett, a kik megtámadtak benneteket, jer gyorsan fiam, jer.

Követtem az öreget a folyosón végig és a mint a nagy barlangba értünk, láttam az amahaggerek közül is sokat, felfelé sietni rajta. Nehányan közülök fel voltak öltözve, de a legtöbbje most is csak a tigrisbőrben szerénykedett. A sietők közé vegyültünk és velük együtt a barlang hosszu, majdnem végtelen útján haladtunk felfelé.

Az egész uton a falak mindenütt domborművü faragásokkal voltak diszitve és minden husz lépésnyire jobbra-balra folyosók ágaztak szét belőle, mint Billali mondta, az előttük itt élt nép sirjaiba vezetve. Végre elértük a barlang végét, a hol ép olyanforma sziklaerkélyt találtunk, mint a milyenen védtük magunkat, a mi azt látszott bizonyítani, hogy e sziklalapokat oltárnak szokták használni. E sziklaoltár mindkét oldalán is folyosók vezettek a hegy gyomrába, Billali szerint szintén csupa sirokhoz, melyek még mind tele voltak teljesen ép holttestekkel. Az oltár előtt már sokan voltak összegyülekezve, úgy nők, mint férfiak, olyan komor pofákkal tátogatva, hogy Bolond Istókot is megrikathatták volna öt percz alatt. Az oltáron állt egy fekete fából durván faragott szék elefántcsonttal diszitve, egy ép olyanforma zsámolylyal.

Hirtelen egy hang elkiáltotta: Hiya! Hiya!

Erre az egész gyülekezet a földre borult, mintha hirtelen halál sujtotta volna őket, csak én maradtam állva, mint a csapás egyetlen túlélője. Erre a testőröknek hosszú sora közeledett és az emelvény két oldalán felállt, aztán jött tizenkét siketnéma férfi, ezeket követte tizenkét leány, lámpákkal a kezükben, aztán jött egy magas elburkolt fehér alak, a melyet rögtön felismertem. — Ő — volt. Fellépett az emelvényre és a székbe ülve, engem görögül szólított meg, valószínűleg nem akarta, hogy a körülöttünk levők megértsék a mit mondott.

— Jer ide Holly, ülj a lábaim elé és figyelj az ítéletre, melylyel támadóitokat sujtom. — Meghajtottam magamat, felléptem a sziklaemelvényre és lábaihoz ültem.

— Hogy aludtál, Holly? — kérdezte.

— Nem jól, oh, Ayesha — feleltem, megrettenve, hogy tán Ő tudja, mint töltöttem az éjszakát.

— Ugy? — felelt halk nevetéssel, én sem aludtam jól, rossz álmaim voltak és azt hiszem, te voltál az okozójuk.

— Miről álmodtál, Ayesha? — kértem közönyösen.

— Álmodtam — felelt — valakiről, a kit szeretek, és valakiről a kit gyűlölök, — aztán, mintha nem akarna többet mondani, a gárda tiszt-

jéhez szólt arabul. — Hozzátok élém azokat az embereket.

A kapitány mélyen meghajolt — mert ő és a királynő többi kísérői nem vetették magukat a földre — azután néhány katonájával eltávozott. Csend következett. Ő — fejét tenyerébe hajtva, gondolatokba merült, a sokaság előtte még folyton a földön hevert, csak a fejüket emelgették egy kicsit vagy fordították félre, hogy egy kicsit ránk nézzenek. Oly ritkán jelent meg a királyné közöttük, hogy, úgy látszik, szívesen túrték kényelmetlen helyzetüket, csakhoggy egy pillantást vethessenek rá, vagyis inkább ruhájára, mert engem kivéve, nem volt itt élő férfi, a ki arczát valaha látta volna. Végre lábdobogást hallottunk és a lámpasor fényénél a testőröket láttuk közeledni, velük a mi ellenségeink vagy huszan, a kiknek vonásain a szokott komorság küzdött a rémülettel, mely vad szivöket eltöltötte. Az emelvény előtt sorba állították őket, szintén le akartak borulni, mint a többiek, de Ő megakadályozta szándékukat.

— Fölösleges — mondá legédesebb hangján — fölösleges. — Ugy is nagyon hamar elérkezik az idő, a mikor unni fogjátok a fekvést. — És édesen kaczagott.

A rémület remegése futotta végig a nyomorultak sorait, és bár gonoszok és gazok voltak, mégis megsajnálтам őket. Nehány percz mult az-

után mély csendben, mialatt Ő, a mint feje mozdulatából ítélhettem, mert szemei nem látszottak, úgy látszott egyenkint szemügyre veszi a bűnösöket. Végre megszólalt, hozzám intézve nyugodt beszédét.

— Felismerted-e, oh, én vendégem, a kit a saját hazájában a tüskés fáról neveznek, ez emberek?

— Ugy van, királyné, felismerem majdnem valamennyit — szóltam, és láttam őket rám meredni tüzes tekintetükkel.

— Mondd el nekem és ez egész nagy gyülekezetnek, hogy mint esett az egész dolog, melyről már hallottam.

Igy felszólítva, elmondtam oly röviden, a mint csak birtam, a borzalmas estét és szegény szolgálk megátadását. A vádlottak és a hallgatók, de még Ő is, mély csendben figyeltek elbeszélésemre. Mikor elvégeztem, Ayesha Billalit hívta fel tanunak. Az öreg, a nélkül, hogy felkelt volna a földről, csak fejét emelte fel és helybenhagyta, a mit mondtam. Több tanut fel sem hívtak.

— Mindent megértettünk — szólt Ő — hideg, tiszta hangon, mely szörnyen különbözött rendes hangjától. — Mit hozhattok fel mentségül, ti lázadó gyermekek, a mi enyhíthetné a reátok váró büntetést?

Egy kis ideig csend volt, de végre a vádlot-

tak egyike, egy szép, szélesvállu, magas termetű, nem egészen fiatal férfi, a kinek élesen metszett vonásai és sólyomszemei voltak, megszólalt, mondván, hogy a parancs, melyet kaptak, úgy szólt, hogy a fehérbőrű embereket kiméljék, egy szóval sem tett említést a feketéről, de különösen, mert egy asszony, a ki most már nem él, biztatta őket reá, meg akarták őt ölni, ősi és bevett szokás szerint, tüzes fazekat huzván a fejére, hogy aztán meg is egyék. A mi azt illeti, hogy minket is megtámadtak, azt hirtelen dühökben tették és már nagyon megbánták. Azzal végezte beszédét, hogy kegyelemért esdett, legalább csak annyiért, hogy ne öljék meg őket, hanem számüzzék a mocsarak közé, élni vagy halni, a hogy sorsuk akarná. De arczáról láttam, hogy igen keveset remélt az Ő kegyelmétől.

Ezután csend következett; átható, mélységes csend borult az egész jelenésre, melyet a lámpák lobogó fénye csodálatosan világított meg. A sziklás földön, az emelvény előtt hosszú sorokban heverték halotti mozdulatlanságban a nézők. Előttük álltak a vádlottak, igyekezve közönyös képet mutatni a borzalom daczára, a mely bátor szívöket remegtette. Jobbra és balra a fehérruhás gárda, nagy lándzsákkal és törökkel felfegyverkezve, azután a néma férfiak és leányok, a kik kemény kíváncsi szemekkel figyelték a történendőket. Aztán

mindezeken felett, faragott székében ülve, az a fehér fátyolos asszony, a kinek szépsége és a hatalma mint egy gloria lebegett körülötte. Soha sem tett rám elfátyolozott alakja olyan félelmes benyomást, mint akkor, midőn a bosszuállás villámaival gyűjtötte össze. Végre kitört.

— Kutyák és kigyók! — kezdte halk hangon, a mely folyton erősült és végre szinte harsogott a boltozaton végig. — Emberhusevők! kettős a vétketek. Először megtámadtatok ezeket az idegeneket, a kik fehér emberek, és meg akartátok ölni a szolgájukat, és ezért már halált érdemelnétek. De ez nem minden. Meg mertétek szegni tilalmamat. Nem izentem-e reátok Billalival, a ki az én szolgám és a ti atyátok? Nem rendeltem-e, hogy szívesen lássátok ez idegeneket, a kiket ti megtámadtatok és ha nem védték volna magukat vitézül, emberfeletti erővel, hát meg is öltétek volna őket kegyetlenül. Nem tanítottak-e titeket gyermekkorotok óta arra, hogy az — Ő — törvénye örök és sérthetetlen, és a ki csak egy hajszálnyira is eltér tőle, az halál fia. És az én legcsekélyebb szóm is törvény. Nem erre tanított benneteket atyátok, mikor még csak apró gyermekek voltatok?

Nem tudjátok azt, hogy ép úgy mondhatnátok a barlangnak, hogy düljön be és temessen el benneteket, vagy a napnak, hogy álljon meg útján,

mint mondjátok nekem, hogy legyek könyörületes és változtassam meg a szándékomat a ti óhajotokhoz képest? Jól tudom, hogy tudjátok, ti gonosztevők. De ti mind rosszak, rosszak vagytok, a szívetek gyökeréig, a gonoszság úgy bugyog fel bennetek, mint a forrás tavaszi időben. Ha én nem volnék, rég elpusztultatok volna, mert egymást faltátok volna fel, éhes farkasok. És most, mivel hogy ezt elkövettétek, mivel meg akartátok ölni ezeket a férfiakat, a kik az én vendégeim, de még inkább azért, mert a nekem tartozó engedelmességet megszegettétek, ez legyen ítéletem: Vigyétek el őket a kinzó kamarákba és adjátok át a kinzók kezeibe és a ki közülük mégis megéri a holnapi esthajnalt, oly módon jusson a halálhoz, mint a hogy ők akarták megölni vendégem szolgáját.

Elhallgatott és a rémület susogása hangzott körül a barlangban. Az elítélteket, mihelyt megértették sorsuk iszonyatát, elhagyta eddig mutatott hidegvérük, a földre vetették magukat, sirva és ordítva könyörögtek kegyelemért; rettenetes látomány volt. Én is Ayeshához fordulva, könyörögtem, hogy legyen irgalmas irántuk és legalább enyhítse meg borzasztó ítéletét. De kemény volt, mint a gyémánt.

— Lehetetlen, a mit kérsz, oh, Hollym, — szólt ismét görögül — ha könyörülnék ezeken a farkasokon, a ti életek egy napig sem volna biz-

tonságban közöttük. Te nem ismered őket. Mint a tigrisek, szomjasak a vérre és még most is éheznek a husotokra. Mit gondolsz, mivel tartom féken e népet? Testőrségem alig egy ezred, tehát nem az erővel. De igen a félelemmel. Az én hatalmam az ő rettegésükön alapult. Egy-egy emberöltőben egyszer büntetek így, hogy néhány tuczatot közülök kinzással öletek meg. Ne hidd, hogy kegyetlen vagyok vagy hogy boszut akarnék állni ily nyomorultakon. Mi hasznom volna a boszuállásból? A kik sokáig élnek, Hollym, azok nem szenvedélyesek, ha csak önérdekük nem kívánja. Ha úgy látszik is, mintha haragomba sujtanék, azért az nincs úgy. Láthattad az égen sokszor, hogy az apró felhők ide-oda usznak látszólag céltalanul, de a vihar, a mely hajlja, egyenesen a célja felé fujja őket. Így van az velem is, oh, Hollym. Szeszélyem és rossz kedvem az apró felhők, de akaratom a szél, a mely örökké egy cél felé viszi őket. Ugy van, ezeknek az embereknek meg kell halniok, és pedig úgy, a hogy kimondtam.

Aztán hirtelen a gárdatiszthez fordulva;

— A hogy megmondtam, úgy legyen.

II.

A kőri sirok.

Mihelyt az elítélteket elvezették, Ayesha intett erre a nézők mind megfordultak és kezdtek kifelé mászni a barlangból, mint egy szétrebbentett birkanyáj. De a mint jó meszszi érték az emelvénytől, felálltak és úgy siettek el, egyedül hagyva engem a királynéval és a néma szolgálkkal és szolgálókkal és néhány testőrrel; ez utóbbiak közül sokan a foglyokkal távoztak el. Megragadva az alkalmat, kértem Ő-t, hogy jöjjön velem és nézze meg Leót, mert nagyon rosszul van, de Ő nem akart, mondván, hogy semmi esetre sem fog meghalni napnyugta előtt, mert az effajta betegségben sinlők csak napnyugtakor vagy napkeletkor szoktak meghalni.

Azt is hozzá tette, hogy jobb, ha a nyavalya kidühöngte magát az Ő beavatkozása előtt. Erre felálltam, hogy eltávozzam, de ő visszatartott, mondván, hogy magával akar vinni, hogy a barlang csodáit megmutogassa. Felállt a székéről és jelt adva a némáknak, leszállt az emelvényről. Erre a leányok közül négy lámpát vett a kezébe és kettő előttünk, kettő mögöttünk foglalt állást, a többi a testőrökkel együtt eltávozott.

— Nos, Hollym, — szólt — nem vagy kíváncsi e hely csudáira? Nézd ez óriási barlangot, láttad-e valaha mását? Pedig ezt is, mint sok mást, azon nép fiai faragták, kik hajdan a sikot lakták. Nagy és csodálatos nép kellett, hogy legyen Kôr népe, de hasonlóan az egyiptomiákhoz, több gondot fordítottak a halottakra, mint az élőkre. Mit gondolsz, hány emberkéz és hány évszázad kellett e barlangok elkészítéséhez?

— Tízezer esztendő, — feleltem.

— Igazad lehet, Holly. Ez a nép régi volt, még az egyiptomiak előtt élt. Egy kissé kitudom betűzni a felirataikat, megtalálván a kulcsát — és tekints ide, ez a barlang egyike volt a legutolsóknak, melyet furtak — és a némákhoz fordulva, intett nekik, mire ezek a lámpákat magasra tartották. Az emelvény felett a sziklába egy öreg ember képe volt faragva, széken ült és kormánypálczát tartott a kezében. Rögtön feltűnt, hogy ugyanaz az ember, a kit az ebédlő falán is láttam bebalzsamozva. A szék alatt, a mely különben éppen olyan volt formára, mint a melyiken Ayesha ült az imént, rövid felirat volt, azokkal a különös betűkkel írva, a melyeket már említettem. Ezt az írás Ayesha lassan és egy kissé akadozva olvasta el és fordította le így:

•Négyezerkétszáz és ötvenkilenczedik esztendőben a királyi Kôr alapítása után fejeztetett be

eme barlang vagy temetkező hely építése, Tisno-Kôr királyának uralkodása alatt, a nép és rabszolgák három emberöltőn keresztül dolgozván rajta, hogy méltó temetkező helye legyen előkelő polgárai számára. Az egek áldása legyen munkájukon és tegye édessé a nagy király, Tisno álmát; a kinek a képe az irás fölé van vésve.

— Látod, Holly, — szólt Ayesha — ez a nép azt a várost, a melynek romjait a sikon látad, négyezer évvel alapította e barlangok építése előtt. A mikor én kétezer évvel ezelőtt ide származtam, e barlang éppen olyan volt, mint a milyen ma, ebből megítélheted, hogy milyen régi lehetett a város. És most kövess, megmutatom neked, hogy e nagy nép miként pusztult el, midőn pusztulásának ideje elérkezett. És mentünk a barlang közepéig, a hol egy kerek szikladarab volt a talajba eresztve olyanformán, mint a hogy Londonban a szenes pinczéket szokták elzárni.

— Látod? — kérdé — szólj, mi ez?

— Nem tudom, mi lehet — feleltem — erre átvezetett a barlang baloldali falához és intett a némáknak, hogy világítsanak. A falat vörös festéssel irt felirat borította, a mely Ayesha fordítása szerint így szólt;

»Én Junis, a kôr-i nagy templom papja, írom ezt a temető sziklafalára, négyezernyolczszáz és háromban Kôr alapítása után: Puszta lett Kôr! —

Nagyjai nem fognak vigadni többé csarnokaiban, nem fog többé uralkodni a világon és hajói nem járnak többé a vizeket. Pusztá lett Kôr! — hatalmas épületei és városai, nagyszerű kikötői és csatornái, a farkasok és baglyok tanyája lettek és a barbároké, a kik utánunk fognak következni. Huszonnyolcz hónapja felhő ereszkedett Kôr és száz városa fölé, dögvészt lehelve lakossága közé, melynek ifja és véne egyaránt áldozatul esett. Egyik a másik után megfeketedett és meghalt, az ifju és öreg, a gazdag és szegény, a férfi és asszony, a király és rabszolga. A pestis pusztított éjjel és nappal és nem szűnt meg többé. Kôr gyermekeinek tetemeit nem lehetett többé az ősi szokásokhoz hiven eltemetni, sokaságuknak miatta, azért beleszórták őket a mély üregbe, mely a barlang közepén nyilik.

Néhányan, a kiket a dögvész és éhínség megkimélt, végre egy nagy hajóra gyűltek és észak felé hajózva elhagyták e dicső helyet, a világ csillagát; és így maradtam én, Junis, a pap, a ki ezt irom, az utolsó élő embere e nagy városnak. Ezt halálom óráján irom, szivem keserűségében, mert Kôr, a királyi Kôr, pusztá lett és nincs, a ki templomaiban áldozzék, nincs a ki palotáit lakja és királyai, papjai, katonái és szép asszonyai örökre elmultak a föld színéről.

Mélyet sóhajtottam a bámulatomban. A végső kétségbeesés, mely e durván irt sorokból szólt, le-

sújtó volt. Rettenetes volt egy nagy nép utolsó élő fiának sorsát elgondolni, mikor népét siratva száll sirjába. Mit érezhetett az az ember, midőn e kísérteties, rémitő magányban, egy lámpa gyenge világánál, e néhány sorban népe pusztulásának történetét örökitette meg.

— Nem jut-e eszedbe, Holly, hogy azok a kevesek, a kik északra menekültek a hajón, az első egyiptomiak ősei lehettek?

— Nem tudom, mit gondoljak — feleltem — úgy látszik, hogy a világ szörnyű régi.

— Régi? bizony régi. Nemzet, nemzet után vészett el az idő méhében, hogy még emléke sem maradt fenn; mert az idő megőrli az ember alkotta dolgokat, ha csak sziklába nem vési emlékét, mint Kôr népe és akkor is elnyelheti a tenger, vagy halomra dönti a földrengés. Ki tudná, hogy mi volt már a földön és mi lesz még? Semmi sem új a nap alatt, a hogy azt egykor a bölcs zsidó megírta. De nem hiszem, hogy e nép mind kipusztult volna. Maradhatott belőle egy pár ember a többi városokban, mert sok városuk volt. De a barbárok délről, vagy tán az én népem, az arab, jött rájuk, elvették leányaikat feleségül és a mostani amahaggerek, a tőlük származott korcs nép, a ki ősei csontjai között lakozik. De kövess, megmutatom az üreget, a melyről ez az írás szól, soha szemeid ahhoz hasonlót nem láttak.

Egy oldalfolyosóhoz vezetet és temérdek lépcsőn le, egy másik alagúthoz, a mely legalább is hatvan lábnyira volt az előbbi alatt és különös furások szolgáltak légvezetőül benne. Az alagut hirtelen véget ért, — Ő megállt és intett a némáknak, hogy magasra tartsák lámpáikat és a mint mondta, olyant láttam, a mit soha sem fogok többé látni. Egy óriás kutban álltunk, jobban mondva a szélén, mert még alattunk is folytatódott, nem tudom milyen mélyre. A mennyire megítélhettem, a kut nagyságára a londoni szent Pál templomának kupolájával vetekedett és a mint megvilágították, láttam hogy az egész nem volt egyéb egy óriási hullaháznál, tele ezer és ezer emberi csontvázzal, melyek óriási piramisként voltak egymásra halmozva, a mint a mindig frissen ledobott hullák a régiek fölé felhalmozódtak. Ennél irtóztatóbb látványt képzelni sem lehet és a mi a legszörnyűbb volt rajta, hogy a száraz levegőben a holttestek némelyike úgy maradt, bőrével a csontjaira száradva és most a legkülönbözőbb és képzelhetetlen állásokban szorulva egymásra, vigyorogtak ránk a csonthalmaz közül, iszonyatot gerjesztő torzképei az emberiségnek. Felkiálltottam rémületemben, a mint hangom a boltozatban visszaverődött, megingatta egy, az óriás halom élén — tán ezer évek óta — heverő koponya egyensúlyát és az lezuhanva vidám ugrásokkal gurult felénk, természetesen egy egész halom

csontot magával rántott utközben, míg végre az egész kut zörgött és ropogott, mintha a csontvázak üdvözölni akartak volna bennünket.

— Jer, — kiáltottam — eleget láttam, ezek azoknak a tetemei, a kiket a dögvész pusztított el, úgy van-e?

— Ugy van. Kôr népe épp úgy be szokta balzsamozni halottait, mint a régi egyiptomiak, de nagyobb művészettel, mint az utóbbiak, mert míg az egyiptomiak kivették a velőt és a beleket, ezek valamely folyadékot fecskendeztek az erekbe és így az egész testet megmentették. De majd meglátod. És megállt egy kis benyiló előtt, a milyen számtalan volt a sziklákban, a merre jártunk és intett a né-máknak, hogy világítsanak be. Egy olyanforma kis üregbe léptünk, mint a milyenben először háltam, csak hogy egy helyett két kőpad volt benne és mindeniken egy sárgás vászonnal letakart alak hevert. A takarón finom porréteg feküdt, de nem annyi mint az ember várta volna annyi század óta, mert e száraz sziklasírokbán nem volt anyag, a mi porrá váljék. A holtak mellett mindenféle czifra edény és kancsó hevert, de fegyverneműt sehol sem láttam.

— Hajtsd fel a leplet, Holly. — szólt Ayesha — és én kinyújtottam a kezemet, hogy megtegyem, de visszahúztam ismét; szentségtörésnek tünt fel, a mit tenni akartam. Ekkor halk kacajjal Ő maga emelte fel a leplet, de még egy másik, az elsőnél

sokkal finomabb is takarta az alakot, ezt is fel-emelte és ekkor, először ezred évek óta látták élők szemei e hideg halott arczát. Asszony volt, vagy harmincz évesnek látszott és valamikor igen szép lehetett. Még most is az volt, nyugodt, tiszta vonásaival, finom rajzolt szemöldeivel és hosszú szempilláival, melyek finom árnyékot vetettek a lámpa világánál fehér arczára.

Itt aludta örök álmát fehér ruhába burkolva, melyen hosszú fekete haja végig omlott és karjaiba zárva, arczával a kebelén pihent egy kis baba. Oly édes volt e látvány, bár oly bánatteli, hogy nem szégyenlem bevallani, alig birtam könnyeimet visszatartani. Visszavitt képzeletem a rég elmúlt idő-kön keresztül az elpusztult királyi Kőrnak egy boldog otthonába, a hol e bájos nő, szépsége teljében élt és meghalt, halálába magával vivén utolsószü-lött gyermekét. Itt voltak előttünk anya és gyer-meke, emlékei egy régmúlt emberi történetnek, érzékenyebben hatva sziveinkre, mint bármely róluk írott történet tenné. Ábitattal fedtem be őket a takaróval és egy fohászszal fordultam a másik alak-hoz és gyengéden feltakartam. Idős, ősz szakállu férfi teteme volt, valószínű az asszony férjeé, a ki jóval túlélve őt, végre megtért hozzá, hogy örök álmát mellette aludja. Elhagytuk a kriptát és másokat látogattunk sorba. Mindenikben voltak halottak. Majdnem valamennyi tetem olyan volt, mint teme-

tése napján, oly művészettel voltak bebalzsamozva. Semmi sem háborgatta örök álmukat e szikla-sirokban, sem hőség, sem hidegség, sem nedvesség és az illatos folyadék, a melylyel szaturálva voltak, igazán örökké tartó lehetett hatásaiban.

Az utolsó sirról, a melyet felkerestünk, irnom kell még néhány szót, mert tartalma szivrehatóbb volt, mint az első. Két lakója volt, de együtt feküdtek egy padon. A leplet felemelve, egy fiatal férfit és egy gyönyörű hajadont találtam alatta, a mint egymást átölelve tartották. A leány feje az ifju karján pihent és ennek ajkai homlokára voltak szoritva. Feltártam az ifju fehér leplét és ime mel-
lén, a szive fölött, egy törsszurás sebe látszott és ugyanilyen kegyetlen szurás volt az ifju leány bal melle alatt is, mutatva, hogy életük mily uton szállt el. Fölöttük a falon ez a felirat volt — «Egyesültek a halálban».

Mi lehetett e kettő életének a története, a kik oly szépek voltak az életben és oly hivek a halálban? Szemeimet lehunytam és képzeletem visszaszállt évezredek homályán keresztül és oly élénken rajzolta elém történetüket minden részletében, mintha lelkem a multat legyőzve, az idők titkait fürkészte volna.

Láttam az ifjn leányt arany hajával, a mint végig omlott fehér ruháján, melyet keble hófehérsége tulragyogott. A nagy barlang megtelt harczo-

sokkal és a megvilágított oltáron állt a pap, méltóságának jelvényei közt. És jött egy biborba öltözött ember, előtte és mögötte énekesek és szép leányok lakodalmi nótát dalolva. Fehéren állt a leány az oltár mellett, tisztábban, mint a legtisztább lilium és hidegen, mint a harmat, a mely a virág kelyhében ragyog. De a mint a hős közeledett hozzá, megremegett. Ekkor a nézők tömegéből kivált egy sötéthaju ifju, a leányhoz ugrott és karjaiba zárva megcsókolta halavány arczát, a melyet erre a szerelem pirja borított el. De harag és zaj keletkezett, a kardok kirepültek hüvelyükből, az ifjut letépték kedvese kebléről és tört ütöttek szívébe, de a leány egy sikoltással rávetette magát, a tört kirántotta, éres hüvelyéből és saját hófehér keblébe mártotta, le a szívéig és elhanyatlott. A kép elhuzódott szemeim előtt és a mult becsapta könyvét.

Az egész vizió csak egy pillanatig tartott azután az Ő hangja szólított meg:

— Ime, az ember sorsa, — szólt rezgő hangon a mint újra letakarta a szeretők tetemeit — mindnyáján a sirba süllyedünk és feledésbe merülünk. Mindnyáján! Még én is, a ki oly sokáik élttem. Az én óráim is el fog érkezni, oh, Hollym, tán ezer és ezer évvel azután, hogy te már átlépted a halál küszöbét és elvesztél a ködben; el fog jönni az én halálom napja is, és én sem leszek egyéb, mint te, vagy ezek itt. És akkor mi hasznát veszem

annak, hogy oly soká éltem. Ime, az ember sorsa! Bizonyos, hogy minket is el fog érni és ekkor mi is aludni térünk. De fel is ébredünk újra és újra élünk, és újra aludni térünk és így tovább, tovább időkön és korszakokon keresztül, míg végre a föld is meghal és a földön kívül levő világok is elpusztulnak és semmi sem marad életben, csak az örök élet szelleme. De hogy a mi életünk vége örök halál vagy örök élet lesz-e? ki tudná ezt megmondani? Még én sem látok oly messze a jövőbe.

Aztán hirtelen változással hangjában kérdezte:

— Eleget láttál, idegen vendégem, vagy még többet is mutogassak neked e sirok titkaiból, a melyek az én palotám diszei? Ha akarod, elvezethetlek Tisno a legvitézebb és leghatalmasabb király sirjához, a kinek az uralkodása allat fejezték be e sirok építését. Oly pompától környezetten fekszik, a mely gunyolni látszik a megsemmisülést és hódolást követel a mult árnyaitól.

— Eleget láttam, ah, királyné, — feleltem. — Szivem elszorul a halál hatalmának látásától. Vigy el engem innen, oh, Ayesha.

III.

Leó megmentése.

Néhány percz mulva lépcsőhöz értünk, mely az Ő előszobájába vezetett, ugyanabba, a melyiken előtte való nap Billali oly keservesen mászott végig. Itt bucsuzni akartam a királynétól, de Ő nem eresztett.

— Lépj be hozzám, Holly, mert igazán mondom, beszéded tetszik nekem. Gondold meg, hogy kétezer évig senkim sem volt, a kivel társalogjak, rabszolgáimat és saját gondolataimat kivéve. És bár a sok gondolkozás sokra megtanított és sok titkot felfejtett előttem, mégis oda jutottam, hogy átkozzam a saját társaságomat, mert keserű a táplálék ize, a mit emlékezetem nyújtott és csak a reménység fogával birtam megőrizni. Már most, bár a te gondolataid éretlenek és gyengék, a mi természetes az ily ifju korban, mégis gondolkodó agyvelőről tanuskodnak és visszaidézik emlékembe a régi athenei és arábiai bölcseket, a kikkel hajdan vitatkoztam. Külsőd is oly fanyar és fakó, mintha életed a régi rossz görög írások betűfejtésében telt volna el és valamennyinek a pora rajta maradt volna. Így, huzd össze a függönyt és ülj mellém, megosztom veled gyümölcseimet és

beszélgethetünk. Nézd, fátyolomat is lebontom előt-
ted, magad akartad így, oh, Holly — bár intettelek;
most te fogsz szépnek nevezni, mind hajdan azok
az öreg tudósok is tették. Szégyen reájuk, hogy
megfelejtkeztek tudós voltukról.

Minden további szó nélkül lerázta fátyolát és
ragyogva bontakozott ki belőle, mint valamely fé-
nyes kigyó, mikor a bőrét elveti és rám szögezte
csodálados szemeit. Szívem mélyéig hatolt fényes
tekintete, a míg ezüstcsengésű kacaja fölkelte
a szoba visszhangját. Új szeszély bántotta és be-
folyása alatt kedélye ugyszólván szint változtatott.
Nem volt többé gyötrelmes és gyűlölködő, mint a
milyennek láttam, a mikor halott vetélytársát át-
kozta, sem fagyos és kegyetlen, mint mikor tör-
vényt ült, sem oly gazdag, sötét és pompás szine-
zetű, mint egy keleti szőnyeg, a midőn a halottakat
látogattuk. Kedve most a győzelmes Aphrodite-é
volt. Élet — ragyogó, izgatott, csodálatos élet pez-
gett benne és vette körül. Halkan kaczagott és
sóhajtott, szétbontotta hullámos haját és illata be-
töltötte a levegőt, kicsi lábát tánczlépésekben moz-
gatta és valamely régi görög dalt dudolt hozzá.
Elvetette magától fönségét, rémességét és hideg-
ségét, elvetette magától, mint fátyolát és előttem
állt a kísértés megtestesüléseképen, a legtökélete-
sebb szép asszony, a ki valaha élt.

— Ide, Hollym, ide ülj, a honnan jól láthatsz.

És ismétlem, ne feledd, hogy magad akartad ezt. Ne engem okolj, ha életed hátralevő részét fájó gonddal töltöd és azt kívánod, hogy bár sohasem látták volna kíváncsi szemeid szépségemet. Így, ülj mellém és mondd — mert szeszélyem hódolásra vágyik — nem vagyok-e igazán szép? Nem! Ne felelj hirtelen; nézz meg jól, ítélj vonásról-vonásra, nézd kezeim, apró lábaim, hajamat, bőröm fehérségét és mondd, ismertél-e valaha asszonyt, a ki-nek szépsége méltó lett volna arra, hogy az enyém-nek a saruit megoldja? Most a derekamat. [Azt hiszed tán, hogy nem elég karcsu, csak az övem tág, szinte lecsuszik róla. Add ide kezeid — így — ha egy kissé szorítod, ujjaid körülérik derekamat, igaz-e, Hollym.

Nem birtam tovább. Én csak férfi voltam, Ő pedig több volt mint asszony. De hogy mi, azt nem tudom, az ég tudhatja tán. Térdre borultam előtte és zavaros beszéddel mondtam neki, hogy imádom, a hogy asszonyt még nem imádtak soha, és hogy szívesen lemondok halhatatlan lelkem üdvéről, hogy őt nőül birhassam, a mit akkor kétségen kívül meg is tettem volna, de nem csak én, hanem bármely más férfi, vagyis a férfiak összes nemzetsége egybegyurva. Ő egy perczig meglepetten nézett rám, aztán kaczagott és örvendezve tapsolt.

— Ilyen hamar, Hollym! — kiáltott — ki-

váncsi voltam tudni, hogy mennyi időbe telik, hogy térdeiden lássalak magam előtt. Rég ideje, hogy férfit láttam lábaimnál térdelni, pedig ez édes látvány az asszonyi szemnek. Mit is akarsz? Mit kívánsz tőlem? Nem tudot, hogy mit mivelsz. Nem mondtam-e neked, hogy nem te érted vagyok? Csak egyet szeretek és az az egy nem te vagy. Ah, Holly, minden bölcseséget daczára csak bolond vagy, a ki bolondságaid után rohansz. Szemembe akarsz nézni! Ajkamat akarod csókolni! Jó, hát nézz bele — és felém hajolt, rám szögezve tekintete ragyogó szeme csillagait — meg is csókolhatsz, ha tetszik, a csók nem hagy nyomot, csak a szívem. De ha megcsókolsz — mondom neked, s ez oly bizonyos, mint a hogy előtted látsz — az irántam való szerelem megőrli szivedet és meghalsz!

És még közelebb hajolt hozzám, míg illatos haja arczomat érintette és lehelete félőrültté tett. De akkor hirtelen, a mint karjaimat kitártam, hogy magamhoz szorítsam Ő-t — felegyenesedett és hirtelen eltávozott. Kezeit kinyujtva, fejem fölé tartotta őket és úgy éreztem, hogy valamely belőlük kisugárzó áramlat rögtön lehűtött és kijózanítot és az illem és az erény tudatára ébresztett.

— Elég a haszontalan játékból — szólt szigoruan. — Figyelj reám, Holly, te jó és becsületes férfiú vagy és én szívesen kiméltelek volna, de oly

nehéz az asszonynak kiméletesnek lenni. Mondtam neked, hogy nem te érdet vagyok, ezért gondolataid, mint a nyári szellő, repüljenek el fölöttem és vágyaid pora szálljon a kétségbeesés mélyébe, ha úgy akarod. Nem ismeresz engem, ah, Holly, ha tiz órával ezelőtt láttál volna, szenvedélyem kitörésében, remegve huzódnál el tőlem. Szeszélyes asszony vagyok és mind e medencze vize, váltakozó tükre szeszélyeimnek, de ezek elmulnak, Holly, elmulnak és elfelejtem őket. De azért a víz viz marad és én én maradok. A ki a vizet teremtette, alkotott engem is, és lényegemben változhatlan maradok. Azért ne törődj azzal, a minek látszom, mert nem tudhatod, mi vagyok. Ha még egyszer zaklatsz, fölveszem fátyolomat és soha többé nem fogod látni arczomat.

Fölkeltem és minden idegenben remegve az izgatottságtól, döltem a pamlagra, bár örült szenvedélyem lecsillapult, remegtem, mint remeg a falevele is még sokáig azután, hogy a vihar keresztül zudult rajta. Nem mertem neki megvallani, hogy láttam őtt az éjjel, a mint a tűz mellett átkozódott.

— Így, — folytatta kis vártatra — egyél némi gyümölcsöt és hidd el, hogy ez az egyetlen, emberekhez méltó táplálék. És beszélj nekem most a zsidók megváltójáról, a ki az én időm után jelent meg és a kiről azt állítod, hogy most majdnem az

egész világ követi tanait. Különös tanok lehetnek. hogy oly erővel hatottak, mert az én időmben az emberek csak a kéjt, dobzódást és harczi kürtök riadást szerették és követték.

Egy kissé magamhoz térve esztelenségemből és szörnyen szégyelve gyengeségemet, igyekeztem Ő előtt fölfejteti a kereszténység tanait, de a melyek, úgy látszik, a pokol és mennyország létezésének tanát kivéve, nem igen érdekelték. Azt is elmondtam neki, hogy saját népe, az arabok között is támadt egy próféta, Mohamed nevén, a kinek követői szintén milliókat számlálnak.

— Ah, igen, tehát két uj vallás. Sokat ismerem már magam is, és valószínű, még több azoknak a száma, a melyeket nem ismerek. Az emberiség mindig az eget kutatja elméjével. A haláltól való félelem és attól, a mi utána következik, szülik a vallást. Ezért a vallások is támadnak és elmúlnak, mint a civilizációk, és semmi sem tartós, csak a világ és az emberi természet.

Sokkal fáradtabb voltam, hogysem folytassam a vitát, a mit Ő észrevéve, elhallgatott és néhány percznyi csend után fölkelt és kijelentette, hogy eljön velem Leót megnézni.

— A láz — folytatta — eddig elvégezte rombolását és ha haldoklik, én megmentem őt. Ne félj, Holly, nem fogok boszorkánymesterséget üzni. Mondtam már, hogy az nincs, de ismerem a ter-

mészet erőit és képes vagyok őket felhasználni. Eredj előre, elkészitem rögtön az orvosságot és követlek.

Jóbot és Ustanet kétségbeesetten találtam, azt mondták, hogy mindenütt kerestek, mert Leó hal-doklik. Az ágyhoz rohantam és láttam, hogy igazat szóltak. Érzéketlenül feküdt, nehezen szedve a lélekzetet, ajkai remegtek és testén néha borzongás futott végig. Értettem annyit az orvosi tudományhoz, hogy lássam, hogy egy óra, de tán öt percz múlva késő lesz minden földi segély. Hogy átkoztam önzésemet és örültségemet, mely Ayesha mellett tartott fogva, míg szegény fiam a halállal küzdött. Mily szívtelen nyomorult voltam! Az elmúlt órában alig gondoltam Leóra, fiamra, a ki husz éve legdrágább társa volt életemnek! És most tán már késő volt minden. Kezeimet tördelve, tekintettem körül, Ustane az ágy lábánál ült, szemében a kétségbeesés sötét tüze égett. Jób hangosan zokogott egy sarokban. Látva, hogy ránézek kiment a folyosóra sirni. Utolsó reményem Ayesha volt. Ő, csakis Ő menthette meg, ha igazat mon-dott, a miben nem akartam kételkedni. Indultam, hogy siettessem Ő-t, könyörgésemmel, a mikor Jób rohant a szobába, rémülten susogva:

— Minden jók legyenek velünk, uram! Egy kisértet jön a folyosón végig.

Egy pillanatra megdöbbsentem, de rögtön

eszembe jutott, hogy csak Ayesha lehet, a kit fehér fátyolai és lebegő járása miatt, Jób egy feléje tartó kísértetnek nézett. Igazam is volt, mert a következő perczben Ő maga lépett a szobába. Jób meglátva elburkolt alakját, egy görcsös kiáltással, hogy — itt van — egy szögletbe menekült és a falhoz lapult, míg Ustane kitalálva, hogy kit takarnak a fátyolok, arczczal borult a földre.

— Jókor jössz, Ayesha, — mondám — fiam haldoklik.

— Igazán? — szólt lágyan — ne félj, Hollym, még nincs egészen meghalva, visszahivhatom őt az életre.

— Szolgád ez a férfi? És így szokták hazádban az idegeneket üdvözölni?

— Megijedt a ruhádtól, kísértetnek nézett, — feleltem.

Nevetett.

— És ez a leány? Ah, igen, ez az, a kiről beszéltél velem. Küldd el mind a kettőt, aztán lássunk a beteg oroszlánhoz. Nem szeretem, ha alattvalók figyelik tudásomat.

Erre Ustanénak arabul, Jóbnak pedig angolul mondtam, hogy hagyják el a szobát, az utóbbi készségesen és rögtön engedett, nem bírván legyőzni babonás félelmét. De nem úgy Ustane.

— Mit akarhat Ő? — susogta, ingadozva a rettegett királynétól való félelme és a vágy közt,

hogy Leóval maradhasson. — Nincs-e egy asszonynak joga az ura mellett maradni végső órájában? Nem! nem akarok elmenni, pávián ur!

— Miért nem megy el az az asszony, Holym? — kérdezte Ayesha, gondatlanul nézegetve a domborműveket a szoba tulsó falán.

— Nem hajlandó elhagyni Leót — szoltam, nem tudva, mit gondoljak. Erre Ő hirtelen megfordult és Ustane felé nyujtva kezét, csak egy szót mondott neki, de ez egyet is súlyossá tette a hang, a melyen mondta.

— Eredj!

És erre Ustane térdein és kezein mászva, hagyta el a szobát.

— Látod, Holym, — szolt rövid kaczajjal — nagy ideje volt, hogy leczkét adjak e vadaknak. Ez a leány kis hijja, hogy meg nem tagadta az engedelmességet; de talán nem tudja, hogy mint büntettem ma reggel az engedetlenséget. Nos végre elment, lássuk az ifjut. És az ágyhoz közeledett, melyen Leó falnak fordított arczczal hevert.

— Alakja nagyuri — szolt és fölé hajolt, hogy arczába lásson.

A következő pillanatban visszatántorodott, vissza, mintha szíven döfték volna, mig csak a szoba falához nem ütődött és iszonyu földöntuli sikoltás hasította végig a levegőt.

— Mi az, Ayesha? Meghalt?!

Megfordult és reám vetette magát, mint egy tigris.

— Te kutya, — szólt borzasztó hangon, mely a kigyó sziszegéséhez hasonlított, — miért rejtetted őt előlem? És karját felemelte, mintha le akarna sujtani.

— Kit? — kérdeztem rémulve. — Kit?

— Ah! Talán te nem is tudtad? — szólt. — Ide nézz, Holly, itt fekszik, itt az én elvesztett kedvesem, Kallykratesz, a ki végre visszatért hozzám; tudtam, hogy így lesz, tudtam, hogy eljő! — és sirt és kaczagott, folyton mondogatva: Oh, Kallykratesz! oh, én mindenem.

— Ostobaság, — gondoltam magamban, de nem mertem hangosan mondani; csak Leó életére gondoltam e pillanatban, megfelejtkézve minden egyébről borzasztó félelemben. Attól féltem, hogy meghal, mire Ő magához tér.

— Ha nem segítesz rajta rögtön, oh, Ayesha, — szóltam, hogy figyelmét felkeltsem, — Kallykratesz soha sem fogja hallani hangodat, mert ime, haldoklik.

— Igaz, — szólt felrezenve — ah! miért is nem jöttem hamarább! Zsibbadt minden tagom — pedig oly könnyü a dolog, — de kezem reszket. Fogd ez italt, Holly, — egy kis cserépkorsócskát huzott elő ruhája redőzetéből — és öntsd a tor-

kába. Meg fogja gyógyítani, ha még van benne egy csepp élet. Gyorsan! siess, siess! mert meghal!

Oda siettem, szegény Leóm csakugyan a halállal vívódott. Szép arcza szürkére vált és lélekzete hörgött. Az edény fadugóval volt bedugva, a fogammal huztam ki és a folyadék egy cseppje nyelvemre ömlött. Ize édes volt és kellemes, de erős és egy pillanatra elszédített, de szerencsére rögtön magamhoz tértem. Mikor Leóra hajoltam, azt hittem, már vége, feje lassan elfordult, szája egy kissé nyitva maradt. Kiáltottam Ayeshára, hogy fogja a fejét, a mit meg is tett, bár remegett tetőtől-talpig, mint a nyárfalevél. Az edény tartalmát torkába öntöttem. Finom pára szállt felém belőle és a hörgés azonnal megszűnt. Eleinte azt hittem, hogy meghalt. Az arcza halotthalványra vált és szivverése, a mely eddig is gyenge volt, teljesen elállt, csak szemhéjjai remegtek egy kissé. Ayeshára néztem, a kinek izgatottságában a fátyol lecsuszott a fejről és a ki még mindig Leó fejét tartotta kezeiben, a halálos félelem oly kifejezésével figyelve sápadt arczára, a melyet gyötrellem volt nézni. Bizonyos, hogy nem tudta, él-e vagy meghalt. Öt percz mult — láttam, hogy reménye ingadozik. Szép arcza beesett, lelki kinjainak hatása alatt, a mely sötét gyűrűt vont szemei körül. A korallszin elhagyta ajkát és végre oly sápadt lett, mint Leó maga és gyötrelmesen remegett.

Szánszálom volt rá nézni és fájdalmam daczára is sajnáltam őt.

— Későn volt! — szóltam fuldokolva.

Ő kezeibe temette arczát és nem felelt; én is elfordultam. De ekkor egy mély lélekzetet hallottam és visszanézve, láttam, a mint a szín lassan-lassan visszatér Leó arczába és végre, ah! csodák csodája, az az ember, a kit már halottnak hittem, megfordult fekvőhelyén.

— Láttad? szóltam susugva.

— Láttam — szólt rekedten. — Meg van mentve. Már azt hittem, hogy késő, még egy percz és vége lett volna, — ezt mondva, keserves sírásra fakadt, zokogott, hogy a szive majd meg-
hasadt belé, de azért szebb volt, mint valaha. Végre elcsendesült.

— Bocsásd meg, ah, gyengeségemet, Hollym, — mondá — látod, végre is csak asszony vagyok. Gondold meg, épen ma reggel beszéltél nekem a kinok tanyájáról, a melyet a te vallásod tanít. Pokolnak nevezted, a hol a lélek él és megőrzi egyéni emlékezetét és a hol minden büne és tévedése kielégítetlen szenvedélye testének és lelkének, életében elkövetett minden bűnei, gyötrik, csufolják és csavarják szivét, örökkön-örökké a kárhozat reménytelenségével. Így és ilyen pokolban éltem én kétezer évig, hatvanhat emberöltőn keresztül, a hogy ti számitjátok az időt. Pokolban, kinezva bűnöm

emléke által, ostromozva éjjel-nappal kielégíthetetlen vágyam által, társ nélkül, a halál vigasztalása nélkül, támogatva reményem bolygó tüzeitől, a melyek majd kialudtak, majd ismét tellobogtak, kecségtetve, hogy szabadítóm egy napon el fog érkezni.

És végre — gondolt meg, oh, Hollym — és végre a szabadító megérkezett, az, a kit századok óta vártam, mert tudtam, hogy jönnie kell, csak, hogy azt nem tudtam, hogyan és mikor. És ah, mily tudatlan voltam! Itt feküdt halálos betegen és én nem éreztem meg, én, a ki kétezer éve várom — nem is tudtam, hogy itt van. És végre, mikor megtudom, a halál küszöbén találom, és ha meghal, újból várnom és várnom kellett volna századokig. Ekkor te neki adtad az orvosságot és azután öt perczig nem tudtam, hogy él-e avagy meghal, és mondom neked, hogy ez az öt perc hosszabb volt, mint az elmúlt századok. De végre elmúltak, ő sóhajtott és én tudtam, hogy élni fog. Gondold meg mindezt, Hollym! Elmélkedjél e csodákon! Most tizenkét órát fog aludni és ezzel a láz meg lesz törve.

Elhallgatott és kezét Leó aranyhaján pihentette, aztán ráhajolt és homlokát oly szüzsies tartózkodással és gyengédséggel csókolta meg, melyet gyönyör lett volna látni, ha gyöttelelem nem lett volna — mert féltékeny voltam reá.

IV.

Éredj, asszony!

Néhány percznyi csend következett, mely alatt az Ő arcának angyali kifejezéséből ítélve, a boldogság gyönyörét élvezte. De hirtelen valami jutott eszébe és az angyali kifejezés az ellenkezőjévé változott.

— Majdnem elfelejtettem, — szólt — az az asszony, Ustane, miye is Leónak? szolgálója? vagy — és szünetet tartott, hangja remegett.

Vállat vonva feleltem. — Ugy értettem, hogy az amaheggerek szokásai szerint a neje. De nem tudom.

Arcza elsötétült, mint a viharfelhő; bármily öreg lett legyen is Ő, a féltékenység bántotta.

— Ennek vége legyen, — szólt — meg kell halnia, még pedig rögtön.

— Mit vétett? — kértem megbotráncozva — büne ugyanaz, a mi a tied is, oh, Ayesha. Szerette ezt a férfit, és az elfogadta szerelmét. Mit vétett ezzel?

— Igazán azt kell hinnem, Hollym, hogy megbolondultál — szólt Ayesha élénken. — Mit vétett? Azt, hogy közém és szerelmem közé telkedott. Jól tudom ugyan, hogy elvetem őt tőle

mert van-e férfi e földön, a ki nekem ellentállhatna? A férfiak csak addig hívek, míg a kísértés kikertüli őket. A férfit mindig meg lehet venni az asszonyi szépséggel, ha elég szép az asszony.

De elég erről. Most nincs időnk a disputálásra és nyelvünk köszörülésére. Miért is mondasz mindig ellent. A mi azt az asszonyt illeti, meg kell halnia, mert bár így is elvehetném tőle kedvesét, de ki tudja, ha életben hinné, tán gyengédséggel gondolna reá néha és ezt nem türhetném. Más asszony ne foglalja el az én uram elméjét, ott csak én magam akarok uralkodni. Élvezte szerelmét, érje be vele, mert többet ér a szerelem egy órája, mint a magány egy százada; most tűnjék le az éjbe.

— Ne! Ne! — kiáltottam — ez gonosz tett volna, a melyből csak rossz származhatnék. A magad jóvoltáért, ah, Ayesha, ne tedd.

— Hát bűn az, bolondos Hollym, ha az ember félrelöki azt, a ki közte és kedvese között áll? Akkor életünk a gonosz cselekedetek hosszú sorozata, mert mindennap ölünk, hogy éljünk, mivel e földön csak az erős boldogulhat. A gyengék elpusztulnak, mert a föld és gyümölcsei az erőseket illetik. Azt mondod, hogy a rossz rosszat szül, de ebben csalódot. Mert sokszor a rossz jót eredményez és a jó pedig rosszat. Jó és rossz, szerelem és gyűlölség, nap és éj, édes és keserű, férfi és

asszony, az ég fölöttünk és a föld lábaink alatt, mindegyiknek szüksége van a másikra, és ki tudja, hogy mire jók? Azért nem illik hozzánk, hogy ítéljünk, hogy ez jó, emez pedig rossz, mert a mi jó az egyiknek, az rossz lehet a másiknak. Értesz engem, Hollym?

Éreztem, hogy reménytelenül érvelek az ilyen felfogás ellen, de beszéde csak növelte rettegésemet, mert mire nem képes egy lény, a kit semmi emberi törvény nem fékez cselekedeteiben, de sőt a jó és rossz erkölcsi érzéke is teljesen hiányzik belőle. De keményen el voltam tökélve, hogy elhárítom Ustane fejről a fenyegető vészt, mert szerettem és becsültem őt, ezért még egy kísérletet tettem.

— Ayesha, — szóltam — nem merek veled vitatkozni, de te magad mondtad egyszer, hogy minden lény a szive törvényeit kövesse. A te szivedben nincsen könyörület az iránt, a kinek a helyét el akarod foglalni? Gondolkozzál; az, a kit annyi ideig vártál, végre megtért hozzád. Azzal akarod megünnepelni érkezését, hogy feláldozol valakit, a ki őt szerette? a ki megmentette az életét, a mikor rabszolgáid lándzsái fenyegették? Azt mondd, hogy egykor a multban kegyetlenül megbántottad ez embert, hogy sajátkezüleg ölted meg az egyiptomi Amenartasz miatt, a kit szeretett.

— Honnan tudod ezt, idegen? Honnan ismer-

red azt a nevet? Én nem beszéltem neked róla!
— kiáltott, karon ragadva.

— Talán megálmodtam, — felelék — különös álmok lebegnek Kôr kriptái fölött. Mi haszna volt akkori vétkednek? Kétezer évi várakozás, ugy-e? És mégis újra vétkezni akarsz? Mondj, a mit tetszik, én azt mondom neked, hogy rossz következtései lesznek. Ha megölnöd ezt az ártatlan asszonyt, azt mondom neked, hogy utólér vétked átka és nem fogod régi szerelmed fájának gyümölcseit élvezni. És mit gondolsz, szívesen fogadja-e majd ez az ember véreskezű gyilkosát annak, a ki őt szerette és ápolta?

— A mi ezt illeti, — szólt — erre már megfeleltem. Még ha téged is megölnélek, ah, Hollym, vele együtt, ő mégis szeretne engem, mert nem tudna ellentállni szerelmemnek, mint a hogy te nem bírnál ellentállni hatalmamnak, ha meg akarnálak ölni. De mégis lehet valami igaz abban, a mit mondtál, mert valamelyes benyomást tett elmémre. Ha lehet, kimélni fogom ezt az asszonyt, mert mondtam már neked, hogy nem vagyok kegyetlen, csupa kedvtelésből. Nem szeretek szenvedést látni vagy okozni. Hívd őt elé, most mindjárt, mielőtt szeszélyem változnék. És gyorsan beburkolta magát fátyolaiba.

Megörülve e csekély engedménynek is, kiementem, hogy behívjam Ustanet, a ki nem nagy

távolságra az ajtótól a földön guggolt. Felugrott és hozzám szaladt.

— Meghalt az én uram? Oh ne mondd, hogy meghalt! — kiáltott szép arcát felém fordítva és könyborított szemeivel úgy nézett rám, hogy szívem elfacsarodott belé.

— Nem halt meg — feleltem — Ő megmen-tette az életét. Lépj be.

Mélyen sóhajtva lépett be és arcza borult az amahaggerek rendes szokása szerint a rettegett királyné előtt.

— Kelj fel — szólt Ayesha, leghidegebb hangján — és jer ide.

Ustane engedelmeskedett, lehajtott fejjel állt meg a királyné előtt.

Ezután csend következett, a melyet Ayesha szakított meg.

— Kicsoda ez az ember? — kérde, Leóra mutatva.

— Ez az ember az én férjem — felelt a leány halk hangon.

— És ki adta őt neked férjül?

— Magam választottam őt, népem szokása szerint, ah királyné.

— Rosszul tetted asszony, hogy ezt választottad férjül, a ki idegen. Ő nem a te fajodból való és így nem volt jogod hozzá. Figyelj: talán tudatlanságból cselekedtél így és ezért kimélni akarlak,

különben meghaltál volna. Figyelj tovább: Eredj innen vissza saját hazádba és soha többé ne merj e férfiúval beszélni, vagy rá is tekinteni. Ő nem tehozzád való. Figyelj harmadszor is. Ha valaha megszeged ezt a parancsodat, meghalsz. Eredj!

De Ustane nem mozdult.

— Eredj, asszony!

Ekkor felemelte fejét és én láttam, hogy szenvedély marczangolja vonásait.

— Nem, ah Hiya, nem akarok távozni — felelt fojtott hangon — ez az ember az én férjem és én szeretem őt — szeretem és nem akarom elhagyni. Mi jogon követeled tőlem, hogy elhagyjam férjemet?

Láttam, hogy Ayesha alakja megrázkódik, megrettenve szólítottam őt meg latinul.

— Légy könyörületes! szeretete szól belőle.

— Könyörületes vagyok, — felelt hidegen — mert ha nem volnék, már halva volna. Aztán Ustanéhoz fordult. — Asszony, távozz! azt mondom neked, távozz! mielőtt lesujtalak álló helyedben!

— Nem akarok menni! Nem akarok. Ő az enyém! — kiáltott kétségbeesetten. — Én mentettem meg az életét! Sujs! ha van hatalmad reá! Nem akarom neked adni a férjemet, nem, soha! soha!

Ayesha megmozdult, oly hirtelen, hogy alig birtam követni mozdulatát, de úgy tetszett, mintha

könnyedén fejbe ütötte volna a szegény leányt. Ustanera néztem és visszatántorodtam rémületemben, mert gyönyörű bronzszínű haja három ujjnyi szélességben hófehérré változott. A lány fejéhez kapott a kezével és szédülni látszott.

— Jóságos ég! — kiáltottam elrémülve az emberfeletti erő eme nyilvánulásán. De Ő kaczagott.

— Azt hiszed, szegény tudatlan bolond — szólt a megrettent asszonyhoz, — hogy nincs hatalmamban a halál. Megállj, ide nézz! — és Leó tükrére mutatott — add ezt annak az asszonynak a kezébe, Hollym, hadd lássa, mivé lett a haja és aztán kételkedjék hatalmamban.

Felkaptam a tükröt és Ustane elé tartottam. Belenézett, aztán haját simította végig, ismét belenézett és erre elfojtott zokogással rogyott a földre.

— Nos, elmegy-e most, vagy másodszor is sujtsalak? — kérde Ő gunyosan. — Nézd, rád ütöttem a bélyeget, hogy megismerjelek róla mindaddig, a míg a többi hajad is hófehér nem lesz. Ha még egyszer szemeim elé kerülsz itt, bizonyos lehetsz benne, hogy csontjaid is nemsokára oly fehérek lesznek, mint a bélyeg, melyet hajadon viselsz.

Végkép megfélemlítve és összezuzva, a szegény teremtés felállt és a borzasztó jellel a fején, keservesen zokogva elhagyta a szobát.

— Ne nézz oly rémülten rám, Hollym — szólt Ayesha, mikor amaz eltávozott, — mondtam

már, hogy nem foglalkozom bűvészzel. Ez is a természetnek egy titka, mely előtted ismeretlen. Megbélyegeztem őt, hogy félelemmel töltsem el szívé, különben kénytelen lettem volna megölni. És most elvitetem az én uramat, Kallikrateszt, cselédeimmel ennél különb szobába, az enyém mellé, hogy örködhessenem felette, és üdvözöljem ébredésekor. Te is követni fogod őt oda, Hollym, és tehér szolgálád is. De egyről megemlékezzél saját érdekedben. Nem szabad elmondanod Kallikratesznek, hogy ez az asszony hova ment, és hogyan ment el, sem rólam nem szabad sokat beszélned. Ne mondd, hogy nem figyelmeztettelek.

És ezzel eltávozott, hogy rendeletet adjon Leó elszállítására. Oly kimerült és zavart voltam a sokféle izgalomtól, a melyen ezen a napon keresztül mentem, hogy azt hittem, az eszem hágy el. Szerencsémre nem sok időm maradt a töprengésre, mert jöttek a némák, hogy Leót és holminkat elvigyék. Új szobánk Ayesha szobája mögött volt. Hogy Ő hol hált, azt nem tudom, de a közelben lehetett valahol. Ez éjet Leó szobájában töltöttem, de úgy aludt egész éjjel, mint a halott, egyszer sem mozdult. Magam is aludtam egy keveset, de igen jól, a mi bizony nagyon rám fért. Rendkívüli álmok gyötörtek. Legtöbbet bántott az a jelenés, mikor Ayesha gyors, kigyószerű mozdulatával Ustane fejét érintve, azt a rendkívüli bélyeget hagyta rajta. Még

most is sokszor látom álmaimban e rémitő jelenést, és látom, a mint a siró leány egy végső, keserves tekintettel kedvesére, kimegy a szobából.

Egy másik, ennél is borzasztóbb álmomban a csontváz-piramis kísértett. Azt álmodtam, hogy mind felkeltek és hosszú sorokban vonultak a síkon végig régi otthonuk felé. A nap keresztül süttött bordáikon; a felvonó hidak leereszkedtek előttük és én hallottam csontjaikat zörögni, a mint a vaskapu alatt keresztül haladtak. Mentek, mentek az utczákon, piaczkon, palotákon végig, de senki sem jött eléjük, senki sem üdvözölte őket, csak egy hang, mely test nélkül haladt előttük, kiáltotta folyton bánatos hangon: Pusztá lett Kôr, a királyi Kôr! Pusztá! pusztá! pusztá!

És így haladtak végig és körül a városon, míg ismét el nem érték a hidat. Aztán a nap nyugvóra szállván, visszaindultak sirjuk felé; sötéten ragyogott a nyugvó nap végső sugara üres szemgödreiken keresztül, elnyúló árnyékkal rajzolva a csontvázakat a földre.

Végre elérkeztek a barlanghoz és újra egyenkint bele vetették magukat végtelen sorban a mély kutba. Borzadva ébredtem fel és láttam, hogy Ő éppen ekkor ment ki a szobából. Erre újra elaludtam és ezuttal álom nélkül nyugodtan aludtam reggelig, a mikor felüdülve keltem fel.

Közeledett az óra, a mikor Leónak fel kellett

ébredni az Ő jövődölése szerint és közelgett Ő maga is, szokás szerint elburkoltan.

— Meglásd, Hollym, hogy rögtön fel fog ébredni és pedig tiszta öntudattól, teljesen láz nélkül.

Alig mondta ki e szókat, Leó megfordult, nyujtózkodott, ásitott és kinyitotta szemeit és ekkor egy női alakot látva maga fölé hajolni, karjait nyaka köré fonta és megcsókolta. Bizonyosan azt hitte, hogy Ustane. Legalább így szólt: — Hallo, Ustane! miért burkoltad így be fejedet, talán a fogad fáj? — Aztán angolul folytatta. — Szörnyen éhes vagyok. Mi az, Jób, te rozsdás puska, hol a manóban vagyunk mi itten.

— Azt biz én magam is szeretném tudni, Leó urfi — szólt Jób, fél szemmel mindig Ayeshát vigyázva, a kitől még mindig félt; nem tudta elhinni róla, hogy nem kísértet. — De nem szabad beszélgetni, urfi, mert igen beteg volt és ugyancsak ránk ijesztett és ha ez az asszonyság elmenne az utból — itt Ayeshára nézett — hát mindjárt behoznám a levesét.

Ez Leó figyelmét az — asszonyságra terelte, a ki csendesen állt ott.

— Halló! — szólt — ez nem Ustane! Hova lett Ustane?

Erre megszólalt Ayesha és első szava is hazugság volt.

— Ustane elment látogatóba — mondá — és ime, én vagyok itt helyette a te szolgálód.

Ayesha ezüst hangja feltűnt Leónak, szintugy különös ruhája is, de nem szólt mindjárt, hanem talánkan neki esett levesének, megitta, aztán a fal felé fordulva újra elaludt és estéig aludt. Mikor másodszor telébredt, csodálatos módon jobban volt és egyedül látva engem, kérdezősködni kezdett a történetek felől, de én elcsitítottam másnap. Másnap aztán elmondtam neki egyet-mást a viselt dolgaimról és betegségéről, de Ayesha jelen lévén, nem mondhattam ekkor sem igen egyebet, minthogy ez az ország királynéja volt és mindig ilyen elfátyolozottan járt, mert bár angolul beszéltem, mégis tartottam tőle, hogy arcunk kifejezéséből megérti, miről van szó és figyelmeztetés is élénken eszemben volt.

Következő napon Leó majdnem teljesen meggyógyulva kelt fel. Oldalsebe behegedt és különben is erős alkata gyorsan legyőzte a borzasztó láz okozta kimerültséget. Alighanem Ayesha orvosságának is nagyrésze volt benne. Visszatérő ereje emlékező tehetségét is támogatta és lassan-lassan eszébe jutott minden, a mi vele történt, egész addig, hogy eszméletét elvesztette és így természetesen Ustane is, a kihez, úgy láttam, komolyan ragaszkodott. Elhalmozott kérdésekkel, hogy a szegény leány hova lett, a melyekre nem mertem

felelni, mert Leó első ébredése után — Ő ismét maga elé hivatott és újra komolyan megintett, hogy semmit sem szabad a történetekből felfedeznem Leónak, gyengéden hozzáfűzve, hogy ha mégis megtenném, annál rosszabb lenne rám nézve. Arra is intett, hogy róla se szóljak, hacsak elkerülhetem, majd a maga idejében felfedezi magát Leónak.

Valóban egész lénye megváltozott. Arról ítélve a mit eddig láttam, azt hittem, hogy az első kínáló alkalmat fel fogja használni, hogy a férfit, a kit régi szerelmének hitt, megnyerje a maga részére, de ezt, általam érthetetlen okoknál fogva, nem tette. Nem tett egyebet, mint hogy nyugodtan ápolta és gondoskodott szükségleteiről, még pedig oly alázattal, a mely éles ellentétben állt előbbi parancsoló modorával. Mindig bizonyos tisztelettel intézte hozzá a szót és majdnem mindig körülötte volt Leó természetesen ép oly kíváncsi volt e különös asszony arczát látni, mint én magam voltam, kivált miután annyit mondtam neki róla, hogy az teljesen méltó szép termetéhez és gyönyörű hangjához. Ez magában is elég volt, hogy egy fiatal ember kíváncsiságát a legmagasabb fokra csigázza, és ha nem lett volna még egy kissé gyenge és ha nem gondolt volna még mindig Ustánéra, a kinek szerelméről és önfeláldozásáról megható szavakban emlékezett meg, nem kételkedem, hogy rögtön beleszeretett volna Ayeshába. De így csak szörnyü

kíváncsi volt, bár egy kissé meg is volt félemlítve, mert önkéntelenül összeköttetésbe hozta Ayeshát a cserépen említett királynéval, bár mitsem szóltam neki koráról.

Végre sarokba szorítva kérdései által, a melyek záporkén hullottak fejemre e harmadik reggelen, Ayeshához utasítottam őt, mondván, hogy nem tudom, Ustane hová lett, a mi igaz is volt. Így hát Leó megreggelizvén, átmentünk tisztelegni Ő hozzá, a hová a némák vezettek be bennünket.

Ő, mint rendesen, a kis barlangban ült, melyet jobb kifejezés hiján Ayesha boudoirjának hivtunk és miután a függönyök összevonattak, felkelt és kinyújtott kezekkel sietett felénk, azaz Leó felé mert én persze tekintetbe sem vétettem ezentul.

— Üdvöz légy, idegen ifju — szólt legédeesebb hangján. — Boldog vagyok, hogy ismét egészségesnek láthatlak. Hidd el nekem, hogy ha én meg nem mentettelek volna, soha többé nem keltél volna fel. De a veszély elmúlt és az én gondom legyen (különös hangsúlylyal mondta ezt), hogy többé vissza ne térjen.

Leó mélyen meghajlott előtte és a legszebb arab nyelven köszönte meg neki, hogy annyit tett és fáradt egy előtte idegenért.

— A föld nehezen lenne el ilyen férfi nélkül — felelt hizelgő hangon. — A szépség úgy is nagy

ritkaság rajta. Ne köszönj semmit annak, a kit jövedeled boldoggá tett.

— Tyhü, öregem! — szólt Leó hozzám angolul — de udvarias egy dáma! Itt ugyancsak jó helyre bukkantunk. Remélem, hogy nem vesztegetted az időt, Jupiterre, milyen remek két karja van.

Oldalba böktém, hogy békén maradjon, mert láttam, hogy Ayesha kíváncsian fordítja felém éles, bár fátyolozott szemeit.

— Remélem, — szólt Ő újra — hogy cseledeim jól elláttak, ha ugyan erről szó lehet, egy ilyen nyomorult helyen, mint ez. Nincs-e valamely kívánságod, a mit teljesíthetnék.

— De igen, ah, királyné — felelt Leó sebtiben. — Nagyon szeretném tudni, hogy hová lett az a fiatal hölgy, a ki velem volt?

— Ah! — szólt Ayesha — az a leány! igaz, láttam. De nem igen tudok róla. Mondta, hogy elmegy valamerre, de nem tudom, hogy hova. Talán visszatér, talán nem. Fárasztó dolog a betegápolás és ezek a vad leányok olyan állhatatlanok.

Leó haragos és szomorú arcot vágott erre az értesítésre.

— Igen különös — szólt hozzám angolul, aztán Ő hozzá fordulva, folytatta: — Meg nem

foghatom, hogy miért ment el — mert ő és én — nos — igen — mi kedveltük egymást.

Ayesha kissé nevetett, aztán másra terelte a beszédet.

V.

A leopárd.

A társalgás ezután olyan tévedező és nyugtalan fordulatot vett, hogy nem is emlékszem, miről beszéltünk. Ayesha, a ki nem akarta magát még elárulni, nem volt oly őszinte, mint rendesen. Egyszer csak hirtelen Leóhoz fordulva, értésére adta, bogy táncmulatságot rendelt a mi szórakoztatásunkra. Elbámultam, soha sem hittem volna, hogy ezek a komor amahaggerek ilyen frivolitásra is képesek legyenek, de kisült, hogy az ő táncmulatságuk ugyancsak kevésbé hasonlít más népek eféle mulatságához.

A mikor vissza akartunk vonulni, kérdezte, hogy Leó nem óhajtaná-e a sziklasírok csodáit látni, és a midőn az készséggel beleegyezett, elindultunk, Billali és Jób által kísérve. Látogatásunkat leirni, annyit tenne, mint ismételni a már mondottakat. A sírok ugyan nem voltak mind egyformák, de tartalmuk mindig ismétlődött. A csontvázpiramist is megnéztük, a mely álmaimat úgy megron-

totta, és onnan egy hosszú folyosón keresztül a szegényebb sorsu polgárok kriptáihoz mentünk. Ezek ötszázával és ezrével feküdtek egymás fölött egy-egy kriptában, sok halotton semmi ruha nem volt és nem is voltak oly jól bebalzsamozva, mint a gazdagok tetemei. Leót roppant érdekelte e nagyszerű és rémitő látvány. De nem úgy szegény Jóbot. Idegeit, a melyeket a sokféle borzalom úgy is igen megrázott, éppen nem erősítette meg a halott emberiség e tömegének látása. Az sem igen békítette meg, mikor az öreg Billali csillapítani akarván észrevehető rémületét, azzal vigasztalta, hogy nem érdemes megijedni e holttestektől, tekintve, hogy magunk is nemsokára ilyenek leszünk.

— Ugyancsak szép vigasztalás, — szólt szegény szolgánk, a mint lefordítottam neki Billali szavait — no, de mit várhatna az ember egyebet egy ilyen vén emberevő vad embertől! Ámbátor nem állithatnám, hogy nincsen igaza, — sóhajtott szegény feje.

Kriptajárásunkat elvégezve, megebédeltünk, a mi ugyan jól esett mindnyájunknak, de különösen Leónak, mert már délután négyre járt az idő. Hat órakor ismét meglátogattuk Ő-t, a ki azzal mulatott, hogy még jobban elrémitse szegény Jóbot, különböző képeket mutogatva neki a bűvös vizmedenczében. Hallotta tőlem, hogy Jóbnak tizenhat testvére volt, rászólt, hogy gondoljon vissza a test-

véreire és igyekezzék arcukat emlékezete elé idézni, azután nézzen a vízbe. Soha sem fogom elfelejteni Jób rémült ordítását, mikor rég látott nővérei és fivéreinek a képei jelentek meg egymásután a viztükkrén és Ayesha csengő kacaját, szolgánk ijedtsége fölött! Leónak sem igen tetszett a dolog, kezével arany haját borzolva, kijelentette, hogy a háta borsószik a látottaktól. Egy óráig mulathattunk így, mikor a néma leányok jelezték urnőjüknek, hogy Billali kihallgatásért esedezik. Megizentük neki, hogy tessék bemászni, a mit, szokás szerint meg is tett és jelentette, hogy a tánczot elkezdhetik, ha Ő és a fehér idegenek is úgy kívánják. Erre fölkeltek és Ő egy sötét köpenybe burkolózott (ugyanabba, a melyet láttam rajta, mikor a tűz mellett átkozódott) s kimentünk. A tánczot a szabadban lejtették, egy sima sziklasíkon, a nagy barlang bejárata előtt.

Három szék volt a számunkra oda készítve, de a tánczosok még nem voltak ott. Az éj majdnem teljesen sötét volt, mert a hold még nem jött fel, és én kíváncsi voltam, hogy mit fogunk a tánczból látni ilyen sötétben.

— Majd meglátod mindjárt — szólta Ayesha Leóhoz, a ki szintén a világitás módja felől kérdezősködött. Alig mondta ki e szavakat, midőn minden oldalról sötét alakok rohantak a sikra, vállukon czipelve valamit, a mit első pillanatban óriás

lobogó fáklyáknak néztünk. Akármilyen volt is, dühödten égett, a láng majdnem ölnyire csapott a levegőbe, a fáklyahordozók mögött. Vagy ötvenen jöttek egyre-másra, meghajolva lobogó terhük alatt, mint megannyi ördöge a pokolnak. Leó találta ki először, hogy mit czipelnek.

— Nagy ég! — kiáltott — ezek égő holttestek.

És igaza volt, a fáklyák, melyekkel a tánczhoz világítottak, a kriptákból vett holttestek voltak.

Alig husz lépésnyire tőlünk a halottakat keresztbe dobálták egymásra, mint egy máglyát és ott hagyták égni. És hogy égtek, jobban, mint megannyi hordó szurok. De ez még nem volt minden. Láttam, a mint egy nagy kamasz felkapott egy, a halomból kivált lobogó emberkart és elsietett vele a sötétben.

De nem messze megállt és egy hosszú lángnyelv lövelt a légbe, megvilágítva a homályt és a tárgyat is, a melyből eredt. A tárgy egy asszony holtteste volt, egy erős karóhoz kötve és a ficzkó a haját gyújtotta fel. Aztán tovább szaladt néhány lépést és ismét egy másikat gyújtott fel, aztán egy harmadikat és negyediket, míg három oldalról körül voltunk véve lobogón égő holttestekkel, a melyeket a folyadék, a melylyel preparálva voltak, oly gyulékonyakká tett, hogy szemükön és fülükön lángnyelveken csapkodtak ki. Nero is emberi fáklyák-

kal világítottatott ünnepein, csakhogy hál' Istennek, a mi fáklyáink nem élő emberek voltak. Mihelyt egy mumia talpig égett, a mi husz perczet vett igénybe, a lábait odébb lökték és egy frisset tettek a helyébe.

A tűz folyton ilyen módon égett ropogva és füstölögve és fényénél az amahaggerek sötét árnyai, mint a pokolbeli tüzelő ördögök mozogtak ide-oda. Mi mind rémülve és utálattal és mégis megbüvölve néztük a különös jelenést.

— Megigértém, hogy különös látványt fogok mutatni, Hollym — kaczagott Ayesha, a kinek aczélidegeire a legkisebb hatással sem volt a dolog — és ime, beváltottam ígéretemet. A tanulság abból, a mit láttok, ez: Ne bizzál a jövőben, mert nem tudhatod, hogy mit hoz! Azért élvezd a jelent és ne félj attól, hogy porrá léssz, mert ez az ember sorsa. Mit gondolsz, ezek az urak és hölgyek mit éreztek volna, ha tudják, hogy valami-kor egy vad nép tánczát fogják megvilágítani? De im, itt jönnek a tánczosok. Vidám egy csoport — mondhatom! A szin készen vár, kezdődjék a játék.

A mig beszélt, két sort vettünk észre, az egyik nők, a másik férfiakból állt, a kik a máglyát megkerülve jöttek elé, a szokott tigris- és kecske-börköntösökbe öltözve, lehettek vagy százan. A legmélyebb csendben álltak föl egymással szemben és

egy utálatos pokoli cancan-félét kezdtek tánczolni. Lehetetlen tökéletes leírást adni az egésről, mert bár sokat és erősen ugráltak és kezüket-lábukat hajigálták a levegőben, mégis inkább valami előadás-féle volt az egész mintsem a táncz. És amint azt egy ilyen komor, borzasztó néptől, a melynek tréfái is kriptaizüek voltak, várni lehetett, a játék tárgya is borzasztó volt. Első része gyilkos megtámadást ábrázolt, a második rész az áldozat elevenen való eltemetését és ennek küzdelmét a sir ellen. A dráma minden részét abszolút csendben játszották le és dühödt és utálatos tánczczal fejezték be az áldozat körül. De hirtelen megzavarta valami e kedves képet. Tolongás támadt és egy nagy, erős alaku asszony, a kit a legdühösebben tánczolóik között láttam, jött felénk, örülten vagy részegen az izgalomtól, ugrálva és tántorogva közeledett, folyton sikoltozva.

— Fekete kecskét adjatok! fekete kecskét hozzatok! fekete kecskét kell kapnom! És leesett a földre, tajtékozott és rángatódzott és folyton kiabált egy fekete kecskéért. Utálatos és borzalmas egy látvány volt.

A tánczosok közül sokan körülfogták, míg a többi folytatta vad ugrándozását a háttérben.

— Az ördög szállt belé! — szólt az egyik — szaladjatok hamar és hozzatok egy fekete kecskét! Hallod, ördög, mindjárt hozzák a fekete kecskét,

rögtön megkapod, maradj békével, légy csendesen, ördög!

— Fekete kecskét! fekete kecskét akarok! sikoltozott a vergődő és habzó száju teremtés folytonosan.

— Jól van, jól, ördög, a kecske mindjárt itt lesz, csak csendesen viseld magadat; légy jó, ördög!

És ez így tartott, míg valahonnan egy kecskét elő nem teremtetek, a melyet a szarvánál fogva huztak oda.

— Fekete-e a kecske? fekete-e? — kiabált a beteg.

— Koromfekete — felelte az, a ki eddig is csititgatta és oda szólt a többieknek: — fordítsátok meg, hogy észre ne vegye az ördög, hogy fehér folt van a homlokán.

— Rögtön, ördög, mindjárt megleszünk, adjátok egy tálát!

— A kecskét! a fekete kecske vérét akarom! Meg kell kapnom! nem látjátok, hogy meg kell innom! Oh! ah! ah! adjátok nekem a fekete kecske vérét!

Ebben a pillanatban egy felkiáltás tudtunkra adta, hogy a szegény kecskét levágták, egy fiatal nő rohanva jött, kezében egy tál gőzölgő vérrel és megitatta vele a kapkodó és sikoltozó asszonyt, a ki erre rögtön magához látszott térni. Kinyujtotta

karjait, mosolygott, felkelt és nyugodtan visszasétált a tánczosok közé, a kik ép úgy két sorban, mint a hogy jöttek volt, elhagyták a sikot, üresen hagyva a tért köztünk és a lobogómáglya között. Azt hittem, ezzel vége a mulatságnak és nem igen kellemben érezve magamat, épen kérdezni akartam Ő-t, hogy nem távozhatnám-e el, midőn hirtelen egy pávián jött ugrándozva a tűz körül, vele szembe pedig egy oroszlán, vagyis inkább egy ember, oroszlánbőrbe öltözködve. Aztán jött egy kecske, aztán egy ökör, a szarvaival komikusan bólintgatva. Ezeket követte sok másféle állat, többek közt egy leány, a ki egy boa constrictor bőrébe volt belevarrva, melynek farka, mint egy uszály, huzódott utána. Mikor mind felértek, elkezdtek ugrálni és tánczolni és mindenik igyekezett a viselt állatbőrnek megfelelő hangokat adni, míg végre a levegő úgy megtelt bömböléssel, mekegéssel és kigyósziszegéssel, hogy majd megsiketültünk. Végre beleuntunk e látványba és engedelmet kértünk Ayeshától, hogy közelebbről szemügyre vehessük az emberi fáklyákat és elindultunk balra a körben. Miután megnéztünk egyet kettőt az égő mumiák közül, épen vissza akartunk térni helyünkre, mikor a tánczosok egyike, egy igen élénk leopárd, a ki társaitól egy kissé elválva tánczolt, vont a magára figyelmünket, a mint körülöttünk ugrálva, folyton a két égő mumia közötti homályt igyekezett elérni.

Kiváncsiságtól hajtva, követtük őt, a mint mellettünk elugorva, végre elért a világosság körén kívül és itt felegyenesedve, e szót vetette felénk: »Kövess!» és ezzel eltűnt a homályban. Mind a ketten felismertük Ustane hangját. Leó rögtön sarkon fordult és utána ment a sötétben, a nélkül, hogy tanácsomat kérte volna és én remegő szívvvel követtem őket. A leopárd vagy ötven lépésnyire mászott, míg teljesen tulértek a tűz és fáklyák világkörén, aztán felegyenesedve, Leó karjaiba borult.

— Oh, uram! — szólt susogva — hát mégis rád találtam! Figyelj! Életemet fenyegeti Ő, a kit szolgálunk. A pávián bizonyosan elmondta neked, hogy mint üzött el tőled? Szeretlek, uram, és te az enyém vagy, hazám szokásai szerint. Az életemet mentettem meg, uram! És te elhagynál most engemet!

— Dehogy hagylak! — kiáltott Leó. — Meg nem foghattam, hogy miért mentél el tőlem. Jer és magyarázzunk meg mindent a királynénak.

— Nem! nem! halálra sujtana bennünket. Te nem ismered még az ő hatalmát — de a pávián ismeri, mert látta őt sujtani. Csak egy módunk lehet. Ha szeretsz, futnunk kell együtt, a mocsárokon keresztül, de rögtön, így tán megmenekülhetünk.

— Az Isten szerelmeért, Leó — kezdtem mondani, de Ustane belevágott.

— Nem! ne hallgass ő reá! Gyorsan! gyorsan! halál a levegő is, a melyet szivunk! Ő tán e pillanatban is hall bennünket. — És, tán hogy érveit támogassa, Leó nyakába borult. A mint így tett, a tigrisbőr lehullott fejről és én láttam a fehér vonalat a haján ragyogni a csillagok gyenge fényénél. Teljesen átértve helyeztünk veszélyes voltát, még egyszer közbe akartam lépni, ismerve Leó gyengéd természetét, a hol asszonyokról volt szó, ekkor — ah, rémület! halk, ezüstcsengésű kaczajt hallottam a hátam mögött. Megfordultam. Ott állt — Ő — az öreg Billali és két néma férfi kíséretében. Majdnem a földre rogytam, tudva, hogy ez a helyzet csak valamely borzalmas tragédiával végződhetik, a melynek valószínű, hogy én leszek az első áldozata. A mi Ustanet illeti, lefejtette karjait Leó nyakáról és elfedte arczát, míg Leó, nem értve a helyzet borzalmát, csak elpirult és kissé zavartnak látszott, hogy ilyen kelepczépe jutott.

VI.

D i a d a l.

Egy percznyi kinos csend következett, a melyet Ayesha szakított meg, Leóhoz intézvén szavait.

— Nos, uram és vendégem, miért e zavar?
— mondá leglágyabb hangján — a mely mégis

aczélkeménységünek hangzott fülemben. — Igazán kedves kép volt, a leopárd és az oroszlán együtt.

— Akaszszanak fel — szólt Leó angolul.

— És téged, Ustane — folytatta Ő — igazán meg nem ismertelek volna, ha a fehér vonal hajadon szemembe nem ötlük a hold fényénél — és a leány fejére mutatott. Lám! lám! a táncznak vége, a fáklyák kialudtak és minden dolog csenddel és hamuval végződött. Ugy, te ezt az időt alkalmasnak találtad a szerelemre, Ustane — cselédem — és én meg se álmodva, hogy nekem szót ne fogadjanak, azt hittem, hogy rég hazatértél.

— Ne üzz játékot velem — nyögött a nyomorult leány — ölj meg! és hadd legyen vége!

— De miért? Nem jó az, ily hirtelen leszakadni a szerelem forró ajakáról és a hideg sirba hanyatlani, — ezzel intett a némáknak, a kik rögtön megragadták Ustanet a két karjánál fogva. Leó egy szitokkal ugrott mellé, és az egyiket egy csapással leterítve, összeszorított fogakkal és emelt ököllel fordult a másikhoz.

Ayesha újra nevetett. — Pompás ütés volt, olyan ember öklétől — szólt, a ki csak nem rég hagyta el a betegágyát. De kérlek, mérsékléd udvariasságodat és engedd meg, hogy emberem éljen és parancsomnak engedelmeskedjék, nem fog kárt tenni a leányban, de az est hűvösödik és én szívesen lá-

tom őt magamnál; bizonyos, hogy a kit te kedvelsz, azt én is kedvelni fogom.

Megfogtam Leó karját és elvontam őt a leüttött némától, elkábulva engedelmeskedett.

Aztán megindultunk mind a barlang felé, a sikon keresztül, a hol már csak egy halom fehér hamu jelezte a táncz helyét, a tánczosok mind eltűntek.

Hamarosan elérkeztünk Ayesha boudoirjába. A bekövetkezendők előérzete sulyosan nehezedett szivemre. Ayesha vánkosaira ült és elküldve Jóbot és Billalit, intett a némáknak, hogy igazítsák meg a lámpákat és vonuljanak vissza, egy néma leány kivételével, ki kedvencz szolgálója volt. Mi hárman állva maradtunk. Ustane tőlünk kissé balra.

— Nos, Hollym, — szólt Ayesha, — hogy esett az, hogy te, a ki hallottad parancsomat, mely e gonosz leányt — és itt Ustanera mutatott — távozásra ítélte, hogy te, a kinek kérelmére elég gyenge voltam életét kimélni, hogy te részese voltál annak, a mit az éjjel láttam? Felelj! és saját jóvoltodért — mondom, hogy igazat szólj, mert nincs kedvem hazugságokat hallgatni ez ügyben.

— Véletlenül esett, oh királyné! — feleltem — semmit sem tudtam róla.

— Hiszek neked, Holly — felelt hidegen — és hitemnek te veszed hasznát, mert így a vétek sulya egészen a leányra nehezedik.

— Semmi vétket nem látok ebben — tört ki Leó — ő nem a más felesége, de engem vett férjül, e borzasztó ország szokásaihoz híven. Kinek mi gondja erre, de különben is, asszonyom, akármit vétett is ő, ha vétett, én részese vagyok vétkének és ha őt büntetni akarod, engem is büntetned kell; de mondom neked — folytatta dühösen — nehogy nyomorult siket-néma cselédeid egyike még egyszer reá tegye kezét, mert darabokra tépem.

Ayesha jéghidegen hallgatta végig és nem felelt. Mikor Leó elhallgatott, Ustanét szólította meg.

— És neked nincs mondani valód, asszony? Te üres szalma, te pehely, a ki azt hitted, hogy szenvedélyem és akaratom vihara ellen szállhatsz, mért tetted ezt, mondd, tudni szeretném.

— Azért tettem, oh Hiya — felelt főlegyenesedve és ledobva magáról a tigrisbőrt — mert szerelmem erősebb a sirnál. Azért tettem, mert életem, e térfiu nélkül, a kit szivem választott, rosszabb a halálnál. Ezért tettem koczkára életemet és most, hogy tudom, hogy elvesztettem haragod ellenében, még is örülök, hogy koczkára tettem és szívesen fizetem meg vele veszteségem árát, mert még egyszer ölelhettem őt és hallottam ajkairól, hogy szeret.

Itt Ayesha félig fölemelkedett párnáiról, de ismét visszahanyatlott.

— Nem értek a bűvészethez — folytatta Ustane csengő hangon — és nem is vagyok királyné,

sem örökéletű, de egy asszony szívét nem lehet ki-
játszani, oh királyné! és egy asszony szeme élesen
lát, még a te fátyolodon keresztül is, oh királyné.
Hallgass: tudom, hogy te is szereted ezt az embert
és azért akarsz elpusztítani engem, mert utadat ál-
lom. Én meghalok, meghalok, lehanyatlom a sötét-
ségbe, nem is tudom hová, de ezt az egyet tudom,
mert szívem lángol keblemben és beragyogja tü-
zével az igazságot és a jövő kitárul szemem előtt;
mikor először megismertem uramat — Leóra mu-
tatott — tudtam, hogy halál lesz a nászajándéka,
megéreztem azt, de azért nem fordultam el tőle,
kész voltam megadni az árát és ime, a halál előtt
állok! De, a hogy ezt tudtam, tudom azt is, hogy
te hiába vágyol büneid jutalmára. Ő az enyém, és
bár szépséged, mint a nap ragyog a csillagok kö-
zött, ő az enyém és az is marad örökre. Soha ez
életben nem fog ő szemeidbe tekintve, feleségének
nevezni.

A te sorsod is megvagyon írva és én látom
— és hangja csengett, mint egy ihletett prófétáé
— ah, én látom . . .

A düh és rémület kiáltása szakította félbe
Ustanét. Ayesha felkelt és állva, kinyujtott karral
mutatott Ustanéra, a ki hirtelen elhallgatott. Rá-
néztem a szegény leányra és arcán ugyanazt a
fájdalmas, a rémülettől merev kifejezést láttam fel-
tűnni, mint egykor, midőn Leónak dalolt. Szemei

kimeredtek, orrczimpái kitágultak és ajka elfehéredett.

Ayesha nem szólt, csak kiegyenesedett, karját kinyújtotta és merőn szegezte szemeit áldozatára. A mint így tett, Ustane fejéhez kapott, élesen sikoltott és lerogyott a földre.

Leó és én hozzá ugrottunk, meg volt halva. Halálra sujtva a titokzatos villámos hatalom által, melylyel a rettegett királyné akaraterejénél fogva birt.

Egy pillanatig Leó nem tudta felfogni, mi történt. De, a mikor megértette, arcza borzasztóan elváltozott. Vad szitokkal állt föl a halott melől és megfordulva, Ayeshának rohant. De Ő készen várta és látva mozdulatát, feléje nyújtotta karját és Leó hátra tántorodott s elesett volna, ha én fel nem tartom. Később elmondta, hogy úgy érezte, mintha erősen mellbe vágták volna és egyuttal megfosztották volna szívét férfias bátorságától.

— Bocsásd meg, vendégem, — szólt Ayesha Leóhoz fordulva — ha igazságos ítéletem végrehajtásával megsértettelek.

— Megbocsátani neked, te démon! ordított szegény Leó, bánatában és haragjában — megbocsátani neked, te gyilkos! az égre, megöllek, ha hozzád férek!

— Nem, nem, ez nem lehet — felelt Ő ugyanama lágy, hizelgő hangon — te nem érted, de itt az ideje, hogy megtudj mindent. Te az én szerel-

nem vagy Kallikrátesz, az én erőm, az én minde-
nem. Kétezer éve, hogy várlak, Kallikrátesz, és ime,
végre visszajöttél hozzám. A mi ezt az asszonyt il-
leti — a halottra mutatott — ő köztem és közted
állt és én elhárítottam őt.

— Átkozott hazugság! — kiáltott Leó — én
nem vagyok Kallikrátesz, a nevem Vincey Leó, őszám
volt Kallikrátesz, legalább úgy tudom, hogy az volt.

— Te mondd — igen, őszám volt Kallikrátesz
és te, te magad vagy Kallikrátesz, a ki újra szü-
letett és visszajöttél hozzám, mert te vagy az
én uram.

— Én nem vagyok Kallikrátesz és a mi azt
illeti, hogy az urad legyek, inkább egy pokolbeli
ördögöt vennék feleségül, mert az is jobb lenne,
mint te.

— Hogy mondtad ezt, hogy mondtad, Kalli-
krátesz? Látszik, hogy régen nem láttál és szépsé-
gem kitörlődött emlékedből. Pedig én igen szép va-
gyok, Kallikrátesz.

— Gyűlöllek, gyilkos asszony és nem óhaj-
tom látásodat. Mit ér nekem a szépséged? Gyűlöl-
lek, ha mondom.

— És mégis kis idő múlva térdeimhez fogsz
csuszni és esküdni fogsz, hogy szeretsz, — felelt
Ayesha csengő, gunyos kacajjal. — Jer, kísértsük
meg most, itt e leány holtteste mellett a ki téged
szeretett. Nézz reám, Kallikrátesz! és hirtelen moz-

dulattal lerázta fátyolát s vékony ruhájában, ragyogó szépségében és fenséges bájában állt előttünk. Mint Vénusz a habokból, úgy bontakozott ki Ő fátyolaiból. Előre hajolt és mélységes, ragyogó szemeit Leó szemekre függesztette és láttam, a mint ennek ökölbe szorított keze kitágult és merev, fájdalomdult vonásai elsimultak tekintete alatt. Láttam, mint változik bámulata csodálattá s aztán büvöletté és mentől jobban küzdött, annál jobban erőt vett rajta e borzasztó szépség hatalma, a mely megejtette érzékeit és megvesztegette szívét. Ismertem ez átalakulást, magam is keresztül mentem rajta, a ki kétszer annyi idős voltam, mint Leó. Most is újra és újra átéltem, pedig büvös tekintete nem reám sugárzott. Igen, ismét átéltem a mult est szenvedéseit, még hozzá féltékeny, örülten féltékeny voltam Leóra, képes lettem volna reá vetni magamat. Szégyen reám! Ez az asszony megzavarta és majdnem tönkretette erkölcsi érzékemet, a hogy tönkretette mindenkiét, a kire földöntuli szépségében ragyogott.

— Nagy Isten, — szólt Leó — halandó asszony vagy-e te?

— Asszony vagyok — igazán az — és a te tulajdon nőd, Kallikratesz! — felelt — kerek patyolat karjait feléje nyujtva és édesen mosolyogva.

Leó nézte és nézte, és láttam, mint huzódik

közelebb hozzá. Hirtelen Ustane holttestére esett tekintete, borzadva állt meg.

— Oh, hogy tehetném? — szólt rekedten — te gyilkosa vagy, pedig ő szeretett engemet.

Azt már nem mondta, hogy ő is szerette a szegény leányt.

— Ne törődjél vele — szólt halk, édes hangon, ahogy az esti szellő susog — ne törődjél vele. Ha vétkeztem, szépségem tulragyogja vétkeket. Ha vétkeztem, irántad való szerelemből tettem, azért felejtsd el és jér hozzám, — és ismét feléje nyujtotta karjait és susogva mondá — jér — és aztán vége volt.

Láttam Leót küzködni, láttam elfordulni, mintha menekülni akarna; de ez asszony szemei vonzották, mint mágnes a vasat. Szépségének és szenvedélyes vágyának sugárkörébe vonva, hatalmába kerítette és legyőzte őt, itt az asszony holtteste mellett, a ki annyira szerette őt, hogy meghalt érte. Borzasztóan hangzik, de nem szabad azért Leót elítélni. A kísértő, a ki elcsábította őt, több volt, mint emberi, és szépsége is nagyobb, mint a föld leányainak szépsége.

Mikor újra feltekintettem, az Ő remek alakja Leó karjaiban pihent és ajkai ajkát csókolták; kedvese holtteste volt az oltár, a melynél Vincey Leó hűséget fogadott véreskezű gyilkosának, még pedig örökre.

Hirtelen kigyóyszerű sima mozdulattal Ő kifejlett Leó karjaiból és zengzetes kaczajra fakadt.

— Nem megmondtam-e, hogy rövid időn a térdeimhez fogsz csuszni, Kallikratesz?

Leó nyögött fájdalmában és szégyenében. Mert bár legyőzetett és meghódolt, nem volt oly nyomorult, hogy ne lássa sülyedésének mélységét. Ellenkezőleg, jobb természete feltámadt bukott lénye ellen, a mint világosan láttam.

Ayesha ismét kaczagott, aztán hirtelen fátyolába burkolózva, jelt adott a néma leánynak, a ki az egész jelenetet kíváncsi, de ijedt tekintettel figyelte volt.

A leány elment, de rögtön visszatért két néma férfi kíséretében, a kiknek Ő szintén valami jelt adott. Ezek aztán megfogták szegény Ustane holttestét a karjai alatt és kivonszolták a szobából végig a barlangon. Leó egy darabig nézte, aztán kezével eltakarta szemeit; felizgatott eszemnek úgy tetszett, hogy Ustane is ránk nézett nyitott szemével, a mint elvitték.

— A mult meghalt és eltemettetett, — mondá Ayesha ünnepiesen, midőn a kísérteties proczesszió eltűnt és a függöny eltakarta előlünk. Aztán azzal a hirtelen átmenettel, melyre csak ő volt képes, ledobta fátyolát és Arábia lakóinak ősi és költői szokása szerint, a diadal ünnepi dalára fakadt, a mely vadon és sebesen folyt ajkairól és a melyet majd-

nem lehetetlen prózai fordításban kifejezni. Körülbelül így hangzott:

— A szerelem olyan, mint a pusztai virág.

— Olyan, mint az aloe Arábiában, egyszer virít s azután meghal. Az élet keserű ürességének a homlokján virul és szépségének ragyogása olyan az élet sivatagában, mint a csillagtény a viharban.

— Egyetlen egy virága van az élet vadonának.

— Ez a virág a szerelem!

— Csak egyetlen egy csillag vezérel bennünket ködös utainkon.

— Ez a csillag a szerelem!

— Csak egy reménye van kétségbeesett szívünknek.

— Ez a remény a szerelem!

— Minden egyéb hamis! Minden egyéb csak árnyék! Minden egyéb csak üres hiuság!

Aztán Leóhoz fordulva és kezeit vállára nyugtatva, emeltebb hangon folytatta:

— Régóta szerettelek! ah, én egyetlen szerelmem, de azért szerelmem nem kisebbedett.

— Régóta várlak és ime, végre eljöttél.

— Régen volt, hogy láttalak, aztán eltűntél szemeim elől.

— Ekkor sirba vetettem a türelem magvát, keserű megbánás könnyeivel öntöztem és a remény napjával melegítettem. És ime, eljött a kikelet.

— Legyőztem a halált és ő visszaadta nekem a halottat!

— Ezért örvendezek, mert jövőnk olyan mint a hajnal ragyogása és örökké viruló réteken fogunk járni!

— Örök ifjúságban! mérhetetlen hatalomban! a dicsőség ragyogásában fogunk élni! Mindaddig, míg sorsunk betelik és a sötétség elborít bennünket!

Befejezte különös énekét, a melyet alig bírok itt leírni és aztán így szólt Leóhoz.

— Talán nem is hiszed szavaimat, Kallikratesz — talán azt hiszed, hogy elámitalak azzal az állítással, hogy annyi ideje élek és hogy a te ujrasszületésedet vártam? Ne nézz rám oly hihetetlenül. Mert a nap könnyebben téveszthetné el mindennapi utját és a tecske szokott fészket, hogysen én hazugságot mondjak neked, Kallikratesz. Vedd el szemeim világát, boríts örök sötétségbe, akkor is megismernélek felejthetetlen hangodról. Foszsz meg hallásomtól is és csak kezeddél érints — és ezer közül kiismerném érintésedet. Rabolj meg minden testi érzékemtől és akkor látni fogod, hogy szellemem erejével ismernélek fel. Ime, itt van Kallikratesz! ime, örvendezz, mert végtelen éjjeled virasztása megszűnt! ime, lásd te, a ki eddig sötétben bolyongtál, a hajnal csillaga ragyog fölötted. De megállj, ha kemény szived nem hajol meg az igazság fensége előtt, ha bizonyítékát kívánod annak, a mit nem vagy képes megérteni, azt is mutathatok és neked is, ah, Hollym. Fogjon mindenitek egy lámpást, és kövessetek oda, a hova vezetni foglak benneteket.

Gondolkozás nélkül felfogtuk a lámpákat és követtük Ő-t. Valójában, a mi engem illet, én már teljesen lemondtam a gondolkozás józan szokásáról, olyan körülmények között, a hol a gondolkozás örökösen a csoda kemény falába ütközött. Boudoirja tulsó végéhez érve, Ayesha egy függönyt vont félre és egy keskeny lépcsőt mutatott. A mint lesiettünk rajta, feltűnt, hogy a lépcsőfokok közepe egészen ki volt járva. Már pedig a mi lépcsőt eddig csak jártunk körben, az mind teljesen ép állapotban volt, a mi nem is csoda, mert csak akkor jártak rajta, ha egy-egy uj halottat temettek. Ez a körülmény, rendkívüli izgatottságom daczára is, erősen feltűnt, a hogy sokszor megesik az emberen, hogy bármennyire elfoglalt legyen is elméje nagy dolgokkal, apró körülmények is feltűnnek előtte. A lépcső alján megállva, figyelmesen vizsgáltam a kopott kőlapokat. Ayesha észrevette.

— Kíváncsi vagy tudni, Hollym. — szólt — kinek a lábai alatt kopott el annyira ez a szikla-lépcső? Az én lábaim — az én tulajdon könnyű lábaim járása alatt. Jól emlékszem még, hogy valamikor ép és sima volt a lépcső, de kétezer éve, hogy nap-nap után lejöttem rajta és ime, szandáljaim, elkoptatták a kemény sziklát.

Nem feleltem, de nem hiszem, hogy bármi más is úgy megértette volna velem e csodás lény szörnyü korát, mint ez az Ő gyenge fehér lábai ál-

tal kijárt lépcső. Milliomszor kellett neki ezen fel és lemenni, míg annyira elkophattak. A lépcső alagutban végződött, a melyben néhány lépésnyire előttünk láttam ugyanazt a függönnyel eltakart bejáratot, a mely mögött azon borzalmas éjszakán át láttam a bűvös tűz mellett. Felismertem a függöny mintáját és az egész jelenet oly élénken merült fel szemeim előtt, hogy szinte megremegtem belé. — Ő belépett a kriptába — mert az volt — és mi követtük Őt — én szinte örvendettem, hogy a különös hely titka feltárul előttünk és mégis remegtem a felfedezéstől.

VII.

A halott és az élő találkoznak.

— Ime, a hely, a hol kétezer év óta háltam! — szólt Ayesha, elvéve a lámpát Leó kezéből és a feje fölé emelve. Sugara egy kis gödörre tévedt, a hol akkor a bűvös tűz égett, de ennek semmi nyoma sem látszott, azután megvilágította a fehér leplekbe burkolt alakot, a mely a kriptá egyik faragott kőpadján pihent és ezzel szemben a kriptá másik oldalán egy hasonló kőpadra vetette világát.

— Itt — folytatta Ayesha, kezét a kőpadra téve — itt háltam minden éjjel, annyi emberöltő

óta, csak egy köpenynyel takarva. Nem illett volna hozzám, hogy párnákon pihenjenek, mikor férjem emitt — és a merev alakra mutatott — a halálban megkövülve feküdt. Itt feküdtem az ő fagyos társaságában, minden éjjel, míg fekhelyem márványa ép úgy ki nem kopott testem nyugtalan forgolódásától, mint a lépcső, a melyen lejöttünk, ily hived voltam, oh, Kallikratesz, álmod hosszú ideje alatt. És most, én mindenem, különös dolgot fognak látni szemeid, látni fogod saját holttestedet, mert jól megőriztelek mind e századokon keresztül, Kallikratesz. El vagytok készülve?

Nem feleltünk, csak rémült tekintetet vetettünk egymásra, az egész jelenet oly borzasztó és mégis nagyszerű volt. Ayesha a halotthoz közeledett és kezét a lepel szélére téve, újra megszólalt.

— Ne féljeteK, bár csodálatosnak lássék, minden, a mi él, ép úgy élt már egyszer azelőtt is. Csakhogy mi nem tudjuk, emlékezetünk nem jegyezte a multat és a föld elnyeli a port, melyet kölcsön adott, mert még senki sem menekült meg a sirtól. De művészetemmel és az elpusztult Kôr tudósainak művészetével, a melyet ellestem tőlük, én megőriztelek az enyészettől, ah, Kallikratesz, hogy szépséged halott képe örökké szemeim előtt legyen.

— Ime, a halott és az élő találkoznak! Az

idő nem semmisítheti meg az egyént, bár a jóltevő álmok kitöröli elméjéből szenvedései emlékét, a melyek különben, mint a véredek, üldöznék életről-életre, míg elméje megbomlanék a kín és nyomor kétségbeesett nyomásától. Azért ne félj, Kallikratesz, ha te, az élő — a ki csak az imént születél — meglátod önmagadat — a ki oly rég ideje éltél és haltál meg. Csak egy lapot fordítok lénnyed történetében és megmutatom az írást rajta.

Ide nézz?

Hirtelen mozdulattal lerántotta a leplet a halottról és rávilágított a lámpával. Odanéztem és rémülten huzódtam vissza. Mert ott előttünk a kőpadon, fehérbe burkolva, feküdt Vincey Leó holtteste. Leóról, az élőről, a ki ott mellettem állt, Leóra, a halottra, bámultam, a ki ott feküdt, és nem tudtam különbséget tenni köztük, csak annyit, hogy a halott valamivel idősebbnek látszott az élőnél. Vonásról-vonásra egyformák voltak, egész a göndör aranyos apró fürtös hajig, a mi Leó legfőbb szépsége volt. Még a halott arczának kifejezése is ugyanaz volt, mint Leóé, ha mély álmában láttam. Soha sem láttam még ikreket sem ilyen tökéletesen hasonlítani egymáshoz. Megfordultam, hogy lássam, milyen hatással volt Leóra halott képének a látása. Megdermedve bámult néhány perczig, aztán szemeit eltakarva, kiáltott:

— Takard el! és vigy el innen engem!

— Megállj, Kallikratesz! — szólt Ayesha, a ki a feje fölé tartott lámpa világánál a hideg halott mellett állva, úgy nézett ki remek szépségében, mint egy ókori Sybilla. Megállj, mutatok még valamit, bünöm legcsekélyebb részét sem akarom előtted titkolni. Bontsd ki, Hollym, a holt Kallikratesz ruháját a mellén, mert uram tán fél hozzányulni.

Reszkető kezekkel engedelmeskedtem. Ugy tettszett, hogy szentségtörő dolgot mivelek, mikor a mellettem álló élet halott képmását érintem. Hirtelen kitértam széles mellén a ruháját és a szive fölött egy széles sebhely látszott.

— Nézd, Kallikratesz! — szólt — tudd meg, hogy én voltam, a ki megöltelek. Megöltelek az egyiptomi Amenartas miatt, a kit szerettél és a kit nem ölhettem meg, mint a hogy ma megöltem vetélytársnőmet, mert erősebb volt, mint én. Ekkor keserű haragomban téged sujtottalak, de azóta mindig sirattalak és vártam jöveteledet. Látod ezt a halottat, a ki te voltál? Századokon keresztül társam és vigasztalóm volt; de mert megjöttél te, többé nincs reá szükségem. Térjen vissza a porba, a melyből vétetett. Lásd, hogy készültem erre a boldog órára! — és a másik köpadhoz menve, a mely állítása szerint fekvőhelyéül szolgált, egy kétfülü vázát vett le róla, melynek nyílása hólyaggal volt bekötve, ezt leoldotta s miután a halott fölé

hajolva, gyöngéden megcsókolta fehér homlokát, a váza tartalmát gondosan végig öntözte rajta, óvatosan, nehogy a folyadék egy csöppje minket vagy őt magát érintse. Hirtelen sűrű köd és fojtó füst töltötte el a barlangot, a melytől semmit sem láhattunk, de a hely felől, a hol a holttest feküdt, erősen sistergő és ropogó zajt hallottunk, a mely azonban elmúlt, mire a füst elhúzódott. Végre kitisztult a levegő és a kőpad, melyen az ősi Kallikratesz holtteste annyi évszázadokig pihent, üresen állt, csak egy maroknyi fehér hamut láttunk rajta. A folyadék tökéletesen elpusztította a testet, sőt néhol a kőbe is beleette magát. Ayesha lehajolt, egy marok hamut vett föl és a levegőbe szórva, ünnepies hangon szólt:

— Por, a porhoz! — Mult a multba! A halott térjen a halottakhoz!

Kallikratesz meghalt! és újra született!

A hamu némán szállt a levegőbe és mi áhítattal néztük, sokkal jobban meg voltunk hatva, hogysen szólni tudtunk volna.

— Most menjetek — szólt Ő — és aludjatok, ha tudtok. Én virrasztok és gondolkozom, mert holnap estére kelvén, elindulunk innen és rég ideje, hogy az utat jártam, melyet követni kell.

Meghajoltunk előtte és eltávoztunk. A mint szobáinkba értünk, benéztem Jób fekvőhelyére, hogy lássam, hogy van, mert mielőtt Ustanéval találkoz-

tunk volna, roppant ijedten hagyta ott az amahag-gerek borzalmas tánczát. Mélyen aludt szegény. becsületes jó vén gyerek és én örültem, hogy szegénynek az idegei, a melyek úgy is nagyon meg voltak már bomolva, nem voltak kitéve e szörnyű napot befejező izgalmak elviselésének. Aztán szobánkba tértünk és itt végre szegény Leó, ki, a mióta saját énjének halott képmását látta volt, mintegy meg volt merevülve, kétségbeesetten tört ki. Most, hogy a retteget királyné jelenléte nem kábitotta el, a történt dolgok emléke, kiváltképen Ustane meggyilkolása viharos erővel rohanták meg és a kétségbeesés, lelkifurdalás és rémület úgy megtörték, hogy fájdalom volt reá nézni. Átkozta magát, átkozta az órát, a mikor először olvasta a cserépre irt történetet, a melynek igazságáról oly különös módon győződött meg és legkeserűbben átkozta meg saját gyengeségét.

Ayeshát nem merte átkozni. Ki is merte volna átkozni azt az asszonyt, a ki talán tudtunkon kívül most is figyel bennünket.

— Mitévő legyek, öregem? — szólt, fejét vállaimra hajtva bánatában. — Engedtem, hogy megöljék; nem mintha tehettem volna róla. de öt percze rá gyilkosát öleltem az ő holtteste felett. Alávaló nyomorult vagyok, de nem tudok ellentállni — itt hangja susogóra vált — a szörnyű bűvésznőnek. Tudom, hogy holnap is így fogok

tenni, tudom, hogy hatalmában vagyok örökre és ha soha sem láthatnám többé, még sem gondolnék más asszonyra életemben soha. Követnem kell őt, mint tú követi a mágneszt, ha mehetnék, sem mennék el, nem tudnám őt elhagyni, lábaim megtagadnák a szolgálatot, de az elmém még elég tiszta és eszemmel gyűlölöm őt, legalább azt hiszem, gyűlölöm. Mindez oly borszasztó! és az a halott! Mire véljem? Az én voltam! Bilincseibe vagyok verve és lelkemmel fizetem meg szépségének árát!

Ekkor elmondtam neki, hogy én sem vagyok különb helyzetben és kénytelen vagyok bevallani, hogy borzasztó elfogultsága daczára is részvételt volt irántam. Talán azért, mert nem tartotta érdekesnek, hogy féltékeny legyen reám, tekintve, hogy hölgye ugyancsak semmibe sem vett. Ajánlottam neki, hogy szökjünk meg, de csakhamar elvetettük a tervet, mint kivihetetlen és hogy őszinte legyek, nem hiszem, hogy egyikünk is elhagyta volna Ayeshát, ha valami felsőbb hatalom hirtelen ajánlotta volna, hogy elvisz bennünket e sötét barlangokból és cambridge-i otthonunkban tesz le. Kétségtelen, hogy Ő gonosz egy asszony volt, tagadhatatlan, hogy megölte Ustanet, mivel az utjában állott, de Leóhoz hűséges szeretettel ragaszkodott és a férfi könnyen megbocsátja az asszony vétkeit, ha az az asszony szép és miatta vétkezett. Az én véleményem szerint bolond lett volna, ha lemond

Ayesháról, igaz, hogy én magam is szerelmes voltam belé és szivesebben lettem volna kegyeinek élvezője egy hétig, mint a legszebb földi asszonyé egész életemben. Két óránál tovább együtt ültünk, izgatott idegekkel beszélgetve a csodálatos eseményekről, melyekben részt vettünk, az egész álomnak vagy tündérmesének tetszett; ki hitte volna, hogy a cserépen talált irás, nemcsak hogy igazat szólt, hanem hogy mi ketten voltunk arra hivatva, hogy megtaláljuk Ő-t, a ki türelmesen várta eljövételünket a kôr-i sirokban. Ki hitte volna, hogy Leó személyében e titokteli asszony azt a lényt vélje feltalálni, a kire századok óta várt és a kinek hajdani földi burkát mind e mai napig megőrizte. De így volt. Végre kimerülve lefeküdtünk, sorsunkat a gondviselés kezeire bízva, a ki minket választott e titokzatos dolgok felfedezésére.

VIII.

Jób sejtelmei.

Kilencz óra volt másnap reggel, midőn Jób, a ki még mindig ijedtnék látszott, a szobámba jött felkölteni, egyuttal hálát rebegve, hogy élve talált bennünket, a mit már nem is mert reményleni; mikor elmondtam neki Ustane sorsát, még jobban

hálálkodott a mi megszabadulásunkon és nagyon sajnálta szegény Ustanet, bár a míg élt, nem voltak egymásnak igen nagy kedvelői. Ustane malacznak hívta őt arabul, Jób meg cédának czimezgette őt angolul, de mindezt elfelejtette, mikor hallotta, hogy mily csapással sujtotta a királyné keze a szegény leányt.

— Nem szeretnék olyat mondani, a mi nem tetszenék, uram, — mondá Jób, sopánkodásait abba hagyva — de amondó volnék, hogy ez az Ő az eleven ördög maga. Ez a hely valósággal az ördögök tanyája, uram, és Ő a gonoszok királynéja és ha valaha kijutunk innen, az nagyobb szerencse volna, mint a mekkorát megérdemeltünk. De semmi kilátásunk sincs reá. Már hogy eresztene el az a boszorkány egy olyan szép urfit, mint a milyen Leó ur.

— Ismerd be legalább, hogy az életét megmentette.

— Igaz, de a lelkével fizet meg a testéért. Boszorkánymestert farag belőle. Azt mondom, uram, hogy vétek még szóba is állni az ilyen néppel. Az éjjel, uram, elolvastam a bibliámban, melyet szegény öreg anyámtól kaptam, hogy mivé lesznek a boszorkányok és az affélék, míg a hajam szála mind az égnek nem meredt ijedtemben. Uram Isten, hogy csodálkoznék az öreg asszony, ha látná, hogy az ő Jóbja hová jutott.

— Az igaz, hogy furcsa ország és még furcsább nép közé jutottunk, Jób, — mondtam sohajtván.

— Igaza van, uram, — felelt a szegény — és ha nem mondaná, hogy számár vagyok, hát mondanék valamit, a míg Leó ur nem hall bennünket (Leó korábban kelt és sétálni ment) és ez csak az, hogy ez az utolsó ország, a mit láttam valaha életemben. Különös álmom volt az éjszaka. Azt álmodtam, hogy apámat láttam ilyen hálóing-félében, mint a milyet ezek az idevalók viselnek, ha különösen kicsipik magukat; a kezében egy csomó hosszú füvet tartott, a mit aligha nem az uton szedett idejövet, mert sok olyast láttam itt a barlang körül. Jób! — szólt hozzám ünnepies hangon.

— Jób, — monda — itt az idő, itt az idő; de soha se hittem vóna, hogy ilyen messzire gyűjtek utánad, még hozzá ilyen helyre. Mennyi bajom volt vele, míg kitaláltam, hol vagy, nem illett szegény apádat így kifárasztani és még hozzá milyen rossz nép között kellett találnom tégedet, itt ebben a Kôrban. Aztán elmondta, hogy innen-onnan többet fogjuk egymást látni, mint szeretnők, gondolom azért mondta ezt, mert eszébe jutott, hogy sohse igen tudtunk három napnál tovább egymással megférni, tudom, hogy most is csak úgy leszünk, ha összejövünk.

— Csak nem gondolod, hogy meghalsz — mondám — azért, mert boldogult apáddal álmodtál? Ha az ember meghalna, a miért az apjával álmodott, mi történnék vele akkor, ha az anyósával álmodnék?

— Maga csak kinevet, uram — mondja Jób — persze, mert nem ismerte az apámat. Ha akárki más lett volna, például Mari néném, a ki szívesen tréfált, nem törődném vele. De tudja, uram, az apám olyan lusta volt világeletében, hogy semmiért ide nem fáradt volna utánam, csak épen hogy körülnézzen.

Biz', uram, hogy komoly szándéka volt neki. Hát iszen nem tehetek róla, tudom ugy is, hogy egyszer csak el kell mennem, csakhogy rosszul esik, hogy épen ilyen helyről kell indulnom, a hol jóra való keresztény temetést aranyért se lehet kapni. Csak az vigasztal, hogy legalább is jó cselédje voltam az uramnak és Leó urnak, az Isten áldja meg; úgy látszik, mintha csak tegnap vittem volna sétálni. És ha valamikor kijutnak ebből az istentelen országból, — a mit valószínűnek hiszek, mert apám magukat nem említette — remélem, néha eszükbe jutnak megfehéredett csontjaim és hogy soha többé nem törődnek görög történetekkel, a melyek törött virágcserepekre vannak írva.

— Eredj! eredj! Jób — mondám komolyan — ne végy ilyen ostobaságot a fejedbe. Igaz, hogy

sok furcsa dolgot értünk és még remélem, érünk is — de . . .

— Nem, uram, — felelt Jób a kemény meggyőződés hangján, a melyet rosszul esett hallanom — ez nem ostobaság. Én egy szegény elítélt ember vagyok, érzem, hogy meg kell halnom és mondhatom, hogy nem kellemes egy érzés biz ez, uram, mert az ember kénytelen mindig arra gondolni, hogy ugyan miképen is lesz az eset? Ha eszem, azt gondolom, hogy mérget eszem, aztán a falat kifordul a számból. Ha pedig ezekben a vakandturásokban járkálók, mindig kés lebeg az eszem előtt, hogy még a hátam is borsószik. Pedig nem volnék válogató, uram, csak legalább hirtelenül esnék meg, mint annak a szegény leánynak a halála; most, hogy nincs többé, igazán sajnálom, hogy keményen bántam vele, bár még most sem helyeslem az erkölcsait a férjhezmenetel körül, mert illetlenségnek tartom, hogy úgy sietett vele. Csak azt remélem, uram, — szegény Jób sápadt lett, a mint ezt mondta — csak azt remélem, hogy nem a tüzes fazék lesz a végem.

— Ostobaság! — vágtam bele haragosan — ostobaság!

— Jól van uram, — felelt Jób — nem illenék hozzám, hogy ellentmondjak, csak arra akartam kérni, uram, hogy ha valamerre mennek, engem is magukkal vigyenek, legalább jó emberem

legyen mellettem a nehéz órában, tán akkor könnyebben esik. És most, uram, megyek a reggeli után látni. Elment, engem igen kényelmetlen kedélyállapotban hagyva. Nagyon ragaszkodtam a jó vén legényhez, a legbecsületesebb ember volt, a kivel életemben dolgom volt, inkább barátom volt, mint szolgám és a pusztá gondolat, hogy őt valami baj érhetné, összeszorította torkomat.

Végre behozták a reggelit és Leó is — a ki a barlangon kívül sétált, hogy a fejét kiszellőztesse, megérkezett. Reggeli után ismét elmentünk sétálni és néztük, a mint néhányan az amahaggerek közül valami gabonafélét vetettek, melyből a sörüket készítették. Még egész bibliai módon dolgoztak, egy ember kecskebőr kötényébe öntötte a magot és le és föl járva a földön elszórta. Valóságos megkönnyebbülés volt e rémes népet ilyen egyszerű munkában látni, a mi legalább emberekhez hasonlóvá tette őket. Midőn sétánkból visszatértünk, Billalival találkoztunk, a ki értésünkre adta, hogy Ő szívesen lát bennünket, így hát hozzá siettünk.

A némák szokás szerint bevezettek bennünket, mikor visszahuzódtak, Ayesha lebontotta fátyolát és kérte Leót, hogy csókolja meg, a mit ez, az elmúlt éjjel lelkifurdalásai daczára több hévvel teljesített, mint a mennyit az udvariasság követelt volna.

Fehér kezét Leó fejére téve, gyengéden nézett szemeibe.

— Szeretnéd tudni, Kallikrateszem, hogy mikor leszek egészen és örökké a tied? Megmondom. Előbb neked is olyanná kell válnod, mint a milyen én vagyok, nem halhatatlanná, — mert én sem vagyok az — de oly keménynek és aczélozottnak az idő támadásai ellen, hogy nyilai úgy pattanjának le ifju életed vértjéről, mint napsugarak a vizről.

Most és így nem lehetünk társak, mert te és én különböző lények vagyunk és életem ereje és tüze megsemmisitené a tiedet. De nem sokáig kell tűrned, még ez este, egy órával napnyugta előtt, indultunk innen és holnap estére, ha minden jól megy és az utat nem felejtettem el — el fogunk érkezni az élet tűzéhez, ebben kell fürödnöd, hogy oly dicső légy, mint méo soha férfiú nem volt és aztán nőd leszek, nőd és te férjem lesz.

Leó valamit dadogott erre a különös kijelentésre, de nem értettem, hogy mit, Ő kaczagott zavarán és így folytatta:

— És téged is elviszlek magammal, oh, Hollym, te is részesülj e kegyben, azután igazán örököld ta lesz, és teszem ezt azért, mert te tetszel nekem, Holly, mert nem vagy bolond, mint a férfiak legtöbbje és mert bár tudós vagy, még nem felejtetted el, hogy kell csinos bókot mondani egy szép asszony szemeiről.

— Halló! öregem — sugott Leó régi jó ked-

vének felragyogásával — te még bókoltál is? sohasem hittem volna rólad!

— Köszönöm, Ayesha — feleltem annyi méltósággal, a mennyivel csak birtam — de ha létezik egy olyan hely, mint a milyenről szóltál és ha azon a helyen csakugyan létezik az a tüzes erő, a mely visszaverje tőlünk a halált, én nem kérek belőle. Nekem, oh, Ayesha, az élet nem volt oly puha fészke, hogy örökre benne kívánjak maradni. Kőszivű anyja a föld és követ ad gyermekeinek mindennapi kenyér gyanánt.

— De gondold meg, Hollym — mondá — hogy a hosszú élet, erő és szépség, hatalmat jelent és sok egyebet, a mi mindennek fölött drága az embereknek.

— És mi az, ah, királyné, a mi oly drága az embereknek? — feleltem. Szappanbuborék! A nagy-ravágyás egy véghetetlen létra, a melynek legmagasabb fokát soha sem lehet elérni. A gazdagság végre undort kelt és egy órai nyugalmat vagy élvezetet nem képes szerezni. A tudomány? Mentül többet tanulunk, annál jobban látjuk borzasztó tudatlanságunkat. És mi egyebet adhatna nekünk jót a hosszú élet?

— A szerelmet, ah, Hollym! a szerelmet, a mely mindent széppé tesz és megaranyozza a port is, a melyet taposunk.

— Meglehet — feleltem — de hát ha hiába

szeretünk, vagy pedig az, a kit szeretünk, csak arra való, hogy a csalódás mérges nyilát verje szívünkbe? Miért vesse az ember bánatát márványba, mikor sokkal jobb azt homokba irni. Nem, ah, Hiya, én megelégszem a rám mért idővel, megöregszem kortársaimmal, meghalok és feledésbe merülök, a mikor az órák üt.

— Büszkén szólsz, Hollym, de majd ha elér az öregség és gyötör bajaival, keserűen fogod bánni, hogy visszautasítottad e fenséges adományt.

Nem feleltem, nem mondhattam meg neki Leó előtt, hogy nem óhajtottam egy élet meghosszabbítását, a mely örökre telve lesz a reménytelen szerelem keserűségével.

— És most, — folytatá Ő — mond el nekem, Kallikratesz, hogy mi indított arra, hogy engem itt felkeress? Az éjjel azt mondtad, hogy az, a kit láttál, Kallikratesz ősöd volt. Hogy volt ez minden, beszélj el.

Felszólításának engedve, Leó elbeszélte a szekrényben talált cserép csodálatos történetét, a melyet ősanyja, az egyiptomi Amenartasz irt és a mely minket utnak indított. Ayesha figyelemmel hallgatta és végre felém fordulva, így szólt:

— Nem mondtam-e én neked egy napon, Holly, mikor a jó és rosszról beszéltünk, hogy a jóból rossz és a rosszból jó következhetik és hogy a ki eldobja a követ, nem tudhatja előre, hogy kit

talál vele. Ime, ez az egyiptomi Amenartasz, a ki gyűlölt engem és a kit én még most is gyűlölök, maga küldte el hozzám kedvesét. Ő miatta öltem meg Kallikrateszt és ő akarta visszajövetelét hozzám! És azt kívánta, hogy fia öljön meg, ha bir, mert én megöltem férjét. Ime! — és Leó térdeihez omlott, fehér ruháját kitarva márványkeblén, — ime, itt ver a szivem és ott a kezed ügyében van egy éles tör, ragadd fel és verd keresztül bűnös szivemet, hogy boszud le legyen hűtve.

Leó ránézett, aztán kinyújtotta kezét és fel-emelte.

— Kelj fel, Ayesha — szólt szomoruan — tudod, hogy ugy sem birnálak megölni, még azért sem, a kit a mult éjjel gyilkoltál meg. A tied vagyok, rabszolgád, hogy birnálak megölni, inkább magamat vesziteném el.

— Nemsokára szeretni is fogsz engem — felelt Ayesha mosolyogva — és most beszélj hazád-ról — nagy nép a te néped, ugy van-e? olyan hatalommal, mint a régi rómaiaké volt. Tudom, hogy szeretnél visszatérni közéjük és én nem akarnám, hogy örökké itt maradj e sötét kôr-i barlangokban. Ha egyszer egyformák leszünk, visszatérünk együtt Angliába, mert te uralkodni vagy hivatva hazádban.

— De hiszen nekünk van királynénk — felelt Leó hirtelen.

— Nem baj — szólt Ayesha — könnyű lesz megfosztani trónjától.

Erre mindaketten rémülten kiáltottuk, hogy inkább magunkat fosztjuk meg életünktől.

— Különös — szólt Ayesha csodálkozva — egy királyné, a kit népe szeret! A világ ugyancsak nagyot változhatott, mióta én Kôrt lakom.

Igyekeztünk neki megmagyarázni, hogy az uralkodók is nagyot változtak azóta. Azt is igyekeztünk vele megértetni, hogy a királyné daczára, a tulajdonképeni hatalom a nép kezében volt, mert a nép választotta meg képviselőit.

— Értem — szólt — demokraták, de akkor bizonyosan van zsarnokuk — mindig úgy láttam, hogy a demokraták maguk soha sem tudván világosan, mit akarnak — zsarnokok akaratának hódoltak meg.

— Az igaz, hogy nekünk is vannak zsarnokaink — feleltem.

— Nos, hát akkor elpusztítjuk legalább e zsarnokokat — szólt megadással — és Kallikratesz fog helyettük uralkodni.

Én rögtön felvilágosítottam Ayeshát, hogy az angol törvények nem igen hajlandók eltérni az eféle pusztítást, de ő megvetéssel kaczagott.

— Törvény! törvény! Hát nem vagy képes megérteni, Hollym, hogy én a törvény fölött állok! és fölötte fog állni Kallikratesz is. Emberi törvény

nekünk annyi, mint hegytetőnek az északi szél. A hegy tér-e ki a szél elől vagy a szél a hegy elől? És most hagyj el és te is, Kallikratesz, készülnöm kell a holnapi utra és nektek is, szintugy mint szolgátooknak. De ne hozzatok sok holmit magatokkal, mert hiszem, hogy három nap alatt megfordulunk.

Eltávoztunk, mélyen elgondolkozva azon, a miket halottunk. A borzalmas — Ő — ugy látszik el volt határozva, hogy Angliába megyen és rettettem a gondolattól, hogy milyen eredménye lenne az Ő odajövetelének. Hogy mily bűvhatalma volt, azt láttam és hogy azt ott is fogja kénye-kedve szerint gyakorolni, arról meg voltam győződve. Ha egy kis ideig képesek lettünk volna is visszatartani; büszke, nagyravágyó szelleme bizonyosan kitör és boszut áll a századokig tartó elhagyatottságért és magányért. Ha szükségét látná, bizonyosan ott is könnyörtelenül lesujtana mindenkit, a ki utját állja és nem lévén halandó, sőt megsebezhető sem, semmi sem tartóztatná föl utjában és végre nem kételkedtem benne, hogy magához ragadja az angol királyságok fölött való uralkodást. Az egész egy gonosz álmohoz hasonlított és pedig tény volt. Sok töprenkedés után arra a meggyőződésre jutottam, hogy a gondviselés ezt a rendkívüli asszonyt, a kinek a szenvedélyei századokig le voltak lánczolva és nem árthattak az emberiségnek, arra rendelte, hogy a világ folyását megváltoztassa.

IX.

Az igazság temploma.

Előkészületeink nem tartottak sokáig. Egy váltóruhát csomagoltunk mindegyikünk számára, revolvereinket, jó sok töltéssel és egy-egy könnyebb kaliberű puskát. A többi holmikat, nehezebb fegyvereinkkel együtt, ott hagytuk. Néhány perczczel az indulás előtt Ayeshához mentünk, a kit szintén készen találtunk, sötét köpenyét viselte fehér ruhája fölött.

— Készen vagytok a nagy vállalkozásra? — kérdezte.

— Készen vagyunk, — feleltem — bár én a magam részéről nem hiszek benne.

— Ah, Hollym, te olyan hitetlen vagy, mint egy pogány. De majd meggyőződöl, mert ha tükröm nem hazudik, — és a vízmedenczére mutatott — az ut még most is nyitva áll, mint régente. És most induljunk az új életre, a mely, ki tudja, hol fog végződni?

— Bizony, ki tudja, hol? — feleltem vissza és ezzel kimentünk a nagy barlangon keresztül a szabadba. Itt találtunk egy gyaloghintót, hat hordozóval, a kiket a némák közül válogattak ki és velük kellemes meglepetésemre, az öreg Billalit, a kit igen

megkedveltem e szomorú helyen. Ugy látszott, hogy Ayesha úgy rendelkezett, hogy őt kivéve, mind gyalog menjünk, a mi igen jól esett a barlanglakásban elsenyvedt lábainknak. Vagy véletlenségből vagy tán az Ő parancsa folytán a tér a barlang előtt teljesen pusztá volt, egy lelket sem láttunk indulásunkkor és azt hiszem, hogy a némákat kivéve, a kik nem árulkodhattak, senki sem tudott elutazásunkról.

Néhány percz múlva gyors léptekkel haladtunk keresztül a kôr-i sík, vagy tófenék megművelt részén, a mely, mint egy óriási smaragd, a zord sziklák közé volt foglalva és még egyszer alkalmunk nyílt megcsodálni a régi Kôr lakóinak remek választását fővárosuk fekvéseit illetőleg és a borzasztó erőt, szorgalmat és mérnöki ügyességet, a melyet kifejthettek, míg egy ekkora vizet le birtak vezetni, ágyát kiszáritani és szárazon tartani. Az egész Kôr páratlanul álló bizonyítéka annak, hogy mire képes az ember a természettel szemben, mert véleményem szerint sem a szuezi csatorna, sem a mont-cenisi alagut nem mérközhetnek e régi munkálatokkal nagyszerűségben.

Mikor körülbelül egy félórát gyalogolhatunk a kellemes, hűvös esti levegőben, tisztán láttuk a romokat, melyek, Billali szerint, valamikor a nagy Kôr városa voltak. A város nem volt nagy, Babylonhoz vagy Thebához hasonlítva, külső fala alig

foglalt be többet 12 angol mértföldnyi területnél. A falai sem voltak igen magasak, a minek az lehetett az oka, hogy a kőriak nem szorultak ilyen emberkéz rakta falakra külső ellenségek támadásai ellen; de annál szélesebbre volt építve a fal és vizárok futotta körül, a melyben itt-ott most is volt egy kevés álló viz.

Napnyugta előtt tíz perczcel érkeztünk az árokhoz, lemásztunk bele, aztán a másik oldalán nagy keservesen föl, egészen a bástya tetejéig. Nem adnám sokért, ha képes volnék a látvány nagyszerűségét leírni, a mely ekkor szemeink elé tárult. Mértföldekre terjedve feküdtek előttünk a romok, oszlopok, templomok, csarnokok, királyi paloták, váltakozva zöld fákkal. Természetesen minden épület teteje rég be volt dölve és elpusztulva, de a falak és oszlopok még mindig dacoltak az idővel. Egyenesen előttünk nyult el a város főutczája és miután az egész kemény sziklával volt kövezve, vagyis inkább megépítve, alig verhetett közte itt-ott egy kis rövid száraz fű gyökeret. A hajdani kertek ellenben valóságos őserdőket képeztek. A széles, az egész várost kettévágó ut mindkét oldalán óriási halmokban heverték a romok. Mind egyforma színes kőből voltak építve, sok helytt még egész oszlopsorok épen álltak, a mint a halványuló világosságnál kivehattük. Végre egy óriási romhalmaz elé értünk, mely valami templom romjának látszott. Itt is egy-egy oszlopsor

kerített egy udvart, azután ismét egy és ismét — az egész rom körülbelül négy holdnyi területet földhetett. Ez óriási templom homlokzata előtt megálltunk és Ayesha leszállt hintójából.

— Itt volt valamikor egy jó hely, Kallikratesz — szólt Leóhoz, a ki odaugrott, hogy segítse — a hol megpihenhetünk ez éjjel. Kétezer évvel ezelőtt te, én és az az egyiptomi asszony itt pihentünk, de azóta nem jártam itt, sem senki más és lehet, hogy bedőlt az is.

És felfelé indult egy halom töredezett lépcsőn, mi követtük: felérve a külső udvarba, egy kissé körültekintett a homályban, aztán néhány lépést téve balra, a fal mellett megállt.

— Itt van — szólt, egyuttal intve a némáknak, a kik holminkat czipelték, hogy jöjjenek fel. Egyik közülök lámpát vett elő és meggyújtotta a parázstartóján, a melyet az amahaggerek uton mindig magukkal hordanak. A parázs ebben a tartóban apró darabokra tört és jól átnedvesített mumiadarabkákból állt, a mi órákig is eltartott égő állapotban. Mihelyt a lámpa égett, beléptünk a kijelölt helyre, kis szobaforma volt ez, mely a roppant vastag falba volt vágva és abból ítélve, hogy a közepén egy kőből faragott asztal állt, valószínű, hogy valamikor a kapus vagy őr szobája lehetett.

Itt letelepedtünk, miután annyira, a mennyire a homály engedte, rendbe hoztuk a szobát és némi

hideg hust ettünk, azaz, hogy csak Leó, Jób és én, mert Ayesha mindig csak gyümölcsöt evett. A mig ettünk, feljött a hold és elárasztotta ezüst világával az egész helyet.

— Tudod-e, ah, Hollym, hogy miért hoztalak ide titeket ez éjre — szólt Ayesha, a mint kezére hajtott fejjel nézte a hold feljöttét; — azért hoztalak, de mily különös, tudod-e Kallikrateszem, hogy ugyan arra a helyre feküdtél most, a hol holttested feküdt ezelőtt kétezer évvel, mikor visszavittelek a kôr-i sirokba? Mily élénken merült fel emlékemben és mily kinosan — és megrázkódott.

Leó felugrott és hirtelen helyet változtatott; bármint hatott az emlék Ayeshára, bizonyos, hogy őt igen kellemetlenül érintette.

— Azért hoztalak ide, — folytatta Ayesha — hogy gyönyörködhessetek a legremekebb látványban, a melyet a halandó szeme valaha látott, Kôr pusztá romjaiban a teli hold világánál. Ha jóllaktatok, ki-megyünk és én megmutatom nektek ezt a nagy templomot és az istenség szobrát, a kit a kôr-iak imádtak. Természetesen rögtön felálltunk és indul-tunk. És itt el kell hallgatnom, mert nem bírnám leírni, a mit láttunk, oly nagyszerű volt az még romjaiban is. Udvar udvar mellett, oszlopsor osz-lopsor után, a melyek a külső udvarokban tetőtől talpig el voltak borítva faragásokkal, a temérdek üres szoba, mely ékebben szólt a szívhez, mint

népes utcák sokasága és végre mindenekfelett a halotti csend, a végtelen elhagyottság érzete, a mult gyászoló szelleme. Mily szép volt és mily fájó! Nem mertünk hangosan szólani. Ayesha maga is meg volt hatva, csak susogtunk és susogó hangunk is oszloptól oszlopig szállt, míg végre elhangzott a távolban. Fényesen világította meg a hold az udvarokat, oszlopokat, dült falakat és repedéseket, ezüst sugaraival bevonva és felruházva fenségüket az éj titokzatos bájával. Csodálatos látvány volt a tele holdfénye az elpusztult Kôr felett.

Csodálatos volt elgondolni, hogy mennyi időn keresztül tekintettek így egymásra, a kihalt csillagzat ott fent és a kihalt város itt alant, egymásnak kipusztulásuk szomorú történetét mesélve magányos éjeken.

— Jertek — szólt Ayesha végre — hadd mutatom meg a szépség tökélyét és csodák csodáját kőbe faragva, ha ugyan még áll most is, gunyolni az időt szépségével és eltölteni az ember szívét vágygyal, azután, a mit fátyola takar.

És elvezetett bennünket a régi templom legbelsőbb udvarába. És itt az udvar legközepében szemben álltunk a legdicsőbb allegorikai szoborra, melylyel a világot fiainak lángelméje valaha megajándékozta. Az udvar közepén egy vastag négyszögtalapzaton volt egy nagy gömb sötét márványból, lehetett negyven láb átmérőjű és ezen állt egy óriás

szárnyasalak, oly elbűvölő isteni bájjal, hogy mikor rátekintettem, a mint a hold fénye lágyan előntötte, szívem verése elállt és lélekzetem elakadt.

A szobor oly tiszta és fehér márványból volt faragva, hogy régisége daczára szinte ragyogott a hold sugaraiban. Lehetett majdnem husz láb magas. Szárnyas női alakot ábrázolt, oly csodálatosan tökéletes és gyengéd formákkal, hogy nagysága szinte emelte nőies és mégis ideális formai szépségét. Kissé előre volt hajolva, mintha csak félig kiterjesztett szárnyai tartották volna tökéletesen egyensúlyban. Karjai ki voltak tárva, mintha valakit meg akarna ölelni, a ki szívének drága kincse és egész lénye a leggyengédebb könyörgés kifejezését hordta magán.

Az egész tökéletes szépségü alak meztelen volt, kivéve — és ez volt a legkülönösebb — az arczát, a melyet vékony fátyol takart, csak vonásait mutatva az arcznak.

— Ki ez? — kérdém, a mint ismét szóhoz jutottam.

— Nem találsz ki, Hollym? — szólt Ayesha. — Hol marad a képzelő tehetséged? Ez az igazság, a mint a földtekén áll és gyermekeinek könyörög, hogy tekintsenek arczába. Nézd, mi van a talapzatára vésve. És mutatta a mélyen vésett betűket a talapzaton, melyek még most is olvashatók voltak, legalább Ayesha elbirta olvasni. — Az írás így szólt:

«Nincs köztetek ember, a ki fölemelje fátyolomat és arczomba tekintsen, a mely pedig igazán szép? Azé leszek, a ki a fátyolom megemeli és béke fog honolni szívében és a jó cselekedet és tudás édes gyermekeit nyeri általam. És egy hang így szólt; Bár mindazok, a kik keresnek, birni is vágnak téged, asszonytól nem született még ember, a ki fátyolodat fellebbentse és veled éljen — és nem is fog születni. Csak a halálban lelhetnek meg téged, ah, igazság!»

És az igazság epedve nyújtotta ki karjait és sirt, mert azok, kik keresik, nem találhatnak reá és sohasem gyönyörködhetnek arczában.

— Látod, — szólt Ayesha, — ez bizonyosan a régi Kôr szent könyveiből való idézet. Az igazság volt Kôr népének istennője, ő neki építették e szentélyt, őt keresték, bár tudták, hogy soha meg nem találhatják, de mégis keresték.

— És így keresik mások mind e mai napig is, — feleltem szomoruan — de szintén nem találják, mert a mint ez az irás mondja, csak a halálban lelhető meg az igazság.

Aztán még egy tekintetet vetettem e márványcsodára, a melyet soha életemben nem fogok elfelejteni. Elfordulva, visszatértünk a szobába, a honnan kiindultunk. És én sohasem láttam többé az igazság szobrát.

X.

A veszedelmes út.

Másnap a némák hajnal előtt felkeltettek bennünket és mire kidörzsöltük szemünkből az álmot és úgy a hogy megmosdottunk egy ott közel fakadó forrásban — Ő is felkészült és Billali és a némák összeszedték a holmikat. Ayesha, szokás szerint, el volt fátyolozva, mint az igazság szobra (szeretném tudni, hogy Ő eredetileg nem e szobortól tanulta-e ezt a szokást). De úgy vettem észre, mintha igen lehangolt volna és nem volt meg az a büszke, délczeg tartása, a melyről ezer asszony közül is ki lehetett volna ismerni, ha mind úgy lettek is volna fátyolozva, mint Ő. Feltekintett, a mint köszöntöttük, — eddig lehajtott fejjel állt — és Leó kérdezte tőle, hogy aludt.

— Rosszul, én Kallikrateszem, nagyon rosszul! Különös és gonosz álmok bántottak ez éjjel és nem tudom, hogy mit jelenthetnek. Majdnem úgy érzem, mintha valami baj érne, ámbár meg nem foghatom, hogy érhetne baj engem? Szeretném tudni — folytatta a női gyengédség hirtelen kitörésével — hogy ha valami baj érne és kénytelen volnék egy ideig aludni, a míg te ébren maradnál, hogy szívesen gondolnál-e rám? Szeretném tudni, Kallikrateszem,

hogy várnál-e míg visszatérnék hozzád, mint a hogy én vártalak annyi századon keresztül?

Azután, feleletet sem várva, folytatta: Gyerünk, folytassuk utunkat, még messze kell mennünk és még mielőtt egy másik nap születnék a kék égen, az élet tűzében kell megfürödnünk.

Öt percz mulva folytattuk utunkat a pusztavároson keresztül. Éppen, a mint a fölkelő nap arany nyilai löveltek szét a pusztulás e nagyszerű tanyáján, értük el a romváros tulsó végét és a sajnálkozás egy sóhajával (csak Jób nem sajnálta, ő meg nem foghatta, mi szépet találunk a romokon) váltunk meg tőlük, és újra keresztül mászva az árkon, folytattuk utunkat a sikon keresztül.

A nap emelkedésével emelkedett Ayesha kedve is, reggelineél már ismét a szokott hangulatban volt és gunyolta hajnali levertségét, ráfogva, hogy a hely, a hol háltunk, befolyásolta kedélyét.

— Ezek a vadak azt állítják, — mondá — hogy Kôr falai közt kísértetek járnak — kezdem hinni, hogy igazuk van; sohasem volt ily rossz éjszakám, kivéve azt az egyet, mikor ugyanazon a helyen halva feküdtél lábaimnál, ah, Kallikratesz. Sohasem megyek oda többé, gonosz egy hely az.

Nagyon rövid és sietve elköltött reggeli után oly gyorsan folytattuk utunkat, hogy déli két órát járt elértünk a kráter-szikla pereméhez, a mely hirtelen, mintegy ötszáz lábnyi magas sziklafalként

emelkedett előttünk. Itt megálltunk, a min nem is csodálkoztam, mert látszólag lehetetlen volt tovább haladnunk.

— Csak most kezdődik feladatunk sulyos része — szólt Ayesha, leszállva gyaloghintójából, — itt elválunk ezektől az emberektől és egyedül folytatjuk utunkat. És Billalihoz fordulva, hozzátette: Te és ezek az emberek, itt maradtok és megvárjátok jövetelünket, holnap a déli időre itt leszünk, ha nem, várjátok tovább.

Billali alázatosan hajolt meg, mondván, hogy az Ő fenséges parancsát teljesíteni fogja, ha itt kellene is megvénülniök.

— Legjobb volna, oh Hollym, ha ez az ember is itt maradna — szólt Ő Jóbra mutatva, — mert, ha a szive nem bátor és lelke nem erős, még valami baja eshetnék. A helynek, a hova megyünk titkai nem valók közönséges halandóknak.

Én lefordítottam ezt Jóbnak, de szegény rög-tön elkezdett könyörögni, majdnem könyes szemekkel, hogy ne hagyjuk őt itten. Azt mondta, hogy rosszabbat már ugy sem láthat, mint a milyet eddig is látott és hogy meghal ijedtében csak arra a gondolatra is, hogy ezzel a csunya néma néppel egyedül maradjon, a mely bizonyosan megtüzes-fazekazza és megeszi, mire mi visszajöttünk.

Lefordítottam Jób aggodalmait Ayeshának, a ki vállat vonva, mondá: Nem bánom, hát jöjjen

velünk, de saját felelősségére teszi és legalább hozhatja a lámpákat és ezt ni — és egy körülbelül tizenhat láb hosszú, keskeny szál deszkára mutatott, a mely eddig a gyaloghintó tetejéhez volt kötve; azt hittem azért, hogy a függönyöket jobban szétfeszítse, de úgy látszott, még egyéb célja is volt. Így hát Jóbra biztuk a deszkát és az egyik lámpát. A másikat, egy korsó olajjal együtt, én vettem a hátamra, míg Leó az élelmi szereket és friss vizet hozta egy kecskebőr tömlőben. Mikor elkészültünk, Ő ráparancsolt Billalira és a némákra, hogy huzódjanak egy csoport viruló magnolia mögé, mely száz lépésnyire volt és halálbüntetés terhe mellett elő ne jöjjenek, míg mi el nem tűntünk.

Alázatosan hajoltak meg és Billali barátságos kézszorítással vált meg tőlem, tülembe sugva, hogy jobb is szereti, hogy engem visz Ő, a kit szolgálunk, e veszélyes expedícióra, mintha őt vinné. A következő perczben eltűntek és aztán Ayesha röviden kérdezve, hogy készen vagyunk-e feltekintett a meredek sziklára.

— Szent atyám! — kiáltottam — mit gondolsz, Leó, csak nem mászhatunk fel ezen a meredeken.

Leó csak vállait vonogatta és Ayesha hirtelen elkezdett a meredeken felfelé mászni, mi meg persze utána. Bámulattal néztük Ayeshát, a ki kecscsel és könnyűséggel ugrott szikláról sziklára és lebegett a

keskeny sziklautakon. A kapaszkodó különben nem volt oly meredek, mint a milyennek alulról látszott, bár jártunk néha olyan helyen, hogy nem lett volna tanácsos hátra nézni, de a sziklafal mégis egy kissé meneteles volt még itt alul. Ilyen módon vagy ötven lábnyi magasba kapaszkodtunk, sokat vesződve Jób deszkaszálával és vagy hatvan ölnyire eltérve balra a kiinduló ponttól, mert mindig oldalt másztunk.

Hirtelen egy keskeny sziklapárkányzathoz értünk, a mely kiszélesedett, a mint tovább mentünk rajta és mindig kanyarodva mélyedt a sziklába, míg végre oly magas partok között haladtunk, hogy alulról többé sem senki láthatott bennünket. Ez az ut — a mely természetalkotta szakadásnak látszott — ötven-hatvan ölnyire vitt bennünket és ekkor egy szintén természetalkotta barlangban végződött. A barlang bejáratánál Ayesha megállt és szólt, hogy gyujtsuk meg a lámpákat, a mit én meg is tettem, egyiket neki adva, a másikat magam vittem. Ayesha előre indult a barlangban, roppant óvatos léptekkel, mert az egész tele volt sziklatörmelékkal, mint egy hegyi folyó medre és olyan gödrökkel, hogy könnyen kitörhettük volna a lábunkat bennök. Ezen a barlangon vagy husz perczig haladhattunk, lehetett — mert biztosan a sok forduló miatt nem ítéltettem — lehetett egy negyed mértföld hosszu. De végre eljutottunk a tulsó végére és a mint itt igyekeztem a sötétségben valamit látni, egy hirtelen szélroham,

a mely végig söpört rajtunk, eloltotta mind a két lámpánkat. Ayesha szólított bennünket és mi hangját követve, eljutottunk hozzá — mert ő egy kissé előre ment volt és itt fáradságunkat olyan látvány jutalmazta, a mely határozottan félelmet keltő volt zord nagyszerűségében.

Előttünk hatalmas szakadás volt a fekete sziklában, széttépve, törve-zuzva, mintha valamikor egy hatalmas földrengés repesztette volna meg a hegyet, vagy egy rettenetes égiháboru villámai hasogatták volna szét. Hogy mily széles lehetett ez a szakadás, a melyet az innenső oldalon egy meredek sziklafal határolt, azt nem láttuk, de a sötétségről ítélve, nem lehetet nagyon széles. Lehetetlen volt még csak a körvonalait is kivenni, mert a pont, a hol mi álltunk, legalább 12 vagy 15 száz lábnyira volt a sziklatetők alatt és csak igen homályosan szűrődött idáig egy kis világosság. A barlang talaja, a melyen idáig jöttünk, egy különös és óriási sarkantyu formában végződött, a mely vagy ötven ölnyire nyult ki a levegőbe az előttünk tátongó mélység fölött, éles csucsban végződve és tökéletesen hasonlítva formára egy vivó kakas sarkantyu-jához. Ez óriási sarkantyu csak az alsó végénél fogva, a mely igaz, hogy roppant terjedelmű volt, függött össze az anyasziklával, épp úgy, mint a kakas sarkantyuja lábával. Különben teljesen szabadon meredt ki az ürbe.

— Ezen át kell mennünk — szólta Ayesha — vigyázzatok, nehogy szédülés fogjon el, vagy a szél ledöntsön benneteket a mélységbe, a mely itt valóban feneketlen.

És a nélkül, hogy időt engedett volna a meggondolásra, elindult a sarkantyun, ránk bizva, hogy kövessük őt, a hogy birjuk. Én voltam legközelebb hozzá, utánam jött Jób, keservesen vonszolva a szál deszkát. Leó zárta be a menetet. Csodálatos volt látni ezt a különös asszonyt, a mint egyenesen haladt a veszélyes ösvényen. A mi engem illet, én néhány lépés után, érezve a szél nyomását és arra gondolva, hogy mily következhetséi lehetnének egy elcsuszásnak, jobbnak láttam leereszkedni és négykézláb folytatni utamat, a mögöttem jövők is követték példámat.

De Ayesha nem lett volna erre képes. Ment — a szél ellen hajolva testével és soha sem ingott meg, vagy szédült e veszélyes ösvényen.

Néhány percz alatt vagy husz lépésnyire jutottunk ezen a borzalmas hidon, mely lépésről lépésre keskenyebb lett; ekkor hirtelen egy roppant szélroham söpört végig a szakadékon. Láttam, a mint Ayesha küzd ellene, de a szél sötét köpenyét letépte róla és elvitte, csattogva sötét szárnyaival, mint egy megsebesült madár. Borzasztó volt repülését nézni, mig végre eltűnt szemünk elől.

Én a sarkantyuba kapaszkodva, a mely a vi-

harban remegett és zugott — néztem körül. Rémitő helyzet volt. Itt voltunk a homályban ég és föld között. Alattunk a végtelen űr, a mely teljes sötétségben veszett el. Fölöttünk a szédítő magasságban a sziklacsucok s egy parányi kék folt, az ég. És le a mélységen, a mely felett függünk, rohant és bömbölt a légvonat vihara ködfelhőket borítva ránk, míg végre majdnem megvakultunk és teljesen meg voltunk zavarodva.

— Előre! Előre! — kiáltott a fehér alak előttünk, mert most, hogy köpenyét elvitte a szél, Ő ismét fehérben állt és inkább a vihar szellemének mint földi asszonynak látszott.

— Előre, vagy pedig lezuhantok és darabokra zúzódtok. A földre szegezzétek szemeiteket és erősen kapaszkodjatok a sziklába.

Szót fogadtunk és keservesen másztunk előre a reszkető ösvényen, a melyet a szél folyton rázott, a mint bömbölve és süítve rohant keresztül rajtunk. Másztunk, nem tudom meddig, míg végre elértük a sarkantyú kiálló végét, a mely alig volt szélesebb egy közönséges asztal lapjánál, és a mely remegett a vihar nyomása alatt. Itt a sziklára hasalva lapultunk meg és tekintettünk körül, míg Ayesha a szélén állva és mit sem törődve az előtte ásitó mélységgel, előre mutatott. Ekkor láttuk, hogy a keskeny palló, melyet Jób és én keservesen huztunk idáig, mire való. Előttünk űr tátongott, de

tul rajta volt ismét valami — hogy mi, azt nem láthattuk, mert itt a homály már teljes sötétséggé vált.

— Várnunk kell egy kissé — kiáltott Ayesha — mindjárt világos lesz.

Meg nem foghattam, mit ért ez alatt, hogy jöhessen valaha több világosság erre a borzalmas helyre? A míg így töprenkedtem magamban, hirtelen, mint egy lángnyelv, a nyugvó napnak egy sugara tört keresztül a pokoli sötétségen, éppen oda-tűzve a sziklára, a hol feküdtünk, és glóriába foglalva Ayesha tündéralakját. Bár képes volnék leírni e tűznyelv vad és remek szépségét, a mint így keresztültűzött a sötétségen és gomolygó ködfelhőkön. Hogy miként jutott ide, mind e mai napig sem tudom, de azt hiszem, hogy a szemben levő szikla valamely szakadékán lövelt keresztül, a mikor a nyugvó nap éppen annak az irányában ért. Csak annyit tudok, hogy a hatása csodálatos volt, a mint lángnyelvével végighasította a sötétséget, éles világosságot árasztva arra a keskeny vonalra, a melyen keresztüllövelt, míg azonkívül mindenütt teljes sötétség uralkodott. És most, e fénysugárban, a melyre Ő várt, tudván, hogy ilyenkor kell e helyen megjelennie, láttuk, hogy mi van előttünk. Tíz vagy tizenkét ölnyire a sziklalaptól, melyen tanyáztunk, állt, tán a mélység fenekéből emelkedve, egy czukorsüveg alakú kup, a melynek csucsa éppen velünk szemközt volt. De ha

csupán csak csucsa lett volna, ez nem sokat segített volna rajtunk, mert a hozzánk legközelebb álló része a felső szélének is legalább negyven lábnyira volt tőlünk.

De a kup szélén, a mely kerek volt és üresnek látszott, feküdt egy roppant nagy lapos kő és ennek a széle nyult tiz-tizenkét lábnyi távolságra tőlünk. Ez az óriási sziklalap nem volt más, mint egy ringó kő, a mely tökéletes egyensúlyban hevert a kup vagy kráter szélén, mint mikor valaki egy tallért egyensúlyoz egy üvegpohár szélén; az éles világosságban, a mely rá és ránk tűzött, láttuk, a mint a vihar nyomásától ide-oda ingott.

— Gyorsan! — kiáltott Ayesha — a pallót! Át kell mennünk, a míg a világosság tart, a mely rögtön el fog tűnni.

— Oh, uram — jajgatott Jób — csak nem kívánhatja tőlünk, hogy ezen helyen, meg ezen a deszkán keresztül mászszunk — és ezzel felém tolta a kért deszkát.

— Már miért ne másznánk, Jób? — rikoltottam vad kaczagással, pedig magam sem éreztem több kedvet a dologhoz, mint Jób.

Ayeshához toltam a pallót, a ki ügyesen keresztül lökte az ürön, úgy, hogy egyik vége a ringó sziklát érintette, míg a másik a reszkető sarkantyú szélén maradt. Aztán rátéve lábát, nehogy a szél elvigye, hozzám fordult.

— Mióta utoljára jártam itt, Hollym, — kiáltott — a ringó kő alapja nagyon megvászott, úgy, hogy nem tudom, elbírja-e még terhünket, vagy pedig egyensúlyát veszítve, a mélybe zuhan. Azért én indulok rajta először, mert engem nem érhet baj; és bizton és könnyedén átlebegett a keskeny hidon és a következő perczben épségben állt a ringó sziklán.

— Még járható; kiáltott vissza. — Most fogd meg a deszkát, hogy le ne essék és én a szikla tulsó végére állok, hogy le ne forduljon nagyobb súlyotok terhe alatt. Most siess, Hollym, mert a világosság rögtön elmulik. Térdre álltam és ha valaha félttem életemben, hát bizonyos, hogy akkor félttem és nem szégyellem bevallani, hogy haboztam és visszanéztem.

— Csak nem vagy megijedve? — kiáltott ez a csodás teremtés a viharon keresztül, mint egy madár állva a ringó kő legmagasabb szélén. — Ha igen, hát ereszd előre Kallikrateszt!

Ez határozott, jobb lezuhanni és elpusztulni nyomorultan, mint kinevettetni egy ilyen asszony által. Így hát összeszorítottam a fogaim és a következő pillanatban a deszkán voltam, a feneketlen mélységgel alattam. Soha sem szenvedhettem a nagy magasságot, de soha az előtt nem tudtam, hogy mily borzasztó érzést kelt az emberben. Milyen utálatos érzés ez a hajló deszka alattam, két vé-

gével a két mozgó támponton. Elszédülve úgy éreztem, hogy már esem az ürben, a hátam borsódzott, és a gyönyör, a mint végre a kemény követ éreztem magam alatt, a mely le és felszállt velem, mint egy csónak a hullámozó vizen.

Mindezt szóval lehetetlen kifejezni. Csak annyit tudok, hogy a mint átértem, rövid, de szívből fakadó hálát rebegtem a gondviseléshez, a mely eddig megőrzött. Ezután Leó következett és bár furcsán nézett, mégis úgy ájtott, mint egy kötél-táncos. Ayesha kinyújtott kezeibe ragadta az övéit és hallottam, a mint mondá: Bátran cselekedtél, kedvesem — bátran! A régi görögök szelleme él benned!

Most még csak szegény Jób volt hátra, oda mászott a deszkához, azután ordított.

— Nem bírok, uram! nem lehet! bele kell esnem ebbe az utálatos lyukba!

— Muszáj, Jób! muszáj! — kiáltottam neki egyetlen enyelgéssel — muszáj, Jób! olyan könnyű, mint a légyfogdosás! Ma sem tudom, hogy miért mondtam ezt, mint a könnyűség illusztrációját, mert tudtommal alig van nehezebb feladat, mint legyet fogni meleg napokon.

— Igazán nem lehet, uram! nem lehet!

— Vagy jöjjön az az ember, vagy hagyjátok ott veszni — kiáltott Ayesha. — Nézzétek, a sugár elhúzódik, rögtön sötétben leszünk.

— Ha itt maradsz, Jób, egyedül kell elpusztulnod — kiáltottam — nézd, a napfény mindjárt elmulik.

— Jób, légy férfi! — ordított Leó — nem nehéz a dolog!

Ennyi biztatásra, szegény nyomorult Jób egy borzasztó kiáltással a deszkára vetette magát, arczával rá borulva, nem mert átjönni vagy csak mászni is rajta, csak úgy huzta magát át, rövid, szakgatott mozdulatokkal szegény, lábait két oldalt az ürbe lógatva. A mint így odébb-odébb rángatta magát a gyenge deszkán, úgy megingatta a ringó követ, mely csak néhány hüvelyknyi sziklán egyensúlyoztatott, hogy alig birtunk rajta megállni és hogy még rosszabbá tegye a helyzetet, a világosság hirtelen eltűnt, a mikor Jób éppen a deszka közepén volt, tökéletes sötétségben hagyva a bömbölő vadont.

— Siess, Jób! siess! az ég szerelmére! — ordítottam kétségbeesetten.

— Az Uristen legyen irgalmas! — kiáltott szegény Jób a sötétségben. — Oh jaj! a deszka csuszik! — és hallottam, a mint egy pillanatig vergődött, aztán azt hittem, mindennek vége. De ebben a pillanatban kétségbeesetten a levegőben kapkodó kezei az enyémet érték, én megragadtam és felrántottam, összeszedve minden erőmet, a melylyel a sors megáldott és a következő pillanatban Jób mel-

lettem szuszogott a sziklán. De a deszka! éreztem, hogy csuszik, hallottam egy kiálló sziklához ütődni, aztán oda volt.

— Nagy ég! kiáltottam — hogy fogunk innen visszajutni.

— Bizony nem tudom — felelt Leó hangja a sötétségből — én egyelőre hálát adok a sorsnak, hogy ide jutottam. Ayesha csak annyit mondott, hogy fogjam meg a kezét és mászszam utána.

XI.

Az élet tüze.

Ugy tettem, a hogy parancsolta és éreztem, hogy a kő szélére jutottam, kinyújtott lábam alatt csak az ür volt.

— Leesem! — kiáltottam.

— Nem esel, — felelt Ayesha — csak ereszkedjél le és bizzál bennem.

Ha elgondoljuk a helyzetet, ez több volt, mint a mennyit tőlem kívánni lehetett, ismerve Ayesha jellemét. Hátha el akart tenni láb alól? De hát nem igen volt választásom.

— Ereszd el magadat! — kiáltott még egyszer és én engedelmeskedtem. Éreztem, hogy csuszom lefelé a meredek sziklafalon, aztán nem érez-

tem semmit, csak a levegőt, azt hittem, hogy végem van, de a következő másodperczen talpra estem valami sziklás talajon és kijutottam a széljárás utjából; tisztán hallottam azonban, hogy a fejem fölött fuj. A mint így álltam, hallok valami zuhogást és csuszást és mellettem termett Leó.

— Halló, öregem! — kiáltott — a dolog érdekes kezd lenni, mi?

Éppen ekkor egy éles sikoltással Jób zuhant a nyakunk közé, mind a kettőnket földhöz vágva. Mire mind feltápaszkodtunk, Ayesha is közöttünk állt és ránk szólt, hogy gyujtsuk meg a lámpákat, a melyek szerencsénkre épen maradtak az olajos korsóval együtt. Én elővettem a gyufatartómat és meggyújtottam; a lámpák világánál láttuk, hogy egy alig 10 négyszöglábnyi kis sziklakamrába voltunk összezsufolva és hogy elég ijedten néztünk ki, Ayeshát kivéve, a ki összefont karokkal, nyugodtan várta, hogy világot gyujtsunk. A szoba, úgy látszott, hogy félig az anyatermészet, télig pedig emberi kéz munkája. A természet alkotta résznek a ringó kő képezte tetejét, a szoba hátrészének pedig, a melyik lassan lefelé ereszkedett, a nyers sziklába volt a teteje faragva. Különben az egész hely száraz és meleg volt, valóságos paradicsom a szédítő sziklacsúcshoz és ahoz a borzasztón rengő sarkantyuhoz képest.

— Így hát szerencsésen itt volnánk — szólt

Ő — egyszer pedig féltem, hogy a ringó kő elveszti az egyensúlyát és a feneketlen mélységbe zuhan velünk. A szikla, a melyen pihen, megkopott az örökös surlódástól. És most, hogy az, — Jóbra intett fejével, a ki a földön ülve törölgette izzadt homlokát egy piros pamukzsebkendővel, a kit joggal neveznek malacznak, mert ostoba, mint egy malacz, leejtette a deszkát, nem lesz könnyű feladat visszajutnunk a mélységen keresztül; ezen még gondolkoznom kell. De most pihenjeteek egy kicsit és nézzetek körül. Mit gondoltok, hogy mi ez?

— Bizony nem tudjuk — feleltem.

— Hinnéd-e, Hollym, hogy egykoron egy ember ezt a szellős fészket lakásának választotta, csak egyszer hagyta el azt, minden tizenkettedik napon, hogy az élelmet, vizet és lámpájába szükséges olajat elhozza, a mit az emberek, a barlangnak, a melyen keresztül jöttünk, a bejáratánál raktak le a számára.

Csodálkozva néztünk körül; Ő folytatta:

— Igen, úgy volt. Volt egyszer egy ember — Nuut volt a neve, a ki bár sokkal későbbben élt, mégis birt a régi Kôr fiainak bölcsességével. Remete volt ő és tudós és jártas a természet titkaiban és ő fedezte fel a tüzet, a melyet meg fogok nektek mutatni és a mely a természet élete és vére; és azt is, hogy aki abban fürdik és belélegzi, az él, a míg a természet maga is él. De ő, épp úgy, mint

te, Hollym, nem akarta hasznára fordítani tudását, állítván — hogy nem jó az embernek élni, mert arra született, hogy meghaljon.

Azért nem is mondta el ezt a titkot senkinek sem, sőt idejött lakni, a merre az életet keresőknek okvetlen el kellett mennie és attól a naptól fogva az amahaggerek szentnek és remetének tisztelték. Mikor én először jöttem ide ez országba — majd egykor elmondom, Kallikrateszem, hogy mint jöttem ide — hallottam a bölcsnek hírét, megvártam, mikor az élelmiszereiért jött és eljöttem vele ide, bár rettegettem átjönni a mélységen.

Ekkor megvesztegettem őt szépségemmel és eszemmel, hizelegtem neki nyelvemmel és rábirtam, hogy levezessen és megmutassa az élet tüzét és megmagyarázza titkait. De nem engedte meg, hogy használjam és félve, hogy talán megöl, ha nem teszem, engedelmeskedtem, tudva, hogy ez ember nagyon öreg és úgy sem élhet sokáig. Visszatértem, miután kivettem belőle mindent, a mit tudott, pedig sokat tudott az élet csodálatos titkaiból, mert igen bölcs ember volt. Ezután néhány napra találkoztam veled, Kallikratesz, a ki a szép egyiptomi Amenartaszszal bujdostál ide és ekkor megtanultam szeretni, először és utoljára, egyszer és mindenkorra egész életemben és akkor jutott eszembe, hogy eljövök veled ide és a te és a magam számára igénybe veszem az élet adományát. Eljöttünk hát,

azzal az egyiptomi asszonynyal, a ki nem akart tőled elmaradni, és ime, a bölcs Nuut-ot halva találtuk. Ott feküdt és fehér szakállá, mint lepel takarta be alakját — és odamutatott, a hol én ültem, — de azóta már rég porrá vált és a szél szárnyaira kelt.

Kinyujtottam a kezemet és a porban valami kemény tárgyat érintettem. Emberi fog volt, egészen sárga, de jó állapotban. Feltartva, megmutattam Ayeshának, a ki kaczagott.

— Igen — szólt — kétségkívül az övé volt ime, mi maradt az öreg Nuutból és az ő bölcsességéből — egy hitvány fog! Mondom, itt feküdt halva és mi leszálltunk oda, a hová titeket is el foglak vezetni és ott összeszedve minden bátorságomat és koczkáztatva a halált, hogy az élet dicső koronáját elnyerhessem, belé álltam a tűzbe és halhatatlanul és friss szépséggel léptem ki belőle. Ekkor feléd nyujtottam karjaimat, Kallikratesz és kértelek, hogy fogadj el mátkádnak. A mint így szóltam, te megrettenve szépségemtől, elfordultál és karjaidat Amernartasz nyaka köré fontad. Erre düh futotta végig ereimet, kirántottam széles kardodat és a szivedbe mártottam. Lábaimhoz estél haldokolva és ott az élet szikrája helyett a halált oltottam beléd. Akkor még nem tudtam, hogy akaratom erejénél fogva a szemeim sugarával is ölhetek, azért örültségemben kardoddal öltelek meg.

— És midőn meg voltál halva, sirtam, ah! sirtam, mert én halhatatlan lettem, te pedig meghaltál. Ugy sirtam ott az élet helyén, hogy szívem beleszakadt volna, ha közönséges halandó asszony vagyok. És ő, a gyűlölt egyiptomi nő megátkozott az istenei nevében. — Megátkozott Osiris és Isis, Nephtys és Hekt, Sekhet az oroszlán fejű és Set nevében, örökké tartó bánatot könyörgött le fejemre. Ah! még most is látom sötét arczát; mint a vihar állt felettem, de nem birt ártani és én, én nem tudtam, hogy bírok e neki ártani. Nem is törődtem vele akkor és így együtt elvittünk téged onnan. Azután elküldtem őt, az egyiptomit, megszire a mocsárokon túl és úgy látszik, ő megélt, hogy egy fiut szüljön, írásban megörökítse ezt a történetet, a mely visszahozott téged hozzám, az ő vetélytársához és a te gyilkosodhoz. Ez az igaz történet, szerelmem. Mint minden dolog az életben kétféle, jó és rossz ez is, tán több benne a rossz, mint a jó és verbetükkel van az egész irva. De ez az igazság, semmit sem hallgattam el előtted. Kalikratesz. Most még egyet, mielőtt elindulunk, lemegyünk a halál színe elé, mert élet és halál igen szorosan vannak egybefűzve és ki tudja? történhetnék olyan is, a mi elválaszthatna bennünket újra egy bizonyos ideig. Én csak asszony vagyok, nem próféta és nem látok a jövőbe. De azt tudom — mert ezt az öreg bölcs Nuut-tól hallottam — hogy

életem csak meg van hosszabbítva, de nem élhetek örökké. Ezért, mielőtt indulnánk, mondd, Kallikratesz, hogy igazán szeretsz és hogy szivedből megbocsájtasz nekem.

— Lásd, Kallikratesz, sok rosszat tettem — talán gonosz tett volt az is, hogy lesujtottam azt a leányt a múlt éjjel, a ki téged még halálban is szeretett, de ő engedetlenkedett, és megharagított, szerencsétlenséget jósolva fejemre — és én lesujtottam. Igen, vétkeztem — szivem keserűségben, melyet nagy szerelmem szült — vétkeztem, de még érzem a jó és rossz közötti különbséget és szivem nincs elkérgesedve. A te szerelmed, Kallikrateszem, legyen megváltásom útja, mint a hogy időkkel ezelőtt szenvedélyem volt az ösvény, mely a rosszra vitt. Mert a nem viszonzott igaz szerelem, pokol a szivnek és osztályrésze az elátkozottnak, de a szerelem, mely szerelmünk lelkéből tükröződik ránk vissza, szárnyakat ad, hogy magasan szállhassunk magunk felett. Azért, Kallikratesz, vedd kezemet, emeld fel fátyolomat, nézz a szemembe, és mondd, hogy szivedből szeretsz és mindenekért megbocsájtasz nekem.

Elhallgatott, és a csodálatos gyengédség hangjában még ekkor is körülöttünk látszott lebegni. A hangja jobban meghatott, mint a szavai, annyira gyengéd és nőies volt. Leó is erősen meg volt hatva. Eddig inkább csak el volt bűvölve, jobb ítélete el-

lenére, de ez most elmúlt, és érezte, hogy igazán szereti e rendkívüli és remek asszonyt, mint a hogy, fájdalom, magam is szerettem. Szemei megteltek könnyel, és hozzá lépve gyorsan felhajtotta fátyolát, aztán kezét megragadva és mélyen a szemébe nézve, így szólt:

— Ayesha ! Szeretlek teljes szivemből, és a mennyire lehet megbocsájtani, megbocsájtom Ustane halálát. A többit, a mint nem ellenem vétettél, bocsássa meg néked a teremő. Én szeretlek, a hogy soha ezelőtt nem szerettem, és a tied leszek utolsó lehelletemig.

— Nos — felelt Ayesha büszke alázatossággal — a mikor az én uram így szól hozzám, nem illik, hogy én elmaradjak királyi nagylelkűsége mögött. Ime — és megragadva Leó kezét, a saját formás fejére tette, aztán lassan meghajolt, míg egyik térdé könnyedén a földet érintette. — Ime, engedelmességem zálogul meghajlok uram előtt. — Ime — és megcsókolta ajkait — hitvesi szerelmem zálogul megcsókolom uramat. — Ime, — és kezét Leó szívére tette — a bűnre, melyet elkövettem, a rettenetes századok emlékére, melyeket vázalkozásban töltöttem el, és a szellemre, — az örök életüre, a melyből minden, a mi él, ered, és a melyhez minden visszatér, esküszöm ! — Esküszöm szerelmem ez első boldog órájára, hogy lemondok a rosszról, és becsülni fogom a jót. Esküszöm, hogy

mindig a kötelesség ösvényén fogok járni. Esküszöm, hogy lemondok a nagyravágyásról, és napjaim végtelen sorainak végeig az igazság csillagát fogom követni. Esküszöm, hogy szeretni és tisztelni foglak téged, Kallikratesz, a kit az idők hulláma visszahozott karjaimba, életünk végeig, legyen az most, vagy idők múlva. Esküszöm, — de minek esküdjem még — a szók nem érnek sokat, de majd meglátod, hogy Ayeshának nincs hazug nyelve.

— Így, megesküdtem és te, Hollym, tanuja vagy esküvésemnek. Itt keltünk össze, én uram, a homálylyal fölöttünk nászmenyeyezet gyanánt, egyek vagyunk életünk fogytáig. A rohanó szelekre bizzuk esküinket, hadd ragadják az égnek és hordozzák meg az örökké mozgó föld körül.

— És most jöjjön vihar vagy napfény, jöjjön jó vagy rossz élet vagy halál, semmi sem választhat el bennünket többé.

— Induljunk, hogy minden úgy történjék, a hogy irva vagyon: és felvéve az egyik lámpát, a szoba vége felé közeledett, mely a ringó kő alatt volt s itt megállt.

Követtük Ő-t és láttuk, hogy a sziklafalban lépcső vagyis inkább csak oly tormán, kiugró szikladarabok voltak, a melyeket lépcsőhelyett lehetett használni. Ayesha ezeken kezdett lefelé haladni, szikláról-sziklára ugorva, mint egy zerge. Mi követtük őt, kevesebb ügyességgel; mikor tizenhat

vagy husz lépcsőn leértünk, láttuk, hogy egy rengeteg lejtőben végződnek, mely először kifelé futott, később pedig befelé fordult, mint egy felfordított kup alagutja. A lejtő igen meredek volt, néha igen sikos, de sehol sem járhatatlan és a lámpák világánál elég jól megjártuk, bár igen keserves volt így menni, egyikünk sem tudta hova, talán egy tűzhányó kihalt központja felé. Én igyekeztem pontosan megjegyezni az utat, amerre jártunk, a mi nem volt nehéz, mert sok különös formájú szikla volt az uton. Sokáig mentünk így, tán egy fél óráig, míg végre sok száz lábbal kiindulásunk pontja alatt észrevettem, hogy elérkeztünk a fordított kup központjába.

Itt olyan szűk és alacsony lett az utunk, hogy egymásután négykézláb kellett rajta keresztül másznunk. Vagy ötven ölnyre mászhattunk ilyen keserves módon, míg az alagut hirtelen oly óriási barlanggá tágult, hogy sem az elejét, sem az oldalát nem láthattuk, csak lépteink visszhangjáról ítéltünk nagyságára. Néhány perczig folytattuk utunkat abszolút csendben, mint lelkek, melyek eltévedtek Hades mélyeiben, Ayesha fehér, kísérteties alakja folyton előttünk lebegett, míg ismét egy szűk alaguthoz értünk, a mely egy második, sokkal kisebb barlangban végződött. Itt már tisztán láthattuk a sziklafalakat és oszlopokat, melyek a tetőt támogatták. Ez a barlang egy harmadik alagutban végző-

dött, a melyen keresztül halvány világosságot láttunk derengeni. Ayesha megkönnyebbülten sóhajtott fel, a mint a derengő fényt megpillantotta.

— Jó uton járunk — mondá — készüljetek a föld méhébe lépni, a hol az élet fogamzik, mely emberben, állatban, fában és virágban lüktet.

Gyorsan haladt előre és mi követtük őt félelem és kíváncsiságtól csordultig telt szívvvel. Mit fogunk látni! A mint lefelé haladtunk, az alagutban a világosság mindig erősebb lett, mint egy világító torony kisugárzása ragyogva felénk. Ez nem volt minden, mert a tüzfényt dörgéshez hasonló hang követte. Most keresztül jutottunk az alaguton és, oh — Istenem!

Egy harmadik barlangba jutottunk, lehetett vagy ötven láb magas és ugyanolyan széles. Finom fehér homok képezte talaját és falai simára voltak csiszolva. A barlang nem volt sötét, mint a többiek, hanem halvány rózsaszinben ragyogott, melyet gyönyör volt nézni. De itt nem láttuk többé a vilámszerű sugarakat, sem a dörgést nem hallottuk. De hirtelen, a mint elbámulva álltunk, a ragyogásban gyönyörködve és töprenkedve azon, hogy honnan eredhet ez a rózsás fény, egy rettenetes és gyönyörű dolog történt. A barlang távoli vége felől dörgő és csikorgó zajjal, a mely oly félelmet gerjesztett bennünk, hogy remegni kezdtünk. — Jó, szegény, térdre is esett, — lángfelhő, vagyis

oszlop lövelt elő, oly gazdag szinezetű, mint a szivárvány és ragyogó, mint a villám. Egy ideig, talán negyven perczig dörgött és lángolt így lassan körül-körül fordulva, aztán a borzasztó zaj fokonkint csendesült és a tűz eltűnésével teljesen megszűnt, ugyanazt a rózsás fényt hagyva maga után, a melyet már az imént csodáltunk.

— Közelebb, közelebb jertek, — kiáltott Ayesha izgatott hangon, — ime, az élet forrása és az élet szive, a hogy a föld keblében dobog. Nézzétek az anyagot, a mely minden élőnek erőt kölcsönöz, a föld szelleme, a mely nélkül kihülne és kihalna, mint a hold. Közelebb! közelebb! fürödjétek az élő tűzben és fogadjátok szüz erejét gyenge testetekbe, hogy ne oly gyengén lobogjon az élet sziveitekben, mint eddig, hanem oly erővel és fényvel, mint a hogy itt a földi lét forrásánál lobog.

Követtük őt a rózsás fényen keresztül a barlang végéhez és megálltunk a föld ütere mellett, a mely a fényt és tüzet kilövelte. A mint közelebb értünk, bizonyos vad és éles gyönyört éreztünk, és az élet oly teljét és erejét ereinkben, a melyet soha, életünk legerősebb és gyönyörtelibb napjaiban sem éreztünk soha. Csak az elmúlt tűznek a lehellete volt, a mely ért bennünket és már ettől is erősek lettünk, mint az óriások, és élénkek, mint a madár. A barlang felső végéhez értünk és egymásra nézve, a rózsás fényben, hangosan kacagtunk, szivünk

örömében és agyvelőnk isteni mámorában. Még Jób is kaczagott, szegény, a ki pedig már egy hét óta azt sem tudta, mi a kaczagás.

Tudom, hogy úgy éreztem magamat, mintha a költészet génusza szállt volna rám, — versben tudtam volna beszélni. Úgy éreztem, mintha a test súlyától megszabadulva, csupa lélek volnék, — nagyszerű gondolataim támadtak. Az érzések, melyek elfoglalták egész valómat, leirhatatlanok. Egy egészen más, egészen új énem volt, és a leglehetlenebb is igen könnyű dolognak tetszett előttem. Ekkor hirtelen, a míg még gyönyörködtem új énem remek mivoltában, — messziről — igen messziről hangzott megint az a szörnyű, morgó zaj és oly szörnyű ropogás, dörgés és csattogássá vált, a mely mindent magában foglalt, a mit zajban nagyszerűnek ismertünk. Közelebb és közelebb ért, míg végre egészen rajtunk volt, robogva, mint a mennydörgés kerekei a villám kocsijában. Jött is vele ismét a szivárványszínű felhő vagy tűzoszlop és megállapodott előttünk egy másodperczig, aztán lassan fordulva, távozott, a rettenetes zaj pompájától kísérve és eltűnt, nem tudom hová.

Oly csodálatos volt ez a remek látvány, hogy Ő-t kivéve, a ki karjait a tűz felé tárta, mi mindannyian a földre borultunk előtte, arcunkat a homokba rejtve.

Midőn elmúlt, Ayesha így szólt:

— Most itt a pillanat, Kallikratesz, ha a hatalmas tűz ismét megjelen, belé kell állnod. De előbb dobd le ruháidat, mert ezeket megégetné, bár testedet nem sérti meg. A tűzben kell állnod, a meddig csak kibírod és ha körülölel, szívd be, hadd hasson a szivedig, hogy semmit el ne veszíts a hatásából. Értettél, Kallikratesz?

— Értettelek, Ayesha, — felelt Leó — de, bár nem vagyok gyáva, félek ettől az ádáz tüztől. Hogy tudhatnám, hogy nem fog-e teljesen elpusztítani s így magamat elveszítve, elveszitenélek téged is? De azért megteszem — tette hozzá.

Ayesha gondolkozott egy kissé, aztán így szólt:

— Nem csodálom, hogy kételkedel, Kallikratesz; de szólj, ha engem látnál a tűzben állni és sértetlen maradni, akkor te is megteszed?

— Meg, — felelt Leó — beállok, ha elpusztulok is, hisz mondtam már, hogy most is beleállok.

— És én is bele akarok állni! — kiállítottam.

— Mit, te is, Hollym, — és hangosan kacagott — azt hittem, hogy megveted a hosszú életet? Mit gondolsz?

— Nem tudom! — feleltem — de meg akarom kísérteni a lángot és élni óhajtók.

— Jól van, — szólt Ő — lám, még sem vagy olyan bolond, mint gondoltam. Ime, én má-

sodszor fogok fürdeni az élő tűzben, szívesen megtoldanám éveim számát és szépségemet, ha lehetne. De ha ez lehetetlen is, legalább mitsem árthat. — Még egy más okom is van, — folytatta — hogy miért akarok újra a tűzben fürödni. Mikor először élveztem lángját, szívem tele volt szenvedélylyel és gyűlöléssel az egyiptomi Amenartasz iránt, és bármint igyekeztem is azután megjavulni, jellemem a szenvedély és gyűlölésg bélyegét viselte ama szerencsétlen nap óta, mind ez óráig.

De most másképp van. Kedélyem nyugodt és telve a boldogság gondolataival és ilyen szeretnék maradni örökre. Azért, Kallikratesz, még egyszer fürdöm, hogy méltóbb legyek hozzád. És kérlek téged is, ha majd te itt állsz a tűzben, üzz ki szivedből mindent, a mi gonosz, gondoldj a legjobbra, a mit az élet csak álmaidban adhat, gondoldj édes anyád csókjára.

— Most készülj! készülj úgy, mintha végórád közelgene és az árnyak országába kellene belépned és nem az élet dicső birodalmába. Készülj, mondom!

XII.

C s o d a.

Ezután néhány percz következett, mialatt Ayesha erőt látszott gyűjteni a tűzpróbára, mi pedig némán vártunk, egymásra támaszkodva. Végre, nagyon nagy távolból hangzott a dörgés első moraja, a mely nőttön nőtt, míg végre 'ujra dörgött és ropogott, mint ezelőtt. Ayesha, a mint hallotta, gyorsan ledobta patyolatfátyolát, aztán leoldotta derekáról az aranykigyót, remek haját magára rázta, mint egy köpenyt, aztán e takaró alatt le-bocsátotta fehér tapadó köntösét és az aranykigyót a haja fölért újra a derekára fonta. Így állt előttünk, csak gazdag hajába burkolva, a melyet az aranykigyó szoritott derekára, és szóval kimondhatatlan, hogy mily bájos volt így, és mégis mily isteni. Közel és közelebb dörögtek az örök tűz szekerei és ekkor Ő egyik márvány karját kibontva haja közül, Leó nyaka köré fonta.

— Oh, én szerelmem! szerelmem, — susogta — meg fogod-e valaha érteni, hogy mennyire szerettelek téged! — ezután homlokon csókolta, elment és az élet tűzének utjába állt.

Közeledett az iszonyú robogó, dörgő zaj, mintha a vihar erdőket zuzna utjában, aztán fel-

kapva a szálfákat, meredek sziklaoldalakon hengergetné le. Mind közelebb és közelebb lángsugarak, az élő tűz előfutói cikáztak a rózsás levegőben és végre a tűzoszlop maga is megjelent. Ayesha feléje fordulva, kinyújtotta karjait, mintha üdvözölni akarná.

Lassan közeledett és körüllebegte az Ő alakját, tűznyelveket láttam végigcikázni testén. Láttam, a mint kezeit belemerítette, mintha víz volna és fejére öntötte velök a tüzet, láttam, hogy még ajkai is megnyílnak és tüdejébe szivja a tüzet, rettenetes és csodálatos egy látvány volt.

Aztán karjait kinyújtva, csendesen állt, igéző mosolylyal ajkain, mintha a tűz szellemének megtestesülése volna.

A titokzatos tűz végig futott sötét hullámos haján, megaranyozva minden szálát, aztán márvány keblét és vállait ragyogta be, a melyről a haja lecsuszott, innen végig futott nyakán és finom vonásain, míg végre, mintha dicső szemeiben megpihent volna, a melyek fényesebben ragyogtak, mint az élet tüze.

Oh, mily gyönyörű volt így a tűzben állva! Az ég angyala sem lehetett volna szebb nálánál. Még most is fáj a szívem, ha eszembe jut, mint állt ott és mosolygott bámuló arcunkra, és életem hátralevő részének felét szívesen odaadnám, ha még egyszer láthatnám Ő-t így.

De hirtelen — oly hirtelen, hogy kimondani sem lehetett volna — változás lepte meg arcát. A mosoly eltűnt és helyét kemény száraz kifejezés foglalta el; a telt arcz megnyult, mintha a rémület nyujtotta volna meg. A dicső szemekből kihalt a fény, sőt úgy tetszett, hogy formái is vesztek a tökélyükből és ruganyosságukból.

Szemeimet dörzsöltem, azt hívén, hogy hallucinállok vagy a tűz vakító fénye okozza ez optikai csalódást, és a míg így tettem, a tűz lassan elvilámlott és dörgött valamerre a föld mélyébe, Ayes-hát ott hagyva, a hol állt.

A mint a tűz eltávozott, Ő Leó mellé lépett, úgy tetszett nekem, hogy járásából kiveszett a ruganyosság és kezét vállára tette. Tekintetem karjára tévedt, hová tűnt kerekded formája? vékony és szögletes volt. És az arcza — Istenemre! az arcza szemem láttára kezdett vénülni! — Azt hiszem, Leó is látta, mert visszarettent tőle.

— Mi lelt, én Kallikrateszem? — szólt és hangja, hová lett gyönyörű zengő, mély hangja? éles és recsegő hangon szólt.

— Mi ez, Kallikratesz? mi van velem? szédülk. Csak nem változott meg a tűz csodahatása, hisz az élet elve nem változhatik. Szólj, Kallikratesz, mi lelte a szemeimet? nem látok tisztán, — és ezzel kezeit fejéhez emelve, végig simított a

haján és — ah, borzalom — haja lehullott róla a földre.

— Nézzék! nézzék! — rikoltott Jób a rémület éles hangján. — Nézzék! nézzék! nézzék! hogy töpörödik össze! szentséges Isten, valóságos majommá változik! — és a földre zuhant, görcsös rohamokban vergődve a rémület kinjától.

Fájdalom, igaza volt! Még most is szédülök, a mint emlékem előtt megjelenik. — Ő szemlátomást zsugorodott össze: az aranykigyó, mely oly sokáig emelte remek formáit, lecsuszott csipőjéről a földre, kisebb, mindig kisebb lett, bőre szint váltott és ragyogó selymes fehérsége piszkos sárgásbarna szint öltött, míg végre olyan lett, mint a régi pergament. Fejéhez kapott; a gyengéd fehér kéz rutkarommá változott, mint egy egyiptomi mumia keze. És ekkor látszott megérteni a változást, a melyen keresztülment és sikoltozni kezdett — ah, hogy sikoltozott! — a földre vetette magát és úgy sikoltozott. Mindig kisebb és kisebb lett, míg végre nem volt különb egy páviánál. A bőre millió ráncz volt és formátlan arczán a vénség kimondhatatlan bélyege. Sohasem láttam ehhez hasonlót, de soha nem is látott senki sem ilyen agg kort, a milyen ez arczon volt kifejezve, a mely nem volt most nagyobb, mint egy kéthónapos gyermek arcza.

Végre elcsendesült csak gyengén mozgott még. Ő! a kit alig két percze mint a legszebb, leg-

remekebb asszonyát a világnak csodáltuk, itt feküdt előttünk, közel dus hajzata lehullott fürteihez, mint egy rut majom — utálat ránézni — és mégis ugyanez az asszony!

Haldoklott: láttuk és hálát adtunk az Istennek érte, mert a míg élt, érzett és milyenek lehetnek érzelmei? Csontos kezeire támaszkodva, felemelkedett és lassan ide-oda ingatta fejét. Nem látott, mert szemeit hályog borította. Oh! e rettenetes látvány gyötrelme! de megszólalt.

— Kallikratesz, — szólt reszkető, fojtott hangon. — Ne felejts, Kallikratesz! könyörülj megaláztatásomon! Vissza fogok térni ismét ifju és szép leszek, esküszöm, hogy úgy lesz, úgy kell lennie! Oh—h—h — lerogyott és elhallgatott. Ugyanazon a helyen, a hol kétezer évvel ezelőtt megölte Kallikrateszt, halt meg Ő is.

Legyőzve a rémület sulya által, mi is elvesztettük eszméletünket.

.

Nem tudom, meddig lehattunk így. Azt hiszem, órákig. Midőn végre kinyitottam szemeimet, társaim még mindig a földön heverték. A rózsás fény most is hajnalként ragyogott és az élet tűzének szekerei ekkor is szokott utjokon menydörögtek; ép a mint feleszméltem, tűnt el a tűzoszlop.

És az utálatos majom-alak is, a mely egykor a rettegett és dicső Ő volt, ott hevert ezer ránczokkal barázdált bőrében. Fájdalom, nem gonosz álmot láttam — de borzasztó valóságos történetet éltem át.

Mi okozhatta ezt a rettenetes változást? Megváltozott az életet adó tűz természete? Halált lehelt-e élet helyett? Vagy pedig a test, egyszer csodás anyagában fürödve, nem volt képes többet elbirni, és ha az eljárást ismételték, a két tűz hatása semlegessé tette egymásét, és a testet, a melyre hatottak, olyannak hagyták, a milyen a tűz befolyása nélkül lett volna? Ez, csak ez magyarázhatta meg Ayesha szörnyű vénülését, a midőn kétezer évnek a nyomai egyszerre lepték el testét. Mert az előttem fekvő test olyan volt, a milyen csak egy kétezer évet élt vén asszonyé lehetne. De ki magyarázhatná meg a történeteket? A tények bebizonyították. Azóta sokszor eszembe jutott, hogy a gondviselés ujját lássam történetekben. Ayesha, elevenen kriptájába zárkózva és kedvese visszajövetelét várva, századokon keresztül, kevés változást tett a világ forgásában. De Ayesha, a boldog és erős, halhatatlan szépséggel, ifjúsággal és századok bölcseségével felruházva, felforgatta volna a társadalmat, és tán megváltoztatta volna az emberiség sorsát. Ezzel ellene szegült volna az örök törvénynek, és bármilyen erős volt is, elpusz-

tittatott és visszahanyatlott a semmiségbe, — visszahanyatlott utálatos káprázattal.

Néhány perczig e szörnyűségeken töprenkedve feküdtem, míg erőm e villamos légkörben csakhamar visszatért. Ezután társaimra gondoltam és felkapaszkodtam, hogy segítsek rajtuk. De először fogtam Ayesha ruháját és patyolat fátyolát, a melylyel sugárzó szépségét szokta volt takarni, és elfordulva, hogy ne lássam, befedtem velük irtóztató maradványait az egykori szépségnek. Félttem, hogy Leó felérezve meg találná látni. Aztán Jóbbhoz léptem, a ki arczczal feküdt a földön és megfordítottam.

A mint fordult, karja sulyosan hanyatlott le, szivem elszorult — egy tekintet arczára — és láttam, hogy vége van. Hü szolgálk halva volt. Zaklatott idegei nem birták ki az utolsó borzalmat, a melyet szemei láttak, meghalt ijedtében.

Hogy mennyire elzsibbasztották érzékeinket az utolsó órák rettenetes tapasztalatai, legjobban bizonyítja az, hogy nem is igen éreztük ez újabb csapás sulyát. Egészen természetesnek látszott, hogy szegény öreg szolgálknak meg kellett halnia. Mikor Leó valamivel később magához tért és én megmondtam neki, hogy Jób meghalt, csak annyit mondott: — Oh, igazán? — És ezt nem szívtelenségből tette, mert ő és Jób igen ragaszkodtak egymáshoz és még most is sokszor szeretettel és saj-

nálattal emlékszik meg róla, de idegei érzéketlenekké váltak.

Mikor végre Leó teljesen magához térve felült, rettenetes dolgot láttak rajta szemeim. Haja mely szinaranyhoz hasonlított, mikor ide beléptünk öszültni kezdett és mire felértünk a föld színére, hófehérré változott. Arcza is husz évvel idősebbnek látszott.

— Mit tegyünk most, öregem? — kérdezte megtört hangon, a mint teljesen magához tért és megértette, hogy mi történt velünk.

— Igyekezzünk innen kijutni — felelém — ha csak nincs kedved ezt megkísérteni és az élő tűz éppen akkor előttünk ragyogó oszlopára mutattam.

— Ha bizonyos volnék benne, hogy megsemmisitene, — mondá nyers kacajjal — beleállnék. Az én átkozott gyávaságom mindennek az oka. Ha én nem haboztam volna, Ő nem tette volna ki magát még egyszer a tűz hatásának. De hátha én rám ellenkező hatással lenne? hátha halhatatlanná tenne? És nekem nincs kedvem vagy türelmem ezer évekig várni az Ő visszatértét, mint a hogy Ő várta az enyémet. Inkább meghalok öregem, a mikor az órák eléri és az árnyak birodalmában keresem fel Őt. Kisértsd meg te, ha kedved tartja.

De én csak fejemet ráztam. Lelkesültségem

lelohadt és az undor a hosszú élettől erősebben feltámadt bennem, mint valaha.

— Nos, fiam — feleltem — annyi bizonyos, hogy itt nem maradhatunk, ha csak őket követni nem akarjuk. — És a kis halom patyolatra mutattam, mely az Ő maradványait takarta és Jób merevülő testére. — Ha menni akarunk, hát induljunk. De lámpáink bizonyosan kialudtak eddig. — Felmeltem az egyiket, így is volt.

— Még van olaj a korsóban, ha csak ki nem folyt — szólt Leó közömbös hangon. — Megvizsgáltam a korsót, rendben volt. Remegő kézzel töltöttem meg a lámpákat, aztán meggyújtottam. A míg így el voltam foglalva, újra hallottuk az élet tüzésnek közelgő dörgését, a mint soha nem szünő körutján robogott.

— Nézzük meg még egyszer, — szólt Leó — soha ez életben többé ehhez hasonlót nem fogunk látni.

Különös kíváncsiság volt, de én osztottam benne, így hát megvártuk a mint lassan, fenségesen megjelent és tengelye körül forogva, eltűnt a szokott mennydörgés kíséretében. Ezután mi is elindultunk, de először mindenünk megfogta Jób hideg kezét és megrázta. Ez volt tiszteletadásunk egyetlen módja öreg, hűséges szolgánk iránt.

Ayeshát nem néztük meg többé, nem kívántuk még egyszer látni ez iszonyatot, de lehajoltunk és

mindenikünk vett egy fürtöt a hullámos fekete hajból, mely halálos kinjában hullott le fejről és most is örizzük e fürtöt, mint egyetlen emléket Ayeshának, a kit szépsége és bája teljében ismertünk. Leó ajkaihoz szorította az illatos haját.

— Azt mondta, hogy ne felejtsem el — szólt rekedten, — és hogy ismét fogunk találkozni. Istennemre! soha sem fogom Ő-t elfelejteni. Itt fogadom, hogy ha kijutunk is e sirból, soha ez életben nem lesz közöm más halandó asszonyhoz. És bárhová jussak, oly hiven fogom Ő-t várni, mint a hogy Ő várt engemet!

— Igaz — gondoltam magamban — ha oly szépen és ragyogón tér vissza, mint a milyen volt. De hát ha így jönne vissza, mint a milyen most?

És azután elmentünk és ott hagytuk a kettőt, az élet forrásának közvetlen közelében, és még is a halál hideg ölében. Milyen elhagyatottnak látszottak! és mily rosszul illettek egymáshoz! Az a kis halom kétezer éven keresztül a legokosabb, legszebb és legbüszkébb lény volt a világon. És szegény Jób! a kinek sejtelmei így beteljesedtek, is meghalt. Nos, legalább remek sirboltja van; és dicső dolog egy kriptába temetve lenni a királyi Hiya földi maradványaival.

Bucsupillantást vetettem reájuk, a mint ott feküdtek a rózsás fényben és aztán nehéz szívvél

távoztunk el. Éreztük — igen, éreztük mind a ketten, hogy Ayeshát szeretjük és életünk utolsó napjáig nem fogjuk elfelejteni.

XIII.

A z u g r á s.

Akadály nélkül jutottunk a barlangokon keresztül vissza, csak a mikor a lejtőhöz értünk, kezdődött feladatunk sulyos része. Az első, a fölfelé-mászás nehézsége, a második az ut megtalálásáé. Ha nem jegyeztem volna meg elmémben lejövet a sok különös alaku sziklát, sohasem találtunk volna vissza, hanem itt vándorolhattunk volna a tűzhányó méhében végkimerülésig és itt kellett volna meghalunk. Borzasztó volt a sűrű homályban és halálos csendben szikláról sziklára kapaszkodni és a lámpák gyöngé világánál vizsgálni őket, hogy el ne tévesszük az utat. Ritkán szóltunk, mert szívünk igen nehéz volt, csak előre botorkáltunk, sokszor elesve és megzuzva magunkat, folyton merev csendben. Annyira meg voltunk törve, hogy nem igen törődünk azzal, mi lesz velünk. Inkább csak ösztönszerűen igyekeztünk megmenekülni.

Igy mászkáltunk három vagy négy óra folyásáig, nem tudom bizonyosan meddig, mert óráink megálltak. Már azt keztem hinni, hogy teljesen

eltévesztettük utunkat, mikor hirtelen egy nagy sziklára ismertem, a melyet a tetőhöz közel jegyeztem meg magamnak. Csoda, hogy felismertem, már éppen elakartunk mellette haladni, mikor újra feltűnt sajátos formája, gondtalanul bámultam rá a lámpa világánál, és ekkor ötlött fel, hogy már lejövet is láttam. Ez volt a menekülésünk. Ezután gyorsan megtaláltuk a sziklalépcsőt, és utána a kis szobába jutottunk, a hol az áldott Nuut élt és meghalt.

De itt új rémlett várt reánk. Itt jutott eszünkbe, hogy szegény Jób ijedtében, leejtette a pallót, a melyen a sarkantyuról átjöttünk a ringó köre.

Hogy fogunk visszajutni palló nélkül?

Csak egy módja lehetett, — meg kellett kísérteni az átugrást, vagy itt kellett maradnunk és éhen halnunk. A távolság nem volt valami nagy, tiz vagy tizenkét láb, és láttam én már Leót husz lábnyira is ugrani a kollégiumban. Csakhogy most egészen mások voltak a körülmények. Két fáradt, kimerült férfi, az egyik közülök tul a negyvenen, egy ringó kő a kiinduló pont, egy remegő sziklacsucs, alatta a sötét feneketlen mélységgel a célpont. Szörnyű volt az igaz, de mikor ezeket Leó elő terjesztettem, ő igen röviden azt válaszolta, hogy csak két dolog közt választhatunk, tudniillik, vagy hirtelen halállal mulni ki a levegőben vagy pedig az éhség lassu kinhalálával itt e sziklaszobában. Ez ellen nem lehetett érvelni, de egy mégis

bizonyos volt, nem kísérhettük meg az ugrást, sötétben, meg kellett várnunk a fénysugarat, mely napnyugtakor keresztül furta a sötétséget. Hogy mily közel, vagy mily messze lehetünk a napnyugtától, azt nem tudhattuk, de azt tudtuk, hogy a fénysugár nem sokáig tart, legfeljebb pár perczig, úgy, hogy készen kell azt várnunk. Így hát elszántuk magunkat, hogy felmászunk a ringó kő tetejére és ott fekvé maradunk, míg el nem érkezik az idő. Lámpáink kialvóban levő világánál kimásztunk tehát a sziklaszobácskából és fel a szikla tetejére.

A különbség helyzetünkben igen érthető volt. Lent a kis szobában csak hallottuk a vihar szelét tombolni fejünk fölött, de itt a ringó kövön, a melyen arczra borulva feküdtünk, ki voltunk téve környörtelen dühének, a mely majd az egyik, majd a másik oldalról esett nekünk, ordítva és csapkodva a hegyszakadék sziklahasadékaiban, mint tizezer elkárhozott lélek. Itt feküdtünk órákig remegés és félelem közt és hallgattuk a vihar üvöltését, melyhez a szemben levő sziklasarkantyú mély hangon, mint egy aeol-hárfa zengett. Semmi soha meg nem közelítheti annak a helynek szörnyű voltát és a sötétség démonainak sirását. Szerencsénkre nem volt hideg, a szél melegen fújt, különben elvesztünk volna. Így feküdtünk és hallgattuk a vihar zenéjét és ekkor olyasmi történt velünk, a mi — bár csak véletlen lehetett — mégis borzasztón hatott beteg idegeinkre.

Emlékezni fog az olvasó, hogy mikor Ayesha a sarkantyu élén állt, mielőtt átjöttünk volna, a vihar letépte köpenyét és elsodorta, nem láttuk, hova. Nos, — alig akarom elmondani, oly különös a dolog — a mint így feküdtünk a ringó kövön, ugyanaz a köpeny szállt felénk a levegőben lebegve, mint a halott emlékezete és Leóra hullt, tetőtől-talpig letakarva őt. Hirtelen nem is tudtuk, mi az, de aztán megismertük és szegény Leó ekkor először tört ki és keservesen zokogott, a sziklára borulva. Kevéssel ezután, hirtelen, minden előjel nélkül, az éles lángpallos keresztül hasította a levegőt, végigfénylet a ringó kövön, a hol feküdtünk és hegyével a sarkantyu tetejét érintette, a sötét ürön keresztül.

— Most — szólta Leó — most vagy soha. Felkeltünk és kinyújtóztattuk fáradt tagjainkat, aztán néztük a ködfelhőket, a melyeket vérpirosra festett a sugár, a mint a vihar keresztül kergette őket rajta, a feneketlen mélység felé, aztán néztük az ürt a remegő sarkantyu és a ringó szikla között és sziveinkben kétségbeesve, a halálra készültünk. Nem fogjuk tudni keresztülugrani, bármily kétségbeesett erővel fogjunk is hozzá.

— Ki ugrik először? — kérdeztem.

— Te ugorj, öregem — szólta Leó, majd én a ringó kő másik szélére állok, hogy megszilárdítsam.

Olyan messziről kell neki futnod, a milyen

messziről csak lehet és magasan ugranod; a többit az Isten kegyelmére kell biznunk.

Beleegyezésem jeléül biczzentettem, aztán olyat tettem, a mit Leó gyermekkorától nem tettem volt. Feléje fordultam és megölelve, megcsókoltam.

— Isten veled, fiam — szóltam — remélem, hogy találkozunk, bár menjünk is.

Meg voltam győződve, hogy végórám elérkezett.

Erre visszahúzódtam a szikla szélére és vártam, míg a szél a hátam mögé került, aztán lelkemet Istennek ajánlva, neki futamodtam a kő hosszán végig és vadul neki ugrottam a levegőnek. Oh, az a rémitő érzés, a mint kirepültem az ürbe, és rögtön tudtam, hogy — rövidet ugrottam! Lábam nem érintette a sziklacsucsot, csak testemmel horzsoltam, a mint leestem a semmiségbe. Egy éles sikoltással kaptam feléje mind a két kezemmel, de az egyik lesiklott és én megfordulva, félkaromon szemközt lógtam a sziklával, a melyikről ugrottam. Vad erélylyel kaptam balkezemmel a szikla felé és ezuttal sikerült egy kiálló kődarabot megfognom és így lógtam az éles, vörös sugárkörben ezer és ezer lábürrel lábaim alatt és a kiálló sziklasarkantyúval fejem felett. Ha erőm lett volna is a kezeimen felhuzni magamat, utamat állta a szikla.

Nem tehettem egyebet, minthogy a sziklába

kapaszkodjam, a mig lehet, aztán essem — essem le a végtelenbe. Ha valaki ennél utálatosabb helyzetet el tud képzelni, hát szóljon. Én tudom, hogy a mig a fél percz tartott, majd eszemet vesztettem.

Hallottam Leót felordítani, aztán láttam hirtelen a levegőn keresztül ugrani, magasan és könnyedén, mint egy zergét. Remek ugrást tett kétségbeesése és rémülete hatása alatt, úgy repülve át az ürt, mintha ez csak játék volna és bizton elérv a sziklán a kitüzött pontra, a hol leborult, nehogy a vihar lesodorja. Éreztem, hogy a szikla megremegett fölöttem a lökéstől és láttam, a mint a ringó kő, melyet erősen lehajlított volt, a mint felugrott róla, visszapattant és évezredek óta először elveszítvén egyensúlyát, rettentő csattanással zuhant bele a sziklaszobába, mely annyi ideig az öreg Nuut remetelakása volt, — örök időkre elzárva a lejárást az élet tűzéhez.

Mindez egy másodperc alatt történt és rémitő helyzetem daczára is arra gondoltam, hogy soha többé halandó ember nem fogja látni az élet tűzét.

A következő pillanatban éreztem, hogy Leó jobb csuklómat mind a két kezével megragadta. A köre fekve, épen hogy elérhetett.

— El kell eresztened magadat, hogy a kő ne legyen feletted, — hallottam nyugodt és komoly hangját — aztán megpróbálom, hogy felhuzhat-

lak-e, ha nem, együtt veszünk el mind a ketten. Megértettél?

Felelet gyanánt eleresztettem a sziklát előbb a balkezemmel, aztán a jobbal, minek következtében kilódultam a levegőbe, egész sulyommal Leó karjain függve. Rettenetes pillanat volt.

Tudtam, hogy Leó igen erős férfi, de lesz-e annyi ereje, hogy engem most felhuzzhasson a szikla tetejére, mikor semmi támaszponttal nem bir? Néhány másodperczig ide-oda lóbálóztam a levegőben, míg ő összegyűjtötte erejét, aztán hallottam izmait ropogni fejem fölött és éreztem, hogy felkap, mintha kis gyermek volnék, míg végre balkarommal megkaphattam a szikla tetejét és testemmel ráfekhettem. A többi könnyen ment; két vagy három másodpercz múlva teljesen fönt voltam és kimerülten lélekzet után kapkodva, feküdtünk egymás mellett remegve, mint a nyárfalevél és a kiállt rémület hideg verejtékével homlokunkon. Ekkor hirtelen eltűnt a napsugár.

Egy félóráig pihenhattünk így szó nélkül, aztán elkezdtünk a sötétben nagy keservesen a sarkantyun végigmászni. Itt a szél is kevésbbé ért bennünket és elég gyorsan elértük az első barlang vagyis alagut bejáratát. De itt újabb nehézséggel álltunk szemben; sem olajunk, sem lámpánk nem volt, hogy megyünk végig ezen a sötét alaguton, melynek a talaja tele volt sziklatörmelékkel? Nem

maradt hátra egyéb, mint a tapintás érzékére bizni magunkat és megjárni az alagutat sötétben, így hát bemásztunk, attól félve, hogyha késlekednénk, a kimerülés erőt venne rajtunk és ott fekédnénk le meghalni, a hol vagyunk. Szörnyű egy ut volt! tele sziklatörmelékekkel, a melyeken elbotlottunk és véresre zúztuk magunkat. Egyetlen vezetőnk az alagut oldalfala volt, a melyet folyton tapogatva, haladtunk a sötétben. Tovább, tovább haladtunk, lassan és gyengén, minden pillanatban megálltunk pihenni, mert erőnk fogytán volt. Egyszer el is aludtunk és jó sokáig alhattunk, mert felébredve, éreztük, hogy minden tagunk merev és a vér keményre száradt sebeinken. Aztán ismét tovább vonszoltuk magunkat, már-már kétségbeesés töltötte el sziveinket, midőn újra megláttuk a napvilágot és kijutottunk a sziklás mély utba, mely a hegyoldalon vezetett végig.

Kora reggel volt, éreztük ezt a levegő frisségén és láttuk a remek kék égen, melyet soha nem reméltünk többé viszontláthatni. Egy órával naplemente után léptünk be az alagutba, így hát egész éjjel tartott, míg végig tudtunk mászni e rettenetes uton.

— Még egy erőfeszítést, Leóm, — szoltam fuldokolva — és elérjük a lejtőt, a hol Billalit hagytuk, ha ugyan el nem ment. Jer, ne hagyd el magadat. — Azért szoltam így, mert Leó a földre

vetette magát. Fölkelt és egymásra támaszkodva, valahogy lejutottunk a meredeken, maig sem tudom, hogyan, csak arra emlékszem, hogy egyszer csak egymáson fekve, lent voltunk a gyepon és azután elkezdünk négykézláb mászni a sűrű felé, a hol az Ő rendelete szerint Billalinak várni kellett reánk. Nem voltunk képesek többé lábra állni. Alig mászhattunk így ötven ölnyire, a mikor egy kis sűrüből egy néma sietett felénk, hogy megnézzé, miféle különös állatok vagyunk. A mint közelünkbe ért, megállt, ránk bámult egy darabig, aztán kezeit összezsapva feje fölött, majdnem lerogyott ijedtében. Nem is csoda, rettentő látványt nyújtottunk. Először is Leó, megfehéredett hajával, megtépett ruhájában, véres sebekkel borított arczával és kezeivel elég fájdalmas képet nyújtott, a mint keservesen vonszolta magát a földön és magam sem voltam sokkal különb. Tudom, hogy mikor két nappal ezután valamely viztükörben megnéztem arczomat, alig ismertem magamra. Mindig is rút voltam, de azóta a rútság mellett különös bélyeget viselek az arczomon — valami hasonlót ahhoz a vad tekintethez, a melyet egy álmából hirtelen fölkeltett ember ijedt szemeiben látunk. De nem csoda. A mit csodálok, az, hogy ép észszel menekültünk meg onnan. Hirtelen nagy megkönnyebbülésemre az öreg Billalit láttam felénk sietni és alig tudtam megállni, hogy el ne nevessem magamat a

megdöbbenés különös kifejezésére, mely tisztas arczán mutatkozott.

— Oh én páviánom! oh, én páviánom! — kiabált — én édes fiam! igazán te vagy ez — és az oroszlán? Jaj nekem! hisz a sörénye oly érett volt, mint a gabona, most meg fehér, mint a hó. Honnan jöttök? Hol hagytátok a malaczt és hol van Ő, a kit szolgálunk!?

— Meghaltak! mind a ketten meghaltak! — feleltem — de ne kérdezz most; segíts rajtunk, adj ennünk és innunk, mert különben szemeid láttára halunk meg. Nem látod, hogy nyelvünk fekete a szomjuságtól? Hogy tudjunk beszélni vele?

— Meghalt! — kiáltott. — Lehetetlen! Ő a ki halhatatlan, meghalt! Hogy lehetne ez?! — Aztán észrevéve, hogy a némák, a kik elősiettek, figyelik szavait, elhallgatott és intett nekik, hogy vigyenek minket a tanyájukra, a mit rögtön meg is tettek.

Szerencsénkre éppen valami husféle főtt a tűzön, ebből Billali megettetett bennünket, mert magunk gyöngébbek voltunk, hogysem enni tudtunk volna. Azután megparancsolta a némáknak, hogy mossák le rólunk a vért hideg vízzel és fektessenek egy halom száraz, illatos fűre, a hol rögtön elaludtunk, testünk és lelkünk végkimerülésében.

XIV.

A hegyeken keresztül.

A mire legközelebb emlékszem, az borzasztó merevség volt minden tagomban, és az a meggyőződés, félig éber agyamban, hogy pokrócz vagyok, a melyet éppen most poroltak ki. Felnyitottam szememet és az első, a kire tekintetem esett, az öreg barátom Billali volt, a ki rögtönzött ágyam szélén ülve, gondolatokba mélyedve simogatta hosszú szakállát. Az ő látása egyszerre eszembe hozta mindazt, a mit átéltünk, kivált mikor szegény Leóm összezuzott arczára és megfehéredett hajára tévedt tekintetem. Lehunytam szemeim, és fájdalmasan nyögtem.

— Soká aludtál, páviánom — szólt az öreg Billali.

— Milyen sokáig, atyám? — kérdeztem.

— A nap egy tordulójáig, és a hold egy fordulójáig, egy nap, és egy éjjel aludtál, és nézd, az oroszlán még most is alszik.

— Áldott legyen az álom — feleltem — mert elnyeli az emlékezetet.

— Mondd el, hogy mi ért benneteket? — kérdezett — és mit jelent az a különös história az — Ő — haláláról, a ki halhatatlan? Gondolkozzál,

fiam, mert ha ez igaz, akkor te és az oroszán nagy veszélyben forogtok, majdnem tüzes már a fazék, a melyet fejetekre huznak és azoknak a gyomra, a kik meg fognak benneteket enni, korog immár az éhségtől. Nem tudod, hogy ezek az amahaggerek, az én gyermekeim, ezek a barlanglakók gyűlölnék titeket? Minden idegent gyűlölnék, titeket pedig különösen, testvéreik miatt, a kiket Ő kínlállal öletett meg miattatok. Bizonyos, hogyha egyszerre megtudják, hogy nincs mit félniök Hiyától, a borzalmastól, a kit szolgálunk, megölnék benneteket a tüzes fazékkal. De hadd hallom történetedet, szegény páviánom.

Igy biztatva, hozzáfogtam elbeszélésemhez, de nem úgy mondtam el mindent, a mint történt. Az Ő halálát úgy igyekeztem megmagyarázni, hogy valamiképpen tűzbe esett és elégett. Elmondtam neki egyet-mást menekülésünk borzalmaiból, a mi igen nagy hatást tett rá. De világosan láttam, hogy nem hisz Ayesha halálában. Azt elhitte, hogy mi hiszszük, hogy Ő meghalt, de szerinte, Ő csak jónak látta eltűnni szemeink elől egy időre. Egyszer — mesélte — édes atyja életében tűnt el így tizenkét esztendőre és egy hagyomány szól róla a régi idők-ből, a mikor egy emberöltőig nem látta senki, egy más asszony már el is foglalta a helyét és ekkor hirtelen előtűnt és megsemmisítette az alkirálynét.

Én erre mit sem feleltem, csak szomoruan ráztam a fejemet. Haj! jól tudtam én, hogy Ayesha sohasem fog többé megjelenni, vagy legalább is az öreg Billali sohasem fog többé látni.

— És most, páviánom — folytatta Billali, mit szándékoztok tenni?

— Nem tudom biz én, atyám. Nem szökhetnénk meg ez országból?

Fejét rázta.

— Igen nehéz feladat. Kôr-on nem mehettek keresztül, mert ha azok a vadak megtudják, hogy egyedül vagytok — nos — és jelentős mosolylyal olyan mozdulatot tett, mintha kalapot tenne a fejére. — De van egy titkos ösvény is, a melyet egykor említettem előtted. Hanem azután következik a mocsár három napi járóföldre, és hogy a mocsár után mi következik, azt nem tudom, de hallottam emlegetni, hogy két napi járó földre van egy hatalmas folyó, a mely a fekete vízbe ömlik. Ha odáig eljuthatnátok, talán megtudnátok szabadulni, de hogyan juttok el odáig?

— Billali — mondám — tudod, hogy én egyszer megmentettem az életedet. Most fizesd vissza a tartozásod, atyám, és mentsd meg az enyémet és az oroszlánét. Jó lesz rá visszaemlékezni, ha majd végórád közeledik, és lesz mit a mérlegbe vetni életed gonosz cselekedetei ellenében, ha ugyan cselekedtéel gonoszat. De meg ha igazad van abban,

hogy ő még visszatér, bizonyosan meg fog jutalmazni ezért.

— Fiam, pávián — felelt az öreg — ne hidd, hogy háládatlan a szívem. Nagyon jól tudom, hogyan mentettél meg, mikor azok a kutya a vízbe hagytak volna fulni. Megfizetek neked mindenekért, és ha meg lehet menteni benneteket, hát meg foglak menteni. Figyelj! holnap hajnalban legyetek készen, gyaloghintókon foglak benneteket átvitetni a titkos utakon és keresztül a mocsárokon. Ezt fogom tenni, de az Ő nevében fogom nekik parancsolni, hogy tegyék, mert azt tudják, hogy a ki az Ő parancsát nem teljesíti, az a hiénák martaléka leszen.

Leó állapota fölkelése után nem bizonyult olyan rossznak, mint a milyennek külseje után hitte volna az ember. Mindaketten jól megreggeliztünk, aztán elsántikáltunk egy forráshoz, megfürödtünk és ismét aludtunk estig, a mikor aztán hat helyett vacsoráztunk. Billalit nem láttuk egész nap, kétségkívül menekülésünk érdekében járt gyaloghintók és emberek után, mert az éj közepén egy jó csoport ember megérkezése zavart fel álmunkból.

Hajnalban az öreg ember maga is megérkezett és elmondta, hogy az ő rettegett nevében sikerült elég embert, gyaloghintót és két vezetőt szereznie, hogy a mocsárokon keresztül kalauzoljanak bennünket, egyuttal sürgette indulásunkat, kijelentve,

hogy velünk jön, nehogy árulás ejtsen meg bennünket.

Nagyon meghatott ennek a vén vad embernek a jósága, irántunk, védtelen idegenek iránt. Mert egy három napi, sőt neki hat napi ut, mert vissza is kellett térnie — azokon a halált lehelő mocsarakon keresztül, nem volt könnyű feladat az ő korában és ő jókedvvel indult utnak, hogy védelmünkre legyen jelenlétével. Ez azt bizonyítja, hogy még azok között a borzasztó amahaggerek között is akad jószívű derék ember. Pedig ők komorságuknál és pokoli kegyetlen szokásaiknál fogva, a legvadabb vadak, a kiket csak valaha láttam. Lehet, hogy az önérdek is sarkalta az öregét. Azt is hihette, hogy ő hirtelen visszatérhet és számon kérheti tőle a vendégei sorsát, de mégis csak nagy dolog volt, a mit velünk tett és én életem utolsó napjáig hálásan gondolok öreg Billali barátomra.

Igy hát némi reggeli után felkaptunk gyaloghintóinkra és a mi testi jóvoltunkat illeti, kitünően éreztük magunkat a pihenés és alvás után. Lelki állapotunk elképzelését az olvasóra kell bíznom.

Ezután egy keserves hegymászás következett, néha a természettől alkotott, de legtöbbször emberkéz által a sziklába vágott kigyózó régi utakon. Természetesen itt a gyaloghintóknak nem vehettük hasznát, mindnyájan gyalogoltunk. Délre elértük a sziklahegység magas és széles tetejét és nagyszerű

kilátást élveztünk innen egyfelől a kôr-i sikra romjaival, a melyek között tisztán kivehattuk az igazság templomának óriási formáit, másfelől a végtelen, elhagyatott szomoru mocsásra. E sziklafal, mely valamikor a kráter széle lehetett, egy mért földnyi széles volt. Keresztül mentünk e hatalmas védőfalon és következett a leszállás, a mi nem volt oly nehéz, mint a kapaszkodás, de majdnem veszélyesebb, és egész estig tartott. Éjjel pihentünk a hegy aljában, még mindig igen magasan a mocsárok felett.

Következő reggel megkezdődött utunk a borzalmas mocsár-tengeren, a melyet már egyszer leirtam. Három egész nap hurczoltak bennünket hordozóink, míg végre szilárd talajra értük, mely a végtelenig terült előttünk, miveletlenül, majdnem teljesen fa nélkül, de tele a vad mindenféle nemével.

És itt a következő reggelen bucsut vettünk, nem minden bánat nélkül, öreg Billali barátunktól, a ki fehér szakállát simogatva ünnepélyesen megáldott bennünket.

— Áldott légy, fiam, pávián, utaidon és áldott légy te is, oh, hatalmas oroszlán. Többet nem tehetek értetek. De ha valaha visszajutok hazátokba, legyen több eszetek és ne induljatok olyan földre, a melyet nem ismertek, mert nem mindig térhetnétek meg onnan, hanem ott hagyhatnátok

fehér csontjaitokat, hogy földi utaitok véghatárát jelölje. Még egyszer légy áldott, fiam, sokszor fogok rád gondolni és tudom, hogy te is megőrzöd emlékemet, mert bár arczod rut, de a szived igaz. — Ezzel elfordult és ment, és vele ment a sok komor amahagger is és soha sem láttuk őket többé.

Utánuk néztünk, a mint lassan-lassan eltűntek egymásután a mocsár ködében, aztán megfordultunk és egymásra néztünk. Három héttel ezelőtt négy férfi érkezett a kôr-i mocsárok közé, ketteje meghalt és a másik kettő olyan események szemtanuja volt, melyek fölértek a halállal. — Három rövid hét alatt! — Az időt az események szerint kellene mérni és nem az órák múlása szerint. Ugy tetszett nekünk, hogy harmincz esztendeje, hogy hajónk elsülyedt.

— Zanzibár felé kell indulnunk, Leó — szoltam — bár a jó Isten tudja, hogy elfogjuk-e valaha érni.

Leó biczczentett — és elindultunk az egy öltő ruhában, a mi velünk volt, egy iránytűvel, revolvereinkkel, expresszpuskánkkal, és vagy kétszáz töltéssel. És így végződött látogatásunk a hatalmas és királyi Kôrban. A mi ezután ért bennünket utunkban, arról itt e könyvben nem akarok beszélni. Elég legyen annyi, hogy hihetetlen fáradtság és nélkülözések után elértük a Zambesit, a mely százhetven mértföldnyire volt onnan, a hol Billalitól el-

váltunk. Ott hat hónapig be voltunk zárva egy vad törzsnél, a kik földöntuli lényeknek tartottak bennünket, leginkább Leó fiatal arcza és hófehér haja miatt. Innen megszökve, átmentünk a Zambesin és délnek vándoroltunk, a hol félholtan az éhségtől, szerencsénkre egy félvér portugál elefántvadászra akadtunk, a ki messzebb eljött egy csoport elefánt után, mint szándéka lett volna. Ez az ember vendégszeretettel bánt velünk és az ő támogatásával számtalan kaland és mondhatatlan szenvedések után végre eljutottunk Delagoa-Bay-ba, tizennyolcz hónappal azután, hogy elhagytuk Kört és a következő napon sikerült gőzösre szállnunk, a mely Angliába szállított bennünket. Utunk hazafelé szerencsés volt és Southamptonban szálltunk partra, éppen két évvel ama nap után, a melyen vad és látszólag nevetséges kutatásunkra indultunk volt, és én e sorokat régi lakásomon írom, Leóval a hátam mögött, ugyanabban a szobában, melybe huszonkét évvel ezelőtt szegény barátom. Vincey, tántorgott be a nehéz vasszekrényvel kezében.

És ez a vége ennek a különös történetnek, a világra nézve. Hogy mi lesz a vége, Leóra vagy reám nézve, nem tudom. De érzem, hogy még nincsen vége.

Egy történet, a mely kétezer éve kezdődött, még messze kinyulhat a homályos és távol jövőbe.

Hogy Leó igazán a régi Kallikratesz megtes-

tesülése-e? vagy csak Ayeshát csalta meg az öröklött rendkívüli hasonlatosság? Itéljen az olvasó. Én azt kiszem, hogy Ő nem csalódhatott.

Sokszor ülök egyedül, éjjel, elmém szemeivel fürkészsve a jövő sötéttségét és azon töprenkedve, hogy milyen lesz a nagy dráma végső jelenete, és hol lesz végső jeleneteinek a színpada? És ha a végső kifejlődés bekövetkezik — a mint nem kétkellem, hogy be kell következnie — milyen szerepet fog benne játszani a szép egyiptomi Amenartas, a Faraók királyi véréből való herczegnő, a ki iránt való szerelmében szegte meg Kallikratesz, Isis papja, fogadalmát, a kit a bosszuálló könyörtelen istennő haragja elől futva, Kôrban, Lybia partjain ért utól végzete.

Országos Szechenyi Könyvtár

— V É G E . —

SINGER ÉS WOLFNER kiadása, BUDAPEST.

„AZ ÉN UJSÁGOM“

Szerkeszti: PÓSA LAJOS.

Képes heti gyermeklap. 5—12 évesek számára.

Néhány szó Az Én Ujságom-ról.

Az Én Ujságom a legjobb, a legolcsóbb és legelterjedtebb képes magyar gyermeklap. Szerkeszti: *Pósa Lajos*.

Az Én Ujságom tárháza a szebbnél szebb olvasmányoknak s méltó arra, hogy minden szüle, a ki csak teheti, járassa gyermekének. Tanul belőle a gyermek minden szépet, jót, a mi a jövőjét megalapítja.

Az Én Ujságom fejleszti a gyermekvilág izlését, gyönyörködteti, oktatja és tágitja ismeretkörét.

Az Én Ujságom fáradhatatlan szerkesztője *Pósa Lajos*, a gyermekek Pósa bácsija, maga köré csoportosított minden tollforgató embert, a legnagyobbtól a legkisebbig. *Jókai*-tól kezdve munkatársa *Az Én Ujságom*nak mindenki a kinek az irodalomban neve van. S végül ott van minden számban 8–10 művészi kivitelű kép s gyakrabban színes műmelléklet.

Az Én Ujságom naptárát, mely pompás színnyomatu borítókkal van ellátva s igen gazdag tartalmú, az új előfizetők *ingyen* kapják.

Az Én Ujságom minden héten szombaton jelenik meg, vasárnap mindenütt kézben van.

Előfizetési ára: negyedévre 1 frt., fél évre 2 frt., egész évre 4 frt.

Az előfizetési pénzek legczélszerűbben postautalványon a következő címre küldendőek:

„Az Én Ujságom“ kiadóhivatalának Budapest,

Andrássy-út 10. szám.

Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal.

SINGER ÉS WOLFNER kiadása, BUDAPEST.

Szerkeszti :
HERCZEG FERENCZ.

Uj Idők

Szerkeszti :
HERCZEG FERENCZ.

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap.

Herczeg Ferencz szerkesztése és kiváló magyar írók és művészek rendes közreműködése mellett, deczember közepén képes hetilap indult meg Uj Idők czimmel.

Az Uj Idők szépirodalmi, művészeti és társadalmi épes *családi lap* lesz. Megjelenik minden vasárnap, nagy terjedelemben, gazdag és érdekes tartalommal, művészi kivitelű képekkel.

A rendes heti kiadáson kívül kéthetes füzetes kiadásban is megjelenik az Uj Idők. Irányára nézve

magyar, előkelő és modern

esz. A magyar család szükséges közlönye és a magyar irodalmi, művészeti és társadalmi élet hű tükré.

Mutatványszámot kívánatra ingyen küld

az „Uj Idők” kiadóhivatala

Budapest, Andrásy-út 10.

Előfizetési ára : negyedévre 2 frt, félévre 4 frt, egész évre 8 frt.
A kéthetes füzet ára 30 kr.

Az „Uj Idők” minden postahivatalnál, utalványon és minden könyvkereskedőnél megrendelhető.

Az „Egyetemes Regénytár“-ban eddig megjelent kötetek

JEGYZÉKE.

<i>Abonyi. Magduska öröksége, regény. II. évf. 7—8. k.</i>	2.—
— <i>A „pénzes molnár“ románcza. IV. évf. 12. k.</i>	1.—
<i>Aidé. Az uri körökben. I. évf. 18. k.</i>	1.—
<i>Alexander Mrs. Sibilla. X. évf. 5—7 k.</i>	3.—
— <i>Egy házasság története. XV. évf. 8—9 k.</i>	2.—
<i>Ambrus Zoltán. A gyanu. XV. évf. 16. k.</i>	1.—
<i>Andor. Tündező világ. VIII. évf. 3—4. k.</i>	2.—
<i>Bársony István. Keresd az asszonyt. XVI. évf. 18. k.</i>	1.—
— <i>Ecce Homo. XII. évf. 9. k.</i>	1.—
— <i>A kaméleon leány története. XV. évf. 18. k.</i>	1.—
<i>Benedek Elek. Falusi bohémek. XV. évf. 10. k.</i>	1.—
<i>Beniczkyné. Saját kezébe, regény. I. évf. 16. k.</i>	1.—
— <i>„Ó az“, regény. III. évf. 1—2. k.</i>	2.—
— <i>A hegység tündére, regény. V. évf. 1—2. k.</i>	2.—
— <i>Rang és pénz, regény. VI. évf. 6—7. k.</i>	2.—
— <i>A vér. VII. évf. 18. k.</i>	1.—
— <i>Közvélemény. XII. évf. 11—12. k.</i>	2.—
<i>Békefi Antal. Kálvárián. IX. évf. 11. k.</i>	1.—
<i>Beöthy László. Két leány és egy legény. X. évf. 8. k.</i>	1.—
<i>Boisgobey. A kék fátyol, regény. I. évf. 7—8. k.</i>	2.—
<i>Borosatyán N. Mindszentí Katalin. IX. évf. 17. k.</i>	1.—
<i>Bret-Harte. Yerba Buena. VII. évf. 6—7. k.</i>	2.—
<i>Bréte Jean de la. Vadrózsa. XI. évf. 14—15. k.</i>	2.—
<i>Bródy S. Emberek. Elbeszélések. III. évf. 17. k.</i>	1.—
— <i>Faust orvos. V. évf. 10. k.</i>	1.—
— <i>Nyomor. VIII. évf. 16. k.</i>	1.—
— <i>Hőfehérke, regény. IX. évf. 9. k.</i>	1.—
— <i>Az ezüst kecske. XX. évf. 1—2. k.</i>	2.—
<i>Burnet F. H. „A kis lord“, regény. IV. évf. 16. k.</i>	1.—
<i>Carmen Sylva. Tábori posta, regény. II. évf. 17—18. k.</i>	2.—
<i>Cherbulius. Holdenis Meta, regény. III. évf. 7—8. k.</i>	2.—
— <i>Miss Rovel, regény. V. évf. 17—18. k.</i>	2.—
— <i>A Csókás-tanya. XI. évf. 10—11 k.</i>	2.—
<i>Coleman John. Curly, egy színész története. VI. évf. 5. k.</i>	1.—
<i>Collins. „Nem!“ Regény. I. évf. 13—14. k.</i>	2.—
<i>Conway. Beatrice házassága, regény. I. évf. 4—5. k.</i>	2.—
— <i>Élő halott, regény. II. évf. 3—4. k.</i>	2.—
— <i>Paulina, regény. V. évf. 3—4. k.</i>	2.—
<i>Coppée. A bűnös, regény. XIV. évf. 10—11. k.</i>	2.—
<i>Couperus Louis. Végzet, regény. VIII. évf. 17. k.</i>	1.—
<i>Croker B. A szép Neville kisasszony. IX. évf. 7—8. k.</i>	2.—
— <i>Családi hasonlatosság, regény. XIII. évf. 7—8. k.</i>	2.—
— <i>A milliomos. XIV. évf. 7—8. k.</i>	2.—
— <i>Asszony-e vagy leány. XV. évf. 11—12. k.</i>	2.—
— <i>Két férfi. XVI. évf. 8—9. k.</i>	2.—
— <i>Gwen, angol regény. XVII. évf. 5. k.</i>	1.—
<i>Csehov P. Antal. A párbaj. XI. évf. 8. k.</i>	1.—
<i>Csiky Gergely. Az elvált asszony, regény. IV. évf. 1—2. k.</i>	2.—
<i>Daudet E. Az elítélt leánya. V. évf. 13—14. k.</i>	2.—
<i>Delpit A. A marquise, regény. II. évf. 13—14. k.</i>	2.—
— <i>Hét év múltán, regény. IX. évf. 5—6. k.</i>	2.—
<i>Delpit E. A hitetlen, regény. III. évf. 3—4. k.</i>	2.—
<i>Doyle A. Conan. A nábob kincse. X. évf. 11. k.</i>	1.—
— <i>Az üldöző. XII. évf. 18. k.</i>	1.—
<i>Dosztojevszkij. Fehér éjszakák, regény. III. évf. 18. k.</i>	1.—
<i>Eckstein. Violanta, regény. I. évf. 15. k.</i>	1.—
<i>Farina Salvatore. Vénus, regény. VIII. évf. 18. k.</i>	1.—
<i>Filon. Ibolya, regény. IX. évf. 10. k.</i>	1.—
<i>Feuillet. A halott, regény. I. évf. 9. k.</i>	1.—
— <i>Az özvegy, regény. II. évf. 6. k.</i>	1.—
— <i>Művészbecsület. VI. évf. 8—9. k.</i>	2.—
<i>Gárdonyi Géza. Két menyasszony és más elb. XII. évf. 17. k.</i>	1.—
— <i>A kékszemű Dávidkáné. XV. évf. 13. k.</i>	1.—
<i>Gonzales. Egy csontváz elbeszélése. I. évf. 17. k.</i>	1.—

Gottler. Busuló gentry. IV. évf. 5. k.	1.—
Groller. A tábornok ur fia, elbeszélés. III. évf. 10. k.	1.—
Gunter A. C. Marina (Mr. Barnes of New-York) VIII. évf. 5—6. k.	2.—
— Az amerikai. XII. évf. 13—14. k.	2.—
Gyalui Farkas. A szabadító. XI. évf. 16. k.	1.—
Gyarmathyné. A havasok alján VI. évf. 10. k.	1.—
— Asszonyokról — asszonyoknak. X. évf. 12. k.	1.—
Gyp. A Szeleburdi, regény. XIII. évf. 5. k.	1.—
Haggard Rider. „Ó”, regény. IV. évf. 3—4. k.	2.—
— Salamon király kincse. XI. évf. 5—6. k.	2.—
— Ismeretlen ország, regény. XIII. évf. 17—18. k.	2.—
Herczeg Ferencz. Fenn és lenn. V. évf. 11—12. k.	2.—
— Simon Zsuzsa, regény. IX. évf. 1—2. k.	2.—
— Az első fecske, elbeszélés. XIV. évf. 18. k.	1.—
Herman Ottóné. Knopfmacher. XI. évf. 7. k.	1.—
Hevesi J. Piros narancsok. VI. évf. 3—4. k.	2.—
Heyse P. Felejtethetetlen szavak. V. évf. 15. k.	1.—
Hope Ant. A zendai fogoly. XV. évf. 17. k.	1.—
— Hentzau Rupert. XVI. évf. 14—15. k.	2.—
Hungerford Mrs. Kis hercegnő. VII. évf. 14. k.	1.—
— A kis hőbortos. IX. évf. 18. k.	1.—
Jókai M. A ki a szívét a homlokán hordja. V. évf. 16. k.	1.—
Kazár. Lég és föld. Kitérőlt évek, 2 elbeszélés. III. évf. 9. k.	1.—
— A szivárvány, regény. IV. évf. 15. k.	1.—
Kemechey Jenő. Mara rózsái, regény. XIV. évf. 15—16. k.	2.—
Köccér Ilma. Damáz Margit VII. évf. 18. k.	1.—
— Két világ közt. XII. évf. 15. k.	1.—
Kupa A. Jó szerencsét. XVI. évf. 13. k.	1.—
— A napszámosok, regény. X. évf. 15—16. k.	2.—
— Képzelt királyok, regény. XIII. évf. 9—10. k.	2.—
Lara Contessa. A komédiásné, regény. X. évf. 17. k.	1.—
Lengyel L. Balázs Klára. XIV. évf. 9. k.	1.—
Letneff. Anjuta. Orosz regény. IV. évf. 17—18. k.	2.—
Lindau. Jung Helén, elbeszélés. II. évf. 9. k.	1.—
— Lázban, regény. VI. évf. 17. k.	1.—
Malonyay D. Judith könyve. XVI. évf. 16. k.	1.—
Margitay. Megölt lelkek, regény. II. évf. 5. k.	1.—
Mercedes. Noemi. IX. évf. 16. k.	1.—
Milkó I. Uri emberek. IV. évf. 6. k.	1.—
Mikszáth. A lohinai fű, elbeszélés. I. évf. 3. k.	1.—
— A fészek regényei, elbeszélések. II. évf. 16. k.	1.—
— „Almanach“ 1898, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902	2.—
Mudrony. Ildeiné leánya, ered. regény. VI. évf. 15—16. k.	2.—
Murray. A püspök kalandja. XVI. évf. 12. k.	1.—
Moeller O. M. Az arany. XII. évf. 10. k.	1.—
Neera. Kerüld az asszonyt. XIV. évf. 14. k.	1.—
Norris. Nem házasodunk. XIV. évf. 17. k.	1.—
Ohnet. A könnyűvértűek. XVII. évf. 1—3. k.	3.—
— A banya, regény. I. évf. 1—2. k.	2.—
— Lise Fleuron, regény. I. évf. 10—11. k.	2.—
— A Croix-Mort grófnő, regény. II. évf. 1—2. k.	2.—
— Sarah grófnő, regény. II. évf. 10—11. k.	2.—
— Akarat, regény. III. évf. 11—12. k.	2.—
— Rameau orvos. IV. évf. 13—14. k.	2.—
— Utolsó szerelem. V. évf. 8—9. k.	2.—
— A Pierre lelke. VI. évf. 1—2. k.	2.—
— A vasgyáros (hámosos). VI. évf. 11—12. k.	2.—
— A gyűlölség adója. VII. évf. 1—2. k.	2.—
— Nimród és Társai. VIII. évf. 1—2. k.	2.—
— A gyermek joga. X. évf. 1—2. k.	2.—
— Régi harag, regény. XI. évf. 1—2. k.	2.—
— Hiába való gazdagság. XII. évf. 1—2. k.	2.—
— A faviéresi lelkész. XIII. évf. 1—2. k.	2.—
— A képviselő leánya. XII. évf. 16. k.	1.—
— Páris királya. XIV. évf. 1—3. k.	3.—
— Az örvény fenekén. XV. évf. 1—3. k.	3.—
— A szirén. XVI. évf. 1—3. k.	3.—
Ouida. A freskók, regény. III. évf. 15. k.	1.—
Pap D. Marcellus. VII. évf. 3—4. k.	2.—
Pekár Gy. Lívó hadnagy. XVI. évf. 10—11. k.	2.—

<i>Pekár Gy.</i> Lavina, regény. X. évf. 18. k.	1.—
— Hatalom. XII. évf. 7. k.	1.—
<i>Petelei.</i> A fülemile, elbeszélés. I. évf. 12. k.	1.—
— Jetti. V. évf. 5—6. k.	2.—
<i>Prevost Marcel.</i> A titkos kert, regény. XIII. évf. 11—12. k.	2.—
<i>Rákosi Viktor.</i> Tél regé. VIII. évf. 10. k.	1.—
<i>Rameau Jean.</i> Nina kisasszony, regény. XV. évf. 6—7. k.	2.—
<i>Reade Charles.</i> Titok. VIII. évf. 14—15. k.	2.—
<i>Ráberts Sándor.</i> Lou. X. évf. 9. k.	1.—
<i>Rovetta G.</i> Az első kedves. XI. évf. 18. k.	1.—
— Egy leány miatt. XIII. évf. 14—15. k.	2.—
<i>Savage R. Henry.</i> Hivatalos feleség. VIII. évf. 9. k.	1.—
<i>Schults Jeanne.</i> A fogadalom. VIII. évf. 11. k.	1.—
<i>Serao.</i> Isten hozzád szerelem, olasz regény. VI. évf. 13—14. k.	2.—
— Bűn és büntetés. XII. évf. 5—6. k.	2.—
<i>Sudermann.</i> A kegyencz. VII. évf. 11—12. k.	2.—
— A róka-ut. XV. évf. 14—15. k.	2.—
<i>P. Szathmáry.</i> Balassa Bálint, tört. regény. II. 12. k.	1.—
— A legszebb hercegnő, regény. III. évf. 13—14. k.	2.—
— A kiengesztelt átok. VII. évf. 15. k.	1.—
<i>Szántó Kálmán.</i> Alkonyat, regény. XIII. évf. 6. k.	1.—
<i>Szomaházy István.</i> Nyári felhők. XI. évf. 12. k.	1.—
— Ella kisasszony ötlete. XIII. évf. 16. k.	1.—
— Páratlan szerdák, regény. XVI. évf. 6—7. k.	2.—
— Aprópénz. XVII. évf. 7. k.	1.—
<i>Tábori Róbert.</i> Nagy játék. VIII. évf. 7—8. k.	2.—
— Korhadtt oszlopok. XI. évf. 9. k.	1.—
— A negyvenéves férfiú. XIV. 6. k.	1.—
<i>Tarchetti.</i> A szív küzdelmei. V. évf. 7. k.	1.—
<i>Theuriet.</i> Veszedelemes bűbáj. VII. évf. 9—10. k.	2.—
— Angela, regény. X. évf. 13—14. k.	2.—
<i>Thury Zoltán.</i> Ullrich főhadnagy. XIII. évf. 13. k.	1.—
<i>Tynseau Leon.</i> A hivek, regény. VI. évf. 18. k.	1.—
— A tilalom. VII. évf. 16—17. k.	2.—
— Göröngyös utakon. IX. évf. 12—13. k.	2.—
<i>Tolnai.</i> A jubilénsok, regény. I. évf. 6. k.	1.—
<i>Turgenyev.</i> Első szerelem. Kipp-Kopp, elbeszélés. II. évf. 15. k.	1.—
<i>Tutsek Anna.</i> Viola története. X. évf. 10. k.	1.—
<i>Uchard.</i> Blaisot kisasszony, regény. III. évf. 16. k.	1.—
<i>Váradi Antal.</i> Elmult évekből. VII. évf. 8. k.	1.—
<i>Verga.</i> Egy apáca története. VII. évf. 5. k.	1.—
— D'Arce kapitány. XVI. évf. 17. k.	1.—
<i>Warden F.</i> A rejtélyes ház. XI. évf. 17—18. k.	2.—
<i>Werner.</i> Szent-Mihály. IV. évf. 9—11. k.	3.—
<i>Werner Gy.</i> Anteusz. VIII. évf. 12—13. k.	2.—
— Andrásfalvy de Andrásfalva. IX. évf. 14—15. k.	2.—
— Olga. XIV. évf. 12—13. k.	2.—
<i>Zola Emile.</i> Álom, regény. IV. évf. 7—8. k.	2.—
— Három elbeszélés. XII. évf. 8. k.	1.—

AZ ÉN UJSÁGOM

Képes gyermeklap.

❖ ❖ Szerkeszti PÓSA LAJOS ❖ ❖

Előfizetési ára negyedévre 1 forint.

Mutatványszám kívánatra ingyen.

Kiadóhivatal Budapest, Andrásy-út 10.